

USAID | **ARMENIA**
FROM THE AMERICAN PEOPLE

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԷՆԵՐԳԱԽՆԱՅՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՎՈՂ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ
ԱԶԳԱՅԻՆ ԾՐԱԳԻՐ**

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԷՆԵՐԳԱԽՆԱՅՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՎՈՂ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԾՐԱԳԻՐ**

I. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Հայաստանը որդեգրել է կայուն փոփոխական զարգացման քաղաքականություն, որը ենթադրում է ճյուղային ներդաշնակ զարգացումներ: Դրանց ենթապոփոխություն էներգետիկան՝ որպես հասարակության զարգացում ապահովող կարողություն ունենալու, իր որակական քանակական զարգացումներով պայմանավորում է երկրի առաջընթացի ասպիճանը քաղաքակրթության մակարդակը:

Մարդկային հասարակության մերօրյա զարգացումները հանգեցրել են բնական պաշարների անհամամասնական բարձր ծախսումների հետևանքով երկրների էկոնոմիկայի չափազանց ցածր արդյունավետությանը: Քաղաքակրթության գերխնդիրն է ապահովել այնպիսի առաջընթաց, որը բնապահպանական խնդիրների ներդաշնակեցման հավասարակշռման միջոցով կպայմանավորի հաջորդ սերունդների կայուն զարգացումը:

Աշխարհի ածխաջրածնային վառելիքային սահմանափակ պաշարների պայմաններում մարդկային քաղաքակրթության զարգացման էներգետիկ ապահովվածության բավարարման համար հրամայական է դառնում փոխառնակ երկրի ողջ էներգետիկ պաշարների, այդ թվում նաև վերականգնվող էներգետիկայի լայնածավալ յուրացումը ներառումը վառելիքաէներգետիկ հաշվեկշռի մեջ: Հայաստանում, **որպես թափանցիկ և արդյունաբերական նշանակություն ունեցող սեփական հանածո վառելիքային պաշարները**, խնդրի լուծումը գտնվում է փոփոխության էներգետիկայի զարգացման մեջ:

Աշխարհի զարգացած երկրները անցյալ դարի վերջին փաստանյայտների էներգետիկական ճգնաժամային պայմաններում ձեռնամուխ եղան խիստ թերի օգտագործվող սեփական վառելիքաէներգետիկ աղբյուրների՝ էներգախնայողության վերականգնվող էներգետիկայի զարգացմանը: Այս ընթացքում բացահայտվեցին փոփոխությունում օգտագործվող փոփոխական գործընթացների անկախությունը էներգետիկական փոփոխությանը դրանցում առկա էներգախնայողության մեծ ներուժը:

Տնտեսության զարգացման մեջ էներգախնայողական քաղաքականություն որդեգրած այն իրականացնող երկրներն իրենց համախառն ներքին արդյունքի էներգետիկայի վերականգնման գործում ակնառու հաջողություններ են գրանցում: Զարգացած երկրների արտադրության աճի համար անհրաժեշտ էներգապաշարների գերակշռող մասը լրացվում է էներգախնայողության հաշվին:

Համաշխարհային առաջավոր էներգախնայողության փորձն անցյալ դարի վերջին փաստանյայտներում ցույց տվեց, որ գործող փոփոխականների էներգախնայողական ներուժը կազմում է էներգաձախսի 30-40%-ը, իսկ վառելիքի փոփոխումը 2-3 անգամ էժամ է, քան համարժեք քանակությամբ վառելիքի արդյունահանումը մասնավորապես սպառողներին:

Էներգախնայողությունը՝ որպես նոր աղբյուր, ավելի ձեռնարկ է մյուս էներգաաղբյուրներից: Այսպես, ըստ Միջազգային էներգետիկական գործակալության փոխյալների՝ էներգախնայողական միջոցառման իրագործման մեջ ծախսված յուրաքանչյուր դոլարն ավելի շատ «մաքուր» էներգիա է փայլա, քան դոլարը, որ ծախսվում է էներգիայի այլ աղբյուրների ստեղծման համար: Հարկ է հափուկ նշել, որ **խնայված էներգիայի զգալի մասը ձեռք է**

բերվում սպառման ոլորտում, “ այդ Լներգիան Էկոլոգիապես մաքուր է, քանի որ նրա սրահայտման պրոցեսը արտաներուսներ չունի ”, ընդհակառակը, նվազեցնում է արտաներուսները:

Վերականգնվող էներգետիկայի զարգացման մեծ փորձ է կուտակվում աշխարհի փարբեր երկրներում: Եվրամիությունը նախատեսում է 2010 թվականին սեփական վերականգնվող էներգաաղբյուրների արտադրությունը հասցնել մինչև՝ ողջ էներգաարտադրության 12%-ին:

Հայաստանն իր սեփական վառելիքաէներգետիկ պաշարներով բավարարում է երկրի պահանջմունքի մինչև՝ 8%-ը (աբոմային էներգետիկայի ներառմամբ՝ 35%)՝, բնականաբար, խիստ կախման մեջ է արտերկրյա էներգաաղբյուրներից: Սրա հետ մեկտեղ Հայաստանի փոփոխության էներգետիկ արդյունավետությունը զգալիորեն զիջում է փարածաշրջանի՝ զարգացած երկրների համանման ցուցանիշին, իսկ մեզանում գործող փեխնոլոգիաները նոր՝ իդեալական պրոցեսների (փեխնոլոգիաների) համեմատությամբ մի քանի անգամ փոքր օգտակար գործողության գործակից ունեն: **Ուստի Հայաստանի արդի “ սպազու գարգացումների համար Էներգետիկ սպահովվածության բավարարման ոլորտի գերխնդիրը Էներգետիկ անկախության բարձր սարիճանի սպահովումն է սեփական Էներգետիկ աղբյուրների զարգացմամբ, որը ենթադրում է փոփոխության Էներգաարդյունավետության նշանակալի բարձրացում ” վերականգնվող Էներգաարդյուրների լայնամասշտաբ կիրառում:**

Այսպիսով, Հայաստանի փոփոխության “ Էներգետիկայի կայուն զարգացումը ” անկախության սպահովումը պետք է հիմնվի Էներգասպառման բոլոր ճյուղերում Էներգաարդյունավետության բարձրացման “ վերականգնվող Էներգետիկայի զարգացման ռազմավարության ” ծրագրի վրա, որոնց մշակման հիմնական դրդապատճառը բխում է ազգային շահերից՝ նպատակահամարված է համախառն ներքին արդյունքի ցածր Էներգաարդյունավետության “ վառելիքաէներգետիկ սեփական պաշարների ընդգծված սղության բարդությունները մեղմելուն ու հաղթահարելուն:

II. ԷՆԵՐԳԱԽՆԱՅՈՂՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՎՈՂ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ ԱԶԳԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԻ ՀԻՄՈՒՆՔՆԵՐԸ

Էներգախնայողության “ վերականգնվող էներգետիկայի ազգային ծրագրի հիմնական խնդիրն է նախանշել Հայաստանի Էներգախնայողության “ վերականգնվող Էներգետիկայի զարգացման ծրագրային նպատակները ” որոշել դրանց հասնելու ուղիները:

Երկրի վառելիքաէներգետիկ համալիրում նոր Էներգաարդյունավետ փեխնոլոգիաների “ վերականգնվող Էներգետիկայի ներմուծման խնդրի լուծումը կբարձրացնի փոփոխության Էներգետիկ սպահովվածության սարիճանը սեփական վառելիքա-Էներգետիկ պաշարներով, կմեղմի երկրի կախվածությունն արտերկրի հունքային աղբյուրներից, հիմք կարեղծի փոփոխության քանական (Էքստենսիվ) զարգացումից արդարադրողական զարգացման անցման “ սեփական շահերով թելադրված ազգային քաղաքականության վարման համար՝ բարձրացնելով երկրի Էներգետիկ անկախության սարիճանը:

Երկրի փոփոխության մեջ վառելիքաէներգետիկ պաշարների օգտագործման արդյունավետության բարձրացումը “ վերականգնվող Էներգետիկայի աղբյուրների

կիրառումը կայանանավորի արդյունավետության նվազեցում` կնպաստի շրջակա միջավայրի պահպանության խնդրի լուծմանը:

Էներգախնայողության` վերականգնվող էներգետիկայի ներդրումն **ուղեկցվում է արդարադրական` կառավարման նոր տեխնոլոգիաների օգտագործմամբ, որը հարաբերակցվում է Հայաստանի Հանրապետության կայուն տնտեսական զարգացման ռազմավարությանը որդեգրած գիտելիքահենք տնտեսության սրբազան ուղղության հետ**, իսկ վերջինս կար–որ հիմք է հանդիսանում էներգախնայողության` վերականգնվող էներգետիկայի զարգացման համար: Հակառակ դեպքում, չի բացառվի, որ երկիրը դառնա զարգացած երկրների համար հումքային` մարդկային ռեսուրսների աղբյուր:

Էներգախնայողության` վերականգնվող էներգետիկայի զարգացումները կայանանավորեն երկրի էներգետիկ անկախության աստիճանի բարձրացումը, ինչը նա– կնպաստի տարածաշրջանի էներգետիկ համակարգում ինտեգրվելու գործին:

Էներգետիկայի զարգացումը միայն բնական չվերականգնվող (բնական գազ, նավթամթերք` այլն) պաշարների օգտագործմամբ անհեռանկար է դրանց անվերականգնելիության` տեսանկյունից սպառայում սպառման`/կամ հարանոց գների պարագայում. այս իրողության պայմաններում պաշարների խնայման (արդյունավետ օգտագործման) ու վերականգնվող պաշարների (ար՝, քամի` այլն) օգտագործմամբ տնտեսության կայուն զարգացումն այլընտրանք չունի:

Անառարկելի իրողություն է այն, որ տնտեսության ճյուղերի էներգաարդյունավետության բարձրացումը պայմանավորում է ապրանքների (ծառայությունների) **ինքնաբերական էներգետիկ բաղադրիչի նվազեցումը` հետ`սպես մրցունակության ապահովումը:**

Տնտեսության մեջ առկա է ՎԷՊ-ի արտադրության` սպառման աճի միտում` ընթացիկ զարգացումներն ապահովելու համար: Սա էներգախնայողության զարգացման ուղու համար լուրջ խոչընդոտ է հանդիսանում,` երկրի էներգախնայողության ծրագրային միջոցառումները պետք է նախադրյալներ սրբազան այն հաղթահարելու համար:

Կառավարության քաղաքականության առաջնային խնդիրները փոխկապակցված են: Դրանք են` բնակչության զբաղվածության աստիճանի բարձրացումը, տնտեսական աճը, տնտեսության ճյուղերի զարգացումը, շրջակա միջավայրի պաշտպանությունը, մարդկանց առողջության պաշտպանության բարելավումը, ՀՆԱ-ի էներգաարդյունավետության բարձրացումը և այլն:

Տնտեսական աճը` շրջակա միջավայրի պաշտպանության հարցերը կայուն զարգացման ապահովման պայմաններում որ–է հակասություն չեն առաջացնում, երբ կառավարության քաղաքականությունը համալիր բնույթ ունի,` որի իրականացումը ենթադրում է պետական կառավարման փոփոխում մակարդակներում էներգաարդյունավետ տեխնոլոգիաների ներդրմանը խոչընդոտող փարսպետակ նորմատիվ ակտերի կոորդինացում` ներդաշնակեցում:

Սույն ազգային ծրագիրը մշակվել է` հիմքում ունենալով 1992թ. կայացած Միավորված ազգերի կազմակերպության` շրջակա միջավայրի` զարգացման համաժողովի (Ռիոյի համաժողովի կամ Երկիր մոլորակի գազաթափողովի) ընդունած 21-րդ օրակարգի «Կայուն զարգացման գործողությունների գլոբալ ծրագիրը», դրանից փաստ փարի անց Իոհաննեսբուրգում կայացած գազաթափողովի` կայուն զարգացման ուղղությամբ նախանշված սկզբունքները, դրանցից բխող` Հայաստանի Հանրապետության կողմից վավերացված մի շարք այլ բնապահպանական կոնվենցիաներով սրանձնած պարտավորությունները, Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից ընդունված Աղքատության

զարգացումը՝ դրա համար սրեղծելով նորմատիվային դաշտի բարեփոխումների հանրության շահագրգիռ մասնակցության բոլոր նախադրյալները:

13) Երկրի տնտեսության ՝ դրա աճին համապատասխան վառելիքաէներգետիկ հաշվեկշռում ապահովել Էներգախնայողության վերականգնվող Էներգետիկայի ծանրակշիռ մասնակցությունը:

14) Երկրի ֆինանսավարկային քաղաքականությունը նպատակաուղղել դեպի Էներգասարդյունավետության ՝ ՎԷՊ-ի արտադրության զարգացման խնդիրների լուծմանը հավասարապես՝ ապահովելով դրանց ֆինանսավորման աղբյուրների (կապիտալի) մատչելիության հավասար պայմաններ:

15) Սրեղծել ՝ պահպանել տնտեսության գործուն շուկայական կառուցվածք՝ Էներգասարդյունավետության շահերը ներկայացնելու ՝ բացառելու միջոցով ապահովելով նրա մասնակիցների արդյունավետ գործողությունների ընտրությունը:

16) Կազմակերպել, խրախուսել ՝ ապահովել ժամանակակից տեխնոլոգիաների մատչելիության հավասար պայմաններ հանրության բոլոր անդամների (կազմակերպությունների) համար:

III. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՄԱԿՐՈՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՎ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱԿԱՆ ՑՈՒՑԱՆԻՇՆԵՐ

Հայաստանի համախառն ներքին արդյունքը 2005 թ. կազմել է 2228 մլրդ. դրամ. այն 2000 թվականից աճել է 1197 մլրդ. դրամով կամ 86%-ով (աղ. 1, բնական գազի 2001թ. ներմուծման և վերջնական սպառման տվյալները բերված են ըստ փորձագիտական գնահատումների): 2000-2004 թթ. համախառն ներքին արդյունքի փարեկան աճի փոկոսը կազմել է 12,86%: Համախառն ներքին արդյունքի աճի ցուցանիշով Հայաստանը 170 երկրների մեջ վերջին փարիներին գտնվել է առաջինների շարքում (աղ. 2):

Աղյուսակ 1

**Հայաստանի Հանրապետության մակրոտնտեսական
՝ Էներգատնտեսական բնութագրեր**

h/h	Ցուցանիշ	Չափման միավոր	Տարի				
			2001	2002	2003	2004	2005
1	ՀՆԱ	մլրդ. դրամ	1175,9	1362,5	1624,6	1896,4	2228,0
2	Բնակչություն	մլն. մարդ	3,2129	3,2103	3,2122	3,2158	3,2185
3	Առաջնային վառելիքաէներգետիկ պաշարներ	հազ. տ.ն.հ	2032,0	2001,0	2080,1	2305,1	2617,7
4	Էլեկտրաէներգիայի արտադրություն	մլն. կՎտ·ժ	5744,8	5518,8	5500,9	6030,0	6316,5
5	Բնական գազի ներմուծում	մլն. մ ³	1408,5	1070,3	1200,9	1332,6	1685,0
6	Նավթամթերքների ներմուծում	հազ. տ.ն.հ.	367,6	378,5	431,6	411,8	402,2
7	Էլեկտրաէներգիայի արտահանում	մլն. կՎտ·ժ	700,9	659,9	583,1	1012,3	813,5
8	Էլեկտրաէներգիայի վերջնական սպառում	մլն. կՎտ·ժ	3872,0	3400,0	3655,0	3991,6	4374,4
9	Բնական գազի վերջնական սպառում	մլն. մ ³	1299,7	901,4	977,2	1155,9	1443,5

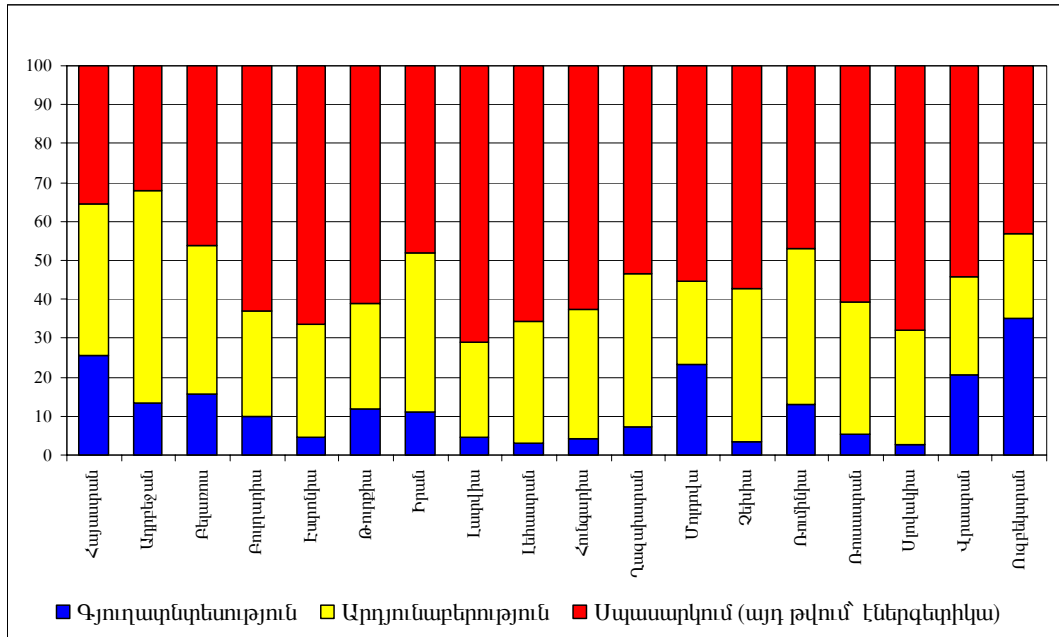
h/h	Ցուցանիշ	Չափման միավոր	Տարի				
			2001	2002	2003	2004	2005
10	Էներգաապահովվածություն սեփական ՎԷՊ-ով	%	30,33%	38,32%	33,87%	35,56%	33,51%
11	ՎԷՊ-ի վերջնական սպառում	հազ. տ.ն.հ	1610,3	1301,8	1430,0	1564,1	1788,8
12	ՀՆԱ-ի էներգատարություն	կգ ն.հ. հազ. դրամ	1,728	1,469	1,280	1,216	1,175
13	ՀՆԱ-ի էլեկտրատարություն	կՎտ:ժ հազ. դրամ	4,885	4,050	3,386	3,180	2,835
14	ՀՆԱ-ի էներգաարդյունավետություն	հազ. դրամ կգ ն.հ.	0,579	0,681	0,781	0,823	0,851

Աղյուսակ 2

Մի շարք երկրների միջին փարեկան անի փոկոսը ըստ ՀՆԱ-ի կառուցվածքի 2000-2004թթ.

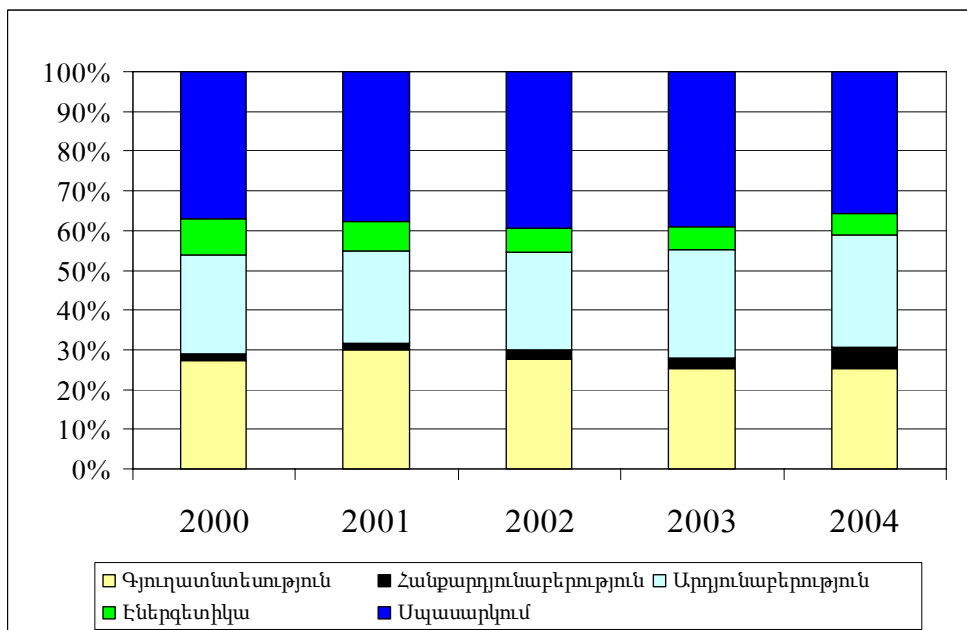
Հ/հ	Երկրի անվանում	ՀՆԱ, %	ՀԱ գյուղատնտեսություն, %	ՀԱ արդյունաբերություն, %	ՀԱ սպասարկում, %
1	Հայաստան	12,86	13,68	16,58	11,23
2	Ադրբեջան	10,48	3,18	12,69	3,67
3	ԱՄՆ	3,30	2,83	2,83	2,83
4	Բելառուս	14,41	17,92	14,33	14,56
5	Բուլղարիա	13,64	5,09	12,02	18,09
6	Գերմանիա	6,44	4,02	5,08	6,85
7	Էստոնիա	15,13	9,46	19,71	16,89
8	Թուրքիա	7,06	-0,96	7,24	6,07
9	Իրան	10,99	2,63	16,02	7,02
10	Լատվիա	11,83	10,65	12,24	13,47
11	Հունգարիա	16,53	16,24	16,24	16,24
12	Ղազախստան	16,49	11,67	15,88	18,09
13	Ճապոնիա	1,20	0,95	0,95	0,95
14	Մոլդովա	13,35	8,06	13,62	17,35
15	Չեխիա	13,98	7,30	13,20	15,55
16	Ռումինիա	13,57	14,90	17,09	11,85
17	Ռուսաստան	15,43	10,13	13,05	18,57
18	Սլովակիա	14,32	1,40	13,36	15,44
19	Վրաստան	9,67	8,38	13,30	8,87
20	Ուզբեկստան	-5,78	-6,28	-8,33	-6,61

Հայաստանի փարեկության երեք ճյուղերը՝ արդյունաբերությունը, սպասարկումը և գյուղատնտեսությունը, երկրի համախառն ներքին արդյունքում կազմում են մոտավորապես 40%, 35% և 25%: Արդյունաբերության ցուցանիշը մոտ է զարգացած երկրների ցուցանիշին (30-40%), սպասարկման ճյուղով այդ ցուցանիշը 1,5-2 անգամ փոքր է զարգացած երկրների համապատասխան ցուցանիշներից (50-70%) (նկ.1): Համախառն ներքին արդյունքի կառուցվածքում գյուղատնտեսության մեկ քառորդ մասնարածինը բնութագրում է երկիրը որպես գյուղատնտեսական ուղղվածության: Այսպիսով, ակնհայտ է, որ Հայաստանի փարեկությունն արդի պայմաններում գյուղատնտեսական-արդյունաբերական է՝ զարգացող սպասարկման ճյուղով:

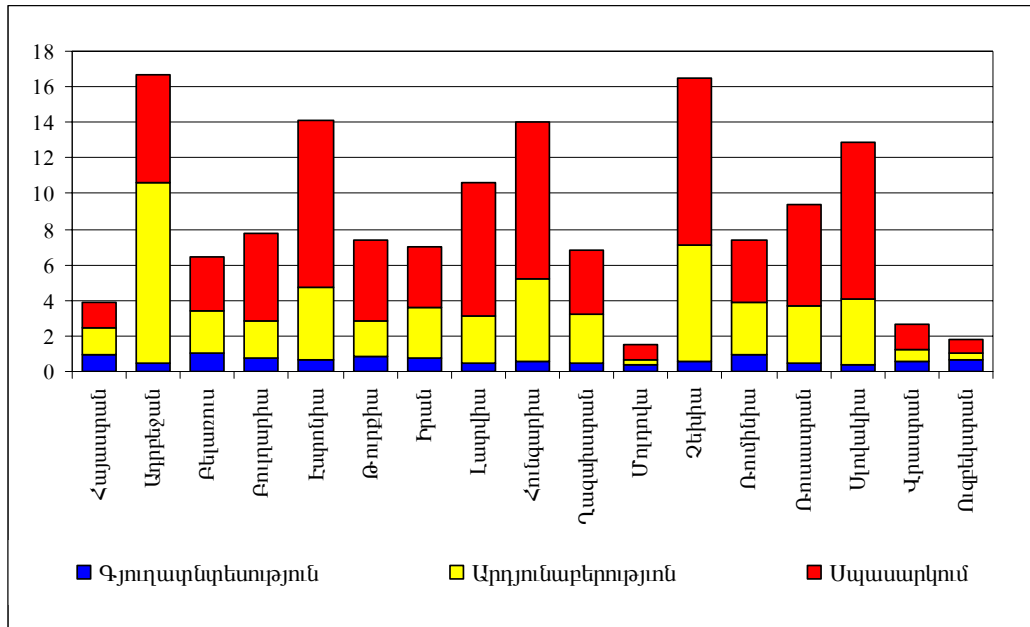
Նկար 1. Մի շարք երկրներում ՀՆԱ-ի կառուցվածքները 2004թ., %

Հայաստանի համախառն ներքին արդյունքի կառուցվածքը 2000-2004թթ. լուրջ փոփոխություններ չի ունեցել:

Նկար 2. Հայաստանի ՀՆԱ-ի կառուցվածքի դինամիկան

Հայաստանը գյուղատնտեսության համախառն արդյունքի ցուցանիշով 2004թ. ունեցել է աշխարհի երկրների շարքում բարձր ցուցանիշ՝ 0,99 հազար ԱՄՆ դոլար/մարդ: Արդյունաբերության և ծառայությունների համապատասխան ցուցանիշներով (ԱՄՆ դոլար/մարդ) Հայաստանը խիստ հեղձ է մնում առաջավոր երկրներից, սակայն փարեկան աճի փոկոսը բոլոր 3 ճյուղերում (արդյունաբերություն, գյուղատնտեսություն, սպասարկում) բարձր մակարդակի վրա է (նկ.3):

Նկար 3. Մի շարք երկրների ՀՆԱ-ի կառուցվածքները 2004թ.՝ գնողունակության համարժեքի բերված, հազ. ԱՄՆ դոլար/մարդ

2001 թվականից մինչ– 2005 թթ. ընկած ժամանակահատվածում համախառն ներքին արդյունքի աճին (1175,9 մլրդ.դրամից մինչ– 2228 մլրդ.դրամ) գույճը շուրջ 1,5 անգամ նվազել է նրա էներգաարտությունը՝ 1,73 կգ ն.հ/հազ.դրամից մինչ՝ 1,18կգն.հ/հազ.դրամ, իսկ էլեկտրաարտությունը նվազել է 4,89 կՎտ-ժ/հազ.դրամից մինչ՝ 2,84 կՎտ-ժ/հազ.դրամ: Էներգետիկ ցուցանիշների դինամիկան վկայում է, որ **յնրևեստոյսան մեջ փառևիքաւէներգետիկ քաշարների օգրագործման արդյունավետությունն ունի դրական միքում** (աղ.1):

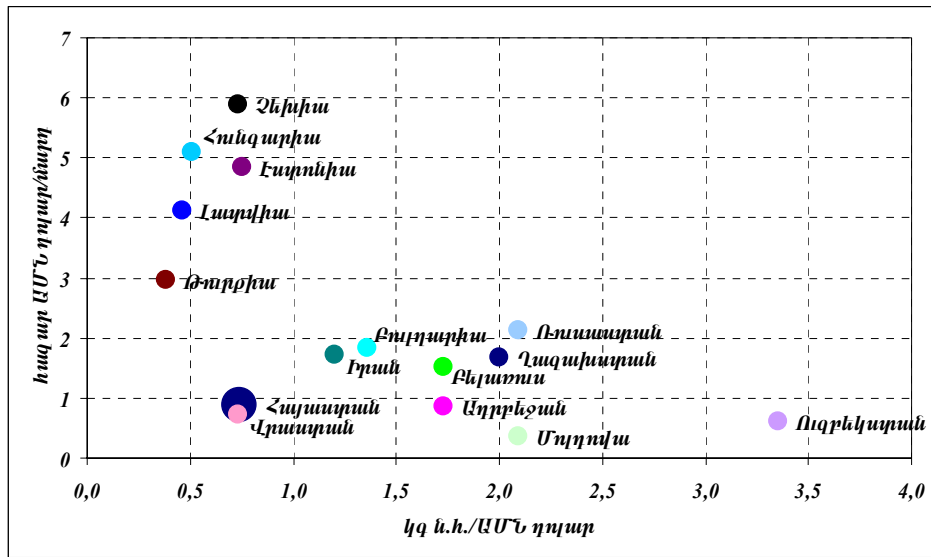
Համախառն ներքին արդյունքի էներգաարդյունավետությունը ՝ էլեկտրաարդյունավետությունը 2001-2005 թվականներին համապարասխանաբար աճել են 46% ՝ 71%-ով:

Համախառն ներքին արդյունքի էներգաարտության՝ մինչ– 32% չափով նվազումը հիմնականում արդյունք է ոչ էներգաարտ ՝ նորագույն տեխնոլոգիաների զարգացման (սննդի արդյունաբերություն, սպասարկում ՝ այլն), **սպառողի կողմից բնական գազի անմիջական օգրագործման, ինչպես նա՝ համախառն ներքին արդյունքի ֆիզիկական ծախսի ինդետի տարեկան աճի, որը, ինչպես արդեն նշվեց, բնութագրվում է տարեկան զգալի տեմպերով՝ շուրջ 8-14 %:**

Համախառն ներքին արդյունքի էներգաարտությունը Հայաստանի Հանրապետությունում 2003 թ. կազմել է 0,74 կգ ն.հ/ԱՄՆ դոլար ՝ մոտ է Էսփոնիսի՝ 0,75, Չեխիսի՝ 0,73 ցուցանիշներին, հեռու է Ուզբեկստանի՝ 3,35, Մոլդովիսի ՝ ՌԴ-ի՝ 2,09 ցուցանիշներից: Հայաստանի Հանրապետությունից առաջանցիկ ցուցանիշներ ունեն Լարվիսն՝ 0,46, Հունգարիսն՝ 0,51, Թուրքիսն՝ 0,38 (նկ.4):

Հայաստանի համախառն ներքին արդյունքի էներգաարտությունը ՝ էներգիայի սպառման կառուցվածքը, ըստ տնտեսության ճյուղերի, բնութագրում են մի կողմից տնտեսության զարգացվածության աստիճանը (փոքր էներգաարտություն), իսկ մյուս կողմից՝ էներգաարտ տեխնոլոգիաների առկայությունը (բարձր էներգաարտություն):

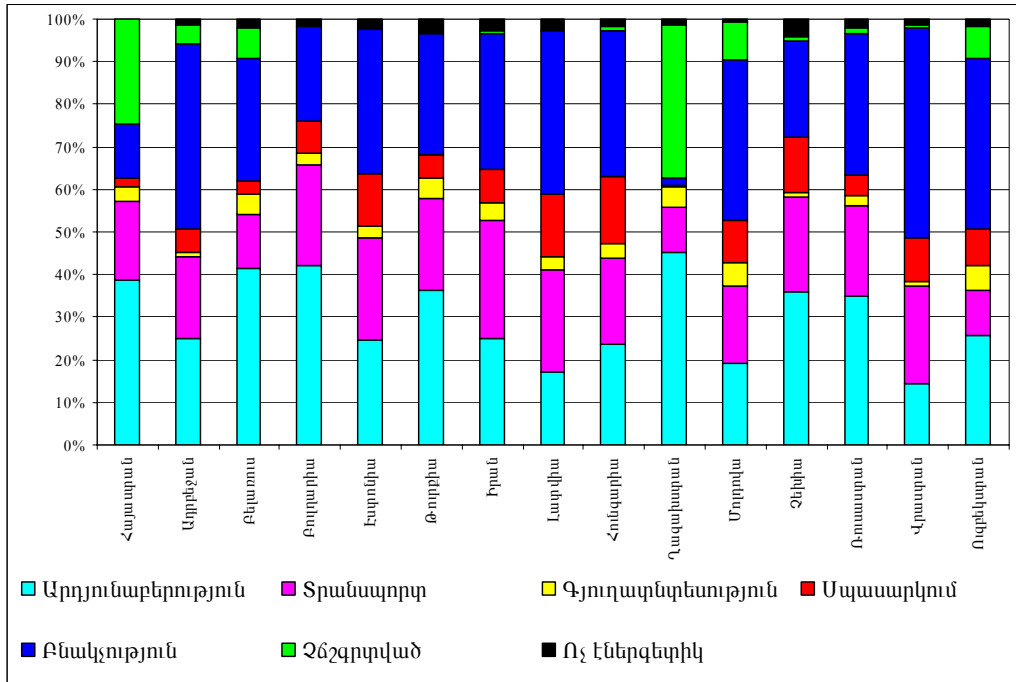
Հայաստանի համախառն ներքին արդյունքի էներգապարտությունը միջին ցուցանիշ ունի. մոտ է այնպիսի զարգացող երկրների ցուցանիշներին, ինչպիսիք են Էսպոնիան, Չեխիան, Հունգարիան:

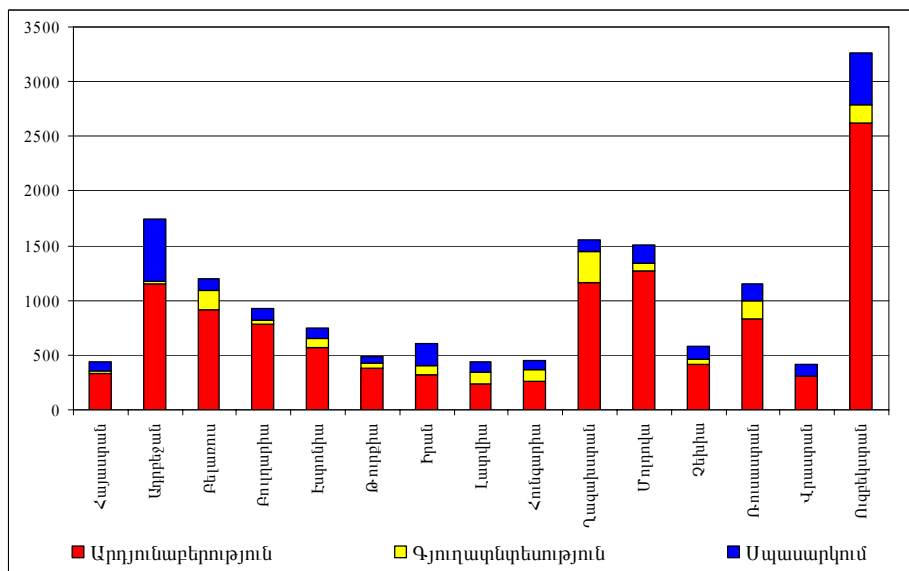
Նկար 4. Մեկ շնչին ընկնող ՀՆԱ-ն – ՀՆԱ-ի էներգապարտությունը մի շարք երկրներում (2003թ.)

Ինչպես հայրնի է, համախառն ներքին արդյունքի էներգապարտության համեմատական առանձին երկրների միջ– կարող է սխալ եզրակացության հանգեցնել, եթե դրա հետ չհամադրվի մեկ շնչին ընկնող համախառն ներքին արդյունքի ծավալի ցուցանիշը: **Հայաստանի օրինակն այդպիսին է, այսինքն՝ ոչ բավարար. միջին էներգապարտության ցուցանիշը ընդամենը արդյունք է աշխատանքի ցածր էներգազինվածության:** Վերջինիս աճը (մինչ– զարգացած երկրների մակարդակին հասնելը) կպայմանավորի համախառն ներքին արդյունքի էներգապարտության ցուցանիշի վարթարացում՝ աճ:

Հայաստանի արդյունաբերությունն իր էներգապարտությամբ ԱՊՀ երկրներում ունի ցածր («լավ») ցուցանիշ (329,4 կգ ն.հ/հազ.դուլար), Ուզբեկստանը՝ 2616, ՌԴ՝ 831, Էսպոնիան՝ 569, Մոլդովան՝ 1264, Վրաստանը՝ 304 (նկ.5,6):

Նկար 5. Էներգիայի սպառման կառուցվածքը՝ ըստ տնտեսության ճյուղերի (2003թ.)

Նկար 6. Տնտեսության ճյուղերի էներգապարտությունը 2003թ., կգ ն.հ./ գնողունակության համարժեքի բերված հազ. դոլար

Հայաստանի Հանրապետությունում էներգապարտ արտադրությունների բեռնվածությունը շարքում է («Նաիրիպ», «Պոլիվինիլացետատ» – այլն) – գործողների մեջ շարք են նորագույն էներգաարդյունավետ տեխնոլոգիական համալիրներ օգտագործողները (օրինակ՝ սննդի արդյունաբերություն, ոչ էներգապարտ մշակող արդյունաբերություն): **Այս ցուցանիշը պետք է պահպանել – նվազեցնել հետագայում, երբ հնարավոր կլինի համեմատաբար էներգապարտ արտադրությունների զարգացումը:**

Հայաստանի Հանրապետության գյուղատնտեսության էներգապարտությունը (24 կգ ն.հ/հազ.դոլար) մոտ է Վրաստանի (8,2), Ադրբեջանի (20), Բուլղարիայի (42,6) ցուցանիշներին – վկայում է գյուղմեխանիզացիայի ցածր մակարդակի մասին. հիմնականում էներգետիկ ծախսը կախարվում է ոռոգման համակարգում (ջրի պոմպեր) (նկ.6)

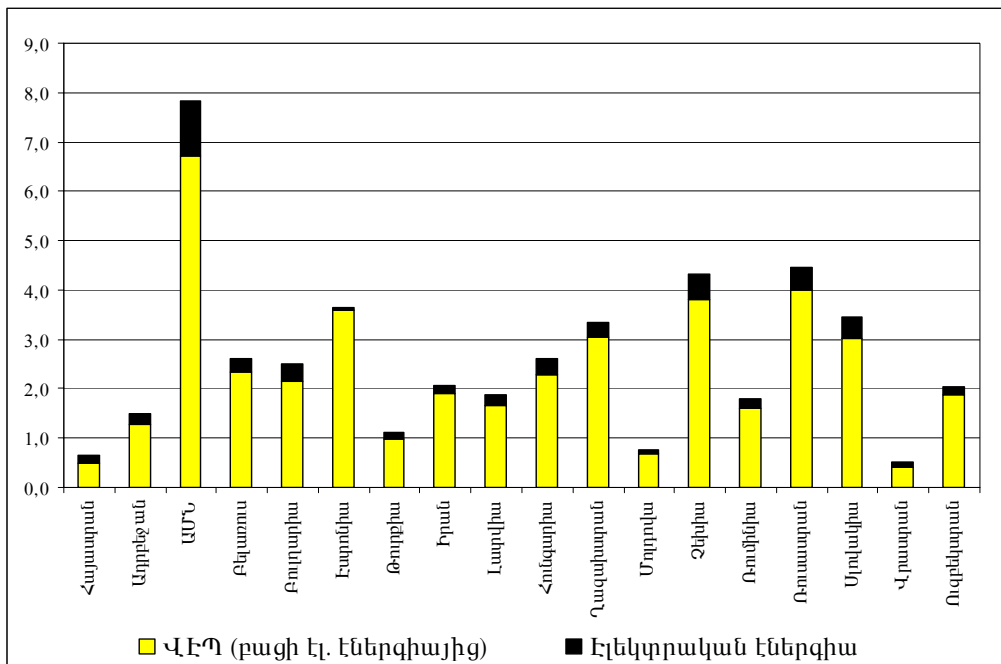
Սպասարկման ոլորտում էներգաարության ցուցանիշը Հայաստանում (90,4 կգ ն.հ./հազ.դոլար) մոտ է ԱՊՀ-ի – փարածաշրջանի շար երկրների – զարգացած երկրների (Էստոնիա՝ 91, Լատվիա՝ 99,7, Չեխիա՝ 114,8) համապարասխան ցուցանիշին (նկ.6):

Հայաստանի սպասարկման ոլորտը էներգետիկական տեսակետից ներդաշնակ զարգացում ունի, – էներգաարդյունավետության խնդիրները համընկնում են զարգացած երկրների խնդիրների հետ – էներգախնայողության մեծ ներուժ չեն պարունակում:

Մեկ շնչին ընկնող վառելիքաէներգետիկ պաշարների սպառման – համախառն ներքին արդյունքի ծավալով Հայաստանի Հանրապետությունը հավասարվում է Վրաստանի – Մոլդովայի մակարդակին – խիստ՝ շուրջ 6 անգամ ցածր ցուցանիշ ունի Չեխիայի – Էստոնիայի համեմատ: Վերջինս պայմանավորված է աշխատանքի ցածր էներգազինվածությամբ – արդյունավետությամբ (նկ.7):

Զարգացած երկրների հետ համեմատելով՝ պետք է արձանագրել, որ Հայաստանի տնտեսության զարգացումը պահանջում է մեկ շնչին ընկնող վառելիքաէներգետիկ պաշարների տեսակարար ծախսի ան, որը կայանանավորի համախառն ներքին արդյունքի համապարասխան ան (մեկ բնակչի հաշվով):

Հայաստանում մեկ բնակչի հաշվով ՀՆԱ-ի ցուցանիշները գյուղատնտեսությունում, արդյունաբերությունում – ծառայություններում քիչ են փարբերվում, ինչը վկայում է վերջին երկու ոլորտների ցածր արդյունավետության մասին: Հայաստանի տնտեսության այս ոլորտների արդյունավետության բարձրացումը զգալի ներուժ ունի, որը տեսանելի է զարգացած երկրների օրինակով:

Նկար 7. Մի շարք երկրներում մեկ շնչին ընկնող առաջնային ՎԷՊ-ը 2003թ., ար ն.հ./մարդ

IV. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՎԱՌԵԼԻՔԱԷՆԵՐԳԵՏԻԿ ՀԱՄԱԼԻՐԻ ԵՎ ՎԱՌԵԼԻՔԱԷՆԵՐԳԵՏԻԿ ՊԱՇԱՐՆԵՐԻ ՍՊԱՌՄԱՆ ՆԿԱՐԱԳԻՐ

Հայաստանի սեփական վառելիքաէներգետիկ պաշարներ են գահավիժող ջուրը, միջուկային վառելիքը (աբոմային էլեկտրակայանի միջուկային վառելիքը ներկրվում է Ռուսաստանի

Դաշնությունից, սակայն ըստ Միջազգային էներգետիկական գործակալության՝ այդ կայաններից սրացված էներգիան դասվում է երկրի սեփական վառելիքաէներգետիկ պաշարների շարքին), հողմը, էներգետիկ հաշվեկշռում փոքր ծավալ ունեցող վառելիքային, քարածուխը, աթարը, արեգակնային ճառագայթումը – երկրի ընդերքի փաթեթը – ապարները:

Հայաստանի Հանրապետությունում սպառվող վառելիքաէներգետիկ պաշարների զգալի մասը ներկրվում է արտերկրից: Օրինակ, 2005 թ. երկրում սպառված 3739,5 հազ. տ. պ. վառելիքաէներգետիկ պաշարների միայն 6,3% (236,9) է կազմել հիդրոէներգիայի չափաբաժինը՝ միայն 26,8% (1000,9) է կազմել արոմակայանի էլեկտրաէներգիայի արտադրանքը, կամ հիդրո- արոմային էներգապաշարները միասին (սեփական ՎԷՊ) կազմել են վառելիքաէներգետիկ պաշարների 33,1%-ը (1237,8): Այսպիսով, 2005թ. առաջնային վառելիքաէներգետիկ պաշարների 66,9%-ը ներկրվել է արտերկրից (աղ. 3):

Էլեկտրաէներգիայի արտադրության աճը 2005 թ. 2001-ի նկատմամբ կազմել է շուրջ 11%, ընդ որում բաշխիչ ցանցին փոխվել է 2005 թ. 4778 մլն. կՎտ-ի էլեկտրաէներգիա: Տեխնիկական կորուստները 0,38-220 կՎ լարման հայաստանյան ցանցերում 2001-2005 թթ. 12,5%-ից նվազել են մինչև 10% (աղ. 4, 5, 2004թ. հոկտեմբեր, նոյեմբեր, դեկտեմբեր ամիսներին – 2005թ. կայաններից առաքված էլեկտրաէներգիայի հաշվառքը կարարվել է բարձր լարման ՕԳ-երով, մինչ այդ՝ գեներատորների ելուստներով):

Ջերմային էլեկտրակայաններում վառելիքաէներգետիկ պաշարների փեսակարար ծախսի ցուցանիշները վկայում են գործող կայանային էներգափոխակայանների բարոյական – ֆիզիկական մաշվածության մասին՝ 360-390 գր. պ. վառելիք է ծախսվել 1 կՎտ-ի էլեկտրաէներգիայի արտադրության վրա: Ժամանակակից փեխնոլոգիաներով արտադրության համեմատությամբ այս ցուցանիշը շուրջ 1,5 անգամ ավել է (աղ. 6):

Աղյուսակ 3

Վառելիքային պաշարների սպառման կառուցվածքը՝ ըստ փնտրության ճյուղերի – վառելիքի փեսակների, հազ. տ. պ. վ.

h/h	Վառելիքի փեսակ / Ոլորտ	2001	2002	2003	2004	2005
1	Բնեցին	280,1	270,5	277,1	321,2	275,2
	Տրանսպորտ – կապ	224,1	216,4	235,5	273	234
	Գյուղատնտեսություն	56	54,1	41,6	48,2	41,2
2	Դիզելային վառելիք	126,6	129,9	149,9	156	163,1
	Տրանսպորտ – կապ	31,6	32,5	37,5	31,2	32,6
	Գյուղատնտեսություն	95	97,4	112,4	124,8	130,5
3	Մագուր	2,73	1,01	1,93	1,65	1
	Էներգետիկա	2,73	1,01	1,93	1,65	1
4	Կերոսին – ալիսակերոսին	70,54	76,22	38,7	57,5	66,77
	Բնակչություն – ծառայություններ	11,3	1,2	10,2	0	0
	Տրանսպորտ – կապ	59,24	75,02	28,5	57,5	66,77
5	Հանածո նավթ	12	16,5	34,5	16,2	12,2
	Արդյունաբերություն	12	16,5	34,5	16,2	12,2
6	Նավթ	5,22	0	45,19	0,07	0
	Արդյունաբերություն	5,22	0	45,19	0,07	0
7	Հեղուկ գազ	30,5	38,1	36,6	36,9	30,5
	Բնակչություն – ծառայություններ	25,3	32,4	31,1	31,3	25,9
	Տրանսպորտ – կապ	5,2	5,7	5,5	5,6	4,6
8	Բնական գազ	1494,6	1036,6	1123,77	1329,28	1660,07
	Արդյունաբերություն	192,6	222,33	237,21	317,12	398,76
	Բնակչություն – ծառայություններ	165,5	116,53	176,04	253,52	357,1
	Էներգետիկա	1032,2	596,41	569,31	617,67	711,88
	Տրանսպորտ – կապ	104,3	101,33	141,21	140,97	192,33
9	Ածուխ – փայլ	20,4	38,4	13,54	20,65	15,21

	Բնակչություն – ծառայություններ	20,4	38,4	13,54	20,65	15,21
	Ընդամենը					
	Արդյունաբերություն	209,8	238,8	316,9	333,4	411,0
	Բնակչություն – ծառայություններ	222,5	188,5	230,9	305,5	398,2
	Էներգետիկա	1034,9	597,4	571,2	619,3	712,9
	Տրանսպորտ – կապ	424,4	431,0	448,2	508,3	530,3
	Գյուղատնտեսություն	151,0	151,5	154,0	173,0	171,7
10	Ընդամենը վառելիքային պաշարներ, հազ. տ. ս.վ. (հազ. տ. ն.հ)	2042,7 (1429,9)	1607,2 (1125,1)	1721,2 (1204,9)	1939,5 (1357,6)	2224,1 (1556,8)
11	Վերականգնվող աղբյուրներ (ներկայացված է գններատրոնների արտադրած էներգիան), հազ. տ. ս.վ.	128,0	216,1	257,0	264,9	236,9
12	Արտմային էներգիա (ներկայացված է գններատրոնների արտադրած էներգիան), հազ. տ. ս.վ.	732,1	841,0	736,1	885,4	1000,9
13	Ընդամենը վառելիքալներգետիկ պաշարներ, հազ. տ. ս.վ. (հազ. տ. ն.հ.)	2902,8 (2032,0)	2664,4 (1865,1)	2714,3 (1900,0)	3089,8 (2162,9)	3461,8 (2423,3)

Հայաստանի էլեկտրաէներգիայի արտադրության – էլեկտրակայանների դրվածքային հզորության կառուցվածքի համաձայն՝ 2004թ. ՀԷԿ-երի, ՋԷԿ-երի – ԱԷԿ-ի կողմից արտադրված էլեկտրաէներգիան ընդհանուրի մեջ կազմել է համապատասխանաբար 33,4, 26,7 – 39,9 %, 2005 թ. դրանք կազմել են 28, 29 – 43 %: Տարեկան էլեկտրաէներգիայի ներհոսքը կազմում է 260-ից մինչ– 350 մլն. կՎտ.ժ, արտահոսքը՝ 600-ից մինչ– 1100 մլն. կՎտ.ժ:

Հանրապետության էլեկտրաէներգետիկայում փոփոխության այլ ճյուղերում օգտագործվող բնական գազի ողջ ծավալները ներմուծվում են Ռուսաստանից (Վրաստանի փարածքով): 2001-2005թթ. ընթացքում ներմուծման ծավալներն աճել են 19,6%-ով – 2005 թ. կազմել են 1685 մլն. մ³ (աղ. 7):

Աղյուսակ 4

Հայկական էներգահամակարգի էլեկտրաէներգիայի հաշվեկշիռը 2001-2005թթ. համար

h/h		2001	2002	2003	2004	2005
1	Էլեկտրաէներգիայի արտադրանքը՝ ընդամենը	5745	5517	5501	6032	6316
	Այդ թվում՝ ՀԱԷԿ	1987	2282	1998	2403	2716
	Ջերմային կայաններ	2791	1572	1522	1613	1827
	Հիդրոէլեկտրակայաններ – հողմակայաններ	967	1662	1981	2015	1773
	այդ թվում՝ խոշոր ՀԷԿ-եր	892	1559	1869	1867	1618
	փոքր ՀԷԿ-եր – հողմակայան «Լոռի-1»	75	104	112	149	155
2	Մեփական կարիքներ՝ ընդամենը	392	335	313	341	374
	Այդ թվում՝ ՀԱԷԿ	172	204	179	202	207
	Հրագրան ՋԷԿ	174	91	95	103	108
	Եր–ան ՋԷԿ	37	30	26	26	48
	խոշոր ՀԷԿ-եր	8,2	8,62	10,18	8,02	7,66
	փոքր ՀԷԿ-եր – հողմակայան «Լոռի-1»	1,43	1,71	2,24	2,54	2,62
3	Էլեկտրաէներգիայի առաքումը էլեկտրական կայաններից՝ ընդամենը	5352	5182	5188	5681	5911
	Այդ թվում՝ ՀԱԷԿ	1814	2078	1818	2201	2504
	Հրագրան ՋԷԿ	2336	1214	1211	1283	1316
	Հաշվեկշռման էլեկտրաէներգիա	-	-	-	-	60
	որից՝ արտահանում	-	-	209	328	671
	Եր–ան ՋԷԿ	244	237	190	199	338
	խոշոր ՀԷԿ-եր	884	1550	1862	1858	1600
	փոքր ՀԷԿ-եր – հողմակայան «Լոռի-1»	74	102	108	141	153
4	«ԲԷՑ» ՓԲԸ ընդունած էլեկտրական էներգիան՝ ընդամենը	5678	5484	5495	5906	6027

	Այդ թվում՝ Էլեկտրական կայաններից	5352	5182	5188	5681	5689
	Էլեկտրական էներգիայի ներհոսք	326	302	307	260	338
5	«ԲԷՑ» ՓԲԸ հանձնած Էլեկտրական էներգիան՝ ընդամենը	5339	5226	5266	5773.8	5929.4
	Այդ թվում՝ «ՀԷՑ» ՓԲԸ՝ ընդամենը	-	-	-	1273	4778
	այդ թվում՝ Էլեկտրական կայաններից	-	-	-	512	2267
	«ԲԷՑ» ՓԲԸ ենթակայաններից	-	-	-	761	2519
6	Էլեկտրական էներգիայի արտահոսք՝ ընդամենը	699	658	583	1004	1151

Աղյուսակ 5

ՀՀ 0,38-220 կՎ Էլեկտրասնցում կորուստների ցուցանիշները 2001-2005թթ. համար (առանց Էլեկտրակայանների տրանսֆորմատորների կորուստների)

		մլն. կՎտ·ժ				
հհ	Ցուցանիշի անվանում	2001	2002	2003	2004	2005
1	ԲԷՑ-ին առաքված Էլեկտրաէներգիա (ներառյալ ներհոսքը)	5678	5484	5495	5906	6027
2	Ներհոսք	326	302	307	260	338
3	Արտահոսք	699	658	583	1004	1151
4	Տեխնիկական կորուստը 0.38-220 կՎ ցանցում	708	669	663	638	605
	Այդ թվում՝ կորուստը գծերում	347	329	345	324	302
	կորուստը տրանսֆորմատորներում	344	323	303	301	290
	այլ (սեփ.կարիք, սինք. փոխ. և այլն)	17	18	15	13	12
5	Չափված կորուստ	-	-	-	1077	932

Աղյուսակ 6

ՀՀ ջերմային Էլեկտրակայանների արտադրանքը – ՎԷՊ-ի տեսակարար ծախսը

h/h	Արտադրություն	Չափման միավոր	Եր-անի ՋԷԿ				Հրազդանի ՋԷԿ			
			2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004
1	Ջերմային էներգիա	հազ. Գկալ	342	216	193	230	83	94	106	97
2	Էլեկտրաէներգիա	մլն. կՎտ·ժ	281	267	215	225	2509	1312	1302	1388
3	ՎԷՊ-ի տեսակարար ծախսը ջերմ. էներգիայի արտադրության վրա	կգ ա.վ. Գկալ	181	175	178	178	178	150	150	150
4	ՎԷՊ-ի տեսակարար ծախսը էլ.էներգիայի արտադրության վրա	գր. ա.վ. կՎտ·ժ	373	391	386	360	372	371	374	383

Աղյուսակ 7

Հայաստանի Հանրապետության բնական գազի հաշվեկշիռը 2002-2005 թվականներին, հազ. մ³

(2001թ. տվյալները չեն տրվում՝ ցածր արժանահավաստության պատճառով)

	Անվանումը	Ըստ տարիների			
		2002	2003	2004	2005
1	Գազի մնացորդը ամսվա սկզբում	21758,0	26008,0	76425,1	60911,0
	- Համակարգում	5977,0	6224,0	5223,1	3680,0
	- Գազի ստորգերծյա պահեստավորման կայանում	15781,0	19784,0	71202,0	57231,0
2	Սրագլխի է ընդամենը՝	1140428,0	1272893,9	1403440,1	1744124,0
	- «Կարմիր կամուրջ» չափման հանգույցից	1070292,0	1200945,0	1332570,0	1685031,0
	- Համակարգից	6746,0	7707,9	7162,1	4880,0
	- Գազի ստորգերծյա պահեստավորման կայանից, ընդամենը	63390,0	64241,0	63708,0	54213,0

	Մղված է գազի ստորգերնյա պահեստավորման կայան	69511,0	116684,0	52257,0	83944,0
	Թողնված է գազաբաշխման սարքային համակարգում	6993,0	6707,0	5619,0	9811,0
3	«Տրանսգազ» ՍՊԸ շահագործման համակարգում՝				
	- Տեխնոլոգիական կորուստներ	45819,3	51733,2	61699,0	69140,7
	- Շինարարական կարիքներ	25,4	67,0	370,1	134,6
	- Վթարային արտահոսք	679,2	452,1	1046,1	945,5
	- Գազի ստորգերնյա պահեստավորման կայանի կորուստներ	215,0	980,0	2473,0	1996,0
	- Գազի ստորգերնյա պահեստավորման կայանի վթարային արտահոսք	1854,0			
4	Բաշխվել է ընդամենը՝	1017425,5	1097317,6	1282819,0	1580282,8
	- Գազաբաշխման համակարգին	959675,9	1031926,3	1211352,8	1499557,3
	- Ավտոգազալցման ճնշակային կայանին	41279,4	45203,7	50754,1	54734,7
	«Տրանսգազ» ՍՊԸ արտադրարտեխն. կարիքներ	7047,5	8364,9	5840,8	8183,1
	- Գազի ստորգերնյա պահեստավորման կայանի արտադրարտեխնիկական կարիքներ	49,0	45,0	47,0	46,0
	- «Արցախգազ»-ին	9397,4	11755,7	14501,2	17627,1
5	Գազի մնացորդը տարվա վերջում՝	26008,0	76425,1	60911,0	93531,0
	- Համակարգում	6224,0	5223,1	3680,0	8611,0
	- Գազի ստորգերնյա պահեստավորման կայանում	19784,0	71202,0	57231,0	84920,0
6	Իրացվել է գազաբաշխման համակարգի միջոցով	901389,1	977187,8	1155893,5	1443539,1
	Գազաբաշխման համակարգում՝				
	- Տեխնոլոգիական կորուստներ	53888,5	53028,7	53616,9	54051,7
	- Արտադրարտեխնոլոգիական կարիքներ	3976,0	1253,6	1534,8	1334,3
	- Վթարային արտահոսք	422,2	456,2	307,7	632,2
7	Ընդհանուր համակարգում՝				
	- Տեխնոլոգիական կորուստներ	99707,9	105741,9	117788,8	125188,4
	- Արտադրարտեխնոլոգիական կարիքներ	11023,5	9618,5	7375,6	9517,4
	- Վթարային արտահոսք	1117,4	908,3	1353,8	1577,7

**Բնական գազի սպառումը – նրա կառուցվածքն ըստ տնտեսության ճյուղերի
2002-2005 թթ., հազ. մ³
(2001թ. տվյալները չեն տրվում՝ ցածր արժանահավաստության պատճառով)**

h/h	Անվանումը	Ըստ տարիների			
		2002	2003	2004	2005
	<i>Փագարաշիման համակարգ</i>	901389	977192	1155894	1443540
1	<i>Էներգետիկա</i>	518622	495050	537100	619033
	Եր-անի ՋԷԿ	105098	84757	86466	153334
	Հրագղանի ՋԷԿ	411135	407277	448764	464672
	ՀԱԷԿ	2389	3016	1869	1028
2	<i>Ավտոգազացման ճնշակային կայան</i>	23392	42423	59764	93771
3	<i>Արդյունաբերություն</i>	193331	206275	275765	346748
	այդ թվում՝ Նաիրիի գործարան	28897	17124	38091	72794
	Միկացեմենյու	30387	19639	38255	53151
	Արարաբցեմենյու	31890	54854	77770	89807
	Մերալուրգիա	25585	27332	32250	35749
	Ապակի	10759	12707	16694	17019
	Հաց	5810	6754	8240	9917
	Պահածո	4006	7544	2982	4114
	Խմիչքներ	17600	19439	22072	22883
	Այլ սպառողներ	38398	40883	39412	41314
4	<i>Բյուջե</i>	15633	19423	22782	28922
	Հիվանդանոցներ	3289	3773	4884	6539
	Այլ սպառողներ	12344	15649	17898	22383
5	<i>Ջանազան սպառողներ</i>	20250	28697	33659	44054
6	<i>Ջեռուցում</i>	28826	32244	6371	497
7	<i>Բնակչություն</i>	101335	153080	220452	310515

Էլեկտրաէներգիայի հիմնական սպառումը սպասարկման, բնակչության արդյունաբերական ոլորտներում է կախարվում (աղ. 10):

Բնական գազի վերջնական սպառումը 2001 թ. մինչ- 2005թ. աճել է 11%-ով կազմել 1443,5 մլն. մ³ 2005թ.: Հիմնական սպառողները էներգետիկան, արդյունաբերությունը բնակչությունն են, սակայն վերջինիս աճի տեմպերը շարք բարձր են. այն շուրջ 300% է կազմել, արդյունաբերության մեջ սպառումը կրկնապատկվել է (աղ. 8,9):

2001-2005թթ. ընթացքում ՎԷՊ-ի սպառումն աճել է. արդյունաբերությունում՝ շուրջ 2 անգամ, բնակչության սպասարկման ոլորտում՝ 2,7 անգամ, փրանսպորտում՝ 1,5 անգամ, գյուղատնտեսությունում՝ 1,14 անգամ, իսկ էներգետիկայում նվազել է 1,5 անգամ (հիմնականում էլեկտրացանցերում կորուստների նվազեցման հաշվին) (աղ. 11):

ՀՀ բնական գազի վերջնական սպառման կառուցվածքը, մլն. մ³

h/h	Անվանում	Տարիներ				
		2001	2002	2003	2004	2005
1	Արդյունաբերություն, այդ թվում	258,0	193,3	206,3	275,8	346,7
	պողպատ – չուգուն	33,4	25,6	27,3	32,2	35,7
	ոչ մետաղական հանքանյութ	117,4	73,0	87,2	132,7	160,0
	այլ	107,2	94,7	91,7	110,8	151,0

h/h	Անվանում	Տարիներ				
		2001	2002	2003	2004	2005
2	Տրանսպորտ, այդ թվում	19,9	24,8	44,0	61,6	96,0
	օդային	1,4	1,4	1,6	1,9	2,3
	ավտոտրանսպորտ(ԱԳԼԸԿ)	18,6	23,4	42,4	59,8	93,8
3	Այլ սեկտորներ, այդ թվում՝	157,9	164,6	231,9	281,4	381,7
	շինարարություն	2,3	2,1	2,3	2,8	3,4
	գյուղատնտեսություն	0,4	0,4	0,4	0,4	0,6
	առ-տուր – սպասարկում	14,3	13,0	21,6	27,9	37,8
	բնակարանային	87,9	101,3	153,1	220,5	310,5
	այլ	51,3	47,7	54,5	29,8	29,3
4	Էլեկտրաէներգետիկա	920,6	518,6	495,0	537,1	619,0
5	Ընդհանուր սպառում	1356,4	901,4	977,2	1155,9	1443,5

Աղբյուրը՝ «Հայոսուգազարդ» ՓԲԸ

Աղյուսակ 10

Էլեկտրաէներգիայի սպառման կառուցվածքը, մլն. կՎտ·ժ

h/h	Ոլորտ	2001	2002	2003	2004	2005
1	Արդյունաբերություն	850	720	800	920	1020
2	Բնակչություն – ծառայություններ	1710	1790	1900	1970	1890
3	Տրանսպորտ – կապ	120	120	120	120	110
4	Գյուղատնտեսություն	290	300	750	320	290
5	Այլ	480	470	90	670	1060
6	Ընդհանուր	3450	3400	3660	4000	4370

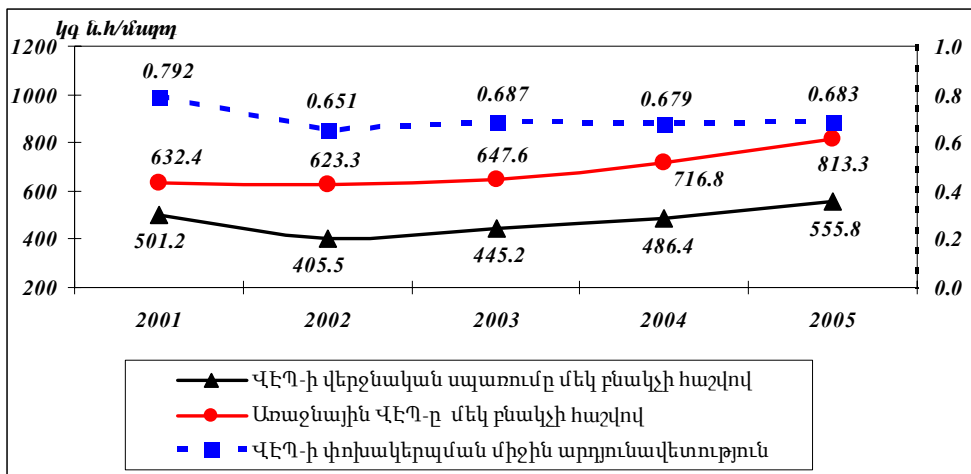
Աղյուսակ 11

Վառելիքաէներգետիկ պաշարների սպառման կառուցվածքը, հազ. տ պ.վ.

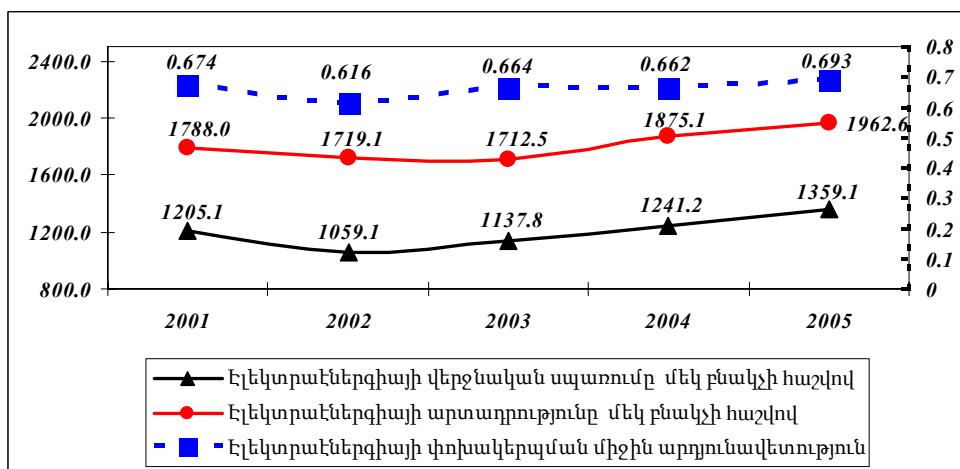
h/h	Ոլորտ	2001	2002	2003	2004	2005
1	Արդյունաբերություն	227,2	262,7	355,6	368,8	457,9
2	Բնակչություն – ծառայություններ	159,9	207,4	249,7	308,8	434,4
3	Էներգետիկա	1180,5	702,6	705,5	676,0	776,1
4	Տրանսպորտ	432,8	477,3	500,1	597,3	648,0
5	Գյուղատնտեսություն	151,0	151,5	154,0	173,0	171,7
6	Ընդհանուր, հազ. տ պ.վ.	2151,4	1801,5	1964,9	2123,9	2488,1
7	Ընդհանուր, հազ. տ ն.հ.	1510	1260	1380	1490	1740

Հայաստանում մեկ շնչին ընկնող վառելիքաէներգետիկ պաշարների վերջնական սպառումը 2001-ից մինչև 2005թ. աճել է 501,2 կգ ն.հ. ծավալից մինչև՝ 555,8 կգ ն.հ (11%): Նույն շրջանում էլեկտրաէներգիայի վերջնական սպառումը 1205,1 կՎտ·ժ/մարդ արժեքից աճել է մինչև՝ 1359,1 կՎտ·ժ/մարդ արժեքը (12,8%): Բնական գազի սպառման աճը կազմել է 404,5 մ³/մարդ արժեքից մինչև՝ 448,5 մ³/մարդ արժեքը (10,9%): Հայաստանում բնակչի էլեկտրագինվածությունը կամ էլեկտրաէներգիայի վերջնական սպառումը՝ մեկ բնակչի հաշվով 2005 թ. կազմել է 1359,1 կՎտ·ժ, որը զգալիորեն զիջում է, օրինակ, Չեխիայի (5400 կՎտ·ժ) և Հունգարիայի (3440 կՎտ·ժ) ցուցանիշներին: **Այս ցուցանիշի արժեքը անհրաժեշտ է**

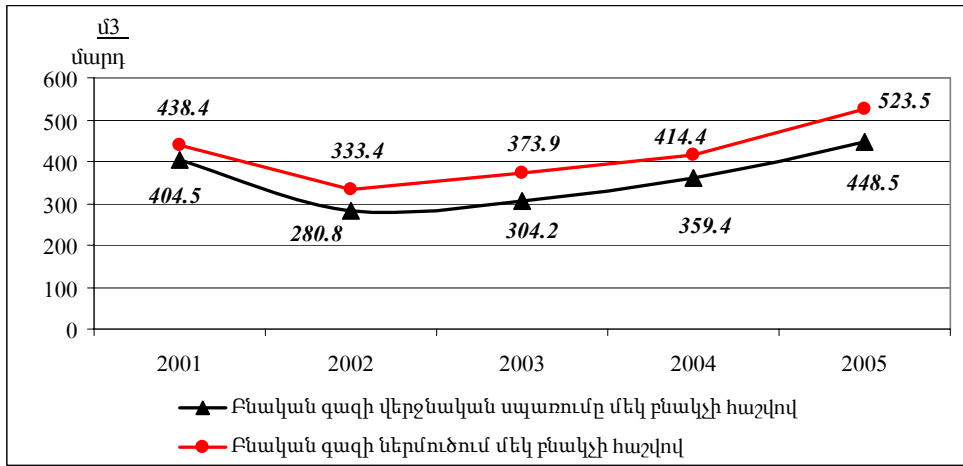
մեծացնել՝ հաշվի առնելով նա՝ այն հայրնի իրողությունը, որ փնտրության ճյուղերում էլեկտրազինվածության աճը 1 %-ով պայմանավորում է աշխատանքի արտադրողականության աճ 1 %-ով: Հայաստանը վառելիքաէներգետիկ պաշարների փոխակարար սպառման ցուցանիշով հետ է մնում Կարածաշրջանի շարքերից, իսկ եվրոպական զարգացած երկրների համեմատությամբ այդ փոփոխությունը 5-ից 8 անգամ է. Ֆրանսիայում այդ ցուցանիշը հավասար է 4410 կգ ն.հ/մարդ: 2002-2005թ.թ. ընթացքում նկատվում է ՎԷՊ-ի (նա- էլեկտրաէներգիայի) փոխակերպման միջին արդյունավետության աճ 10-12 %-ի չափով (նկ. 8,9,10):

Նկար 8. Մեկ շնչին ընկնող առաջնային ՎԷՊ-ի – ՎԷՊ-ի վերջնական սպառումը Հայաստանում

Նկար 9. Մեկ շնչին ընկնող էլեկտրաէներգիայի արտադրությունը – վերջնական սպառումը Հայաստանում

Նկար 10. Մեկ շնչին ընկնող բնական գազի ներմուծումը – վերջնական սպառումը Հայաստանում

Վերլուծությունը ցույց է փայլիս, որ **Հայաստանում բնակչի էներգազինվածությունը պետք է անի տնտեսության զարգացմանը համընթաց, այսինքն՝ սպասվում է ՎԷՊ-ի սպառման ծավալների ան՝**

Այսպիսով, ակնհայտ է, որ **երկրի տնտեսության զարգացման համար պետք է բարձրացնել արդյունաբերության և ծառայությունների ընդհանուր ու էներգետիկ արդյունավետությունը՝ ավելացնել մեկ բնակչին ընկնող վառելիքաէներգետիկ պաշարների սպառման ծավալները:**

Բնակարանային սեկտորի էներգապաշարների սպառումը 2005-2006թթ. ըստ դրանց տեսակների, բնակավայրերի, բնակարանների տեսակների՝ ունի հետևյալ պատկերը.

1) **Էլեկտրաէներգիայի սպառումը 2006թ. հունվարին բնակելի սեկտորի բաժանորդների շրջանում կազմում է 78-ից մինչև՝ 383 կՎտ·ժ մեկ բաժանորդի հաշվարկով, միջին հանրապետականը ձմռանային սեզոնում տարասնվում է 119-223 կՎտ·ժ/բաժանորդ տիրույթում:**

2) **Բնական գազի սպառումը 2006թ. հունվարին կազմել է՝ միջին հանրապետականը 217,9 մ³/բաժ.՝ տարասնվել է ըստ բնակավայրերի 134-313 մ³/բաժ. տիրույթում:**

3) **Բնակչության՝ էլեկտրաէներգիայի ամսական սպառումը 2006 թ. հունվարին կազմել է 181,5 մլն. կՎտ·ժ՝ ձմռանը փոխվել է 109,1-188 մլն. կՎտ·ժ/ամիս տիրույթում:**

4) **Բնական գազի՝ բնակչության ամսական սպառումը 2006 թ. հունվարին կազմել է 72 մլն. մ³ - ձմռանը փոխվել է 33,8 - 72 մլն. մ³/ամիս տիրույթում:**

5) **Բնակարանների ջեռուցման նպատակով 2005 թ. օգտագործվել է 16 հազ. տ. պ.վ. վառելիքային: Այս քվյալի հավասարիությունը գնահատվում է շատ ցածր:**

6) **Լեռնային անդառազուրկ բնակավայրերում ջեռուցման համար օգտագործվում է աթար: Այդ մասին որ-է ստույգ թվային տեղեկություն չկա: Այս տեսակի բնակելի տների թվաքանակը փորձագիտական գնահատմամբ կազմում է հանրապետության գյուղական համայնքների բնակելի տների ընդհանուր թվի՝ 228507-ի շուրջ 60%-ը, այսինքն՝ 131 հազար տուն:**

«Ձ ջերմամարակարարման համար էներգապաշարների սպառման պատկերը հետևյալն է.

7) *Բնակելի սեկտորում ջերմային էներգիայի փարեկան պահանջարկը կազմում է 11149 հազ. Գկալ, որը բավարարվում է 25,6 %-ով (2859 հազ. Գկալ):*

8) *Քաղաքացիական նշանակության այլ շենքերի ջերմային էներգիայի փարեկան պահանջարկը կազմում է 1369,1 հազ. Գկալ, որոնց ջերմամատակարարման ապահովվածությունը գրկվում է բարձր մատակարարակի վրա:*

9) *Հանրապետության գերատեսչական (Եր–անում), մարզկենտրոնների ու քաղաքների վարչական շենքերը, կրթական, առողջապահական, մշակութային օբյեկտների մեծ մասը ապահովված են ջեռուցման համակարգերով (սեփական կաթսայարներ կամ էլեկտրական փաթացուցիչներ):*

10) *Արտադրական սեկտորում ջերմամատակարարվում են վարչական շենքերը մասնակի, հազվագյուտ դեպքում՝ սեփական կաթսայարներից («Նաիրիզ գործարան»-ը՝ Եր–անի ՋԷԿ-ից), որպես կանոն՝ էլեկտրական փաթացուցիչների միջոցով:*

Հանրապետությունում էլեկտրաէներգիայի (ԱԷԿ-ի – ՀԷԿ-երի) – բնական գազի վերջնական սպառման աճը 2001-2005 թթ. համապարասխանաբար կազմել է 26,6 % (3450-ից մինչ– 4370 մլն. կՎտ․ժ) – 7 % (1494,6-ից մինչ– 1600 հազ. տ պ.վ.): Այդ ժամանակահատվածում ՎԷՊ-ի սպառումն աճել է 2151,4-ից մինչ– 2488,1 հազ. տ պ.վ., այսինքն՝ 15,6 %-ով, իսկ նավթամթերքի վերջնական սպառման աճը կազմել է 4,2 % (497,2-ից մինչ– 518,3 հազ. տ պ.վ., իսկ միջին փարեկան սպառումը կազմել է 521,9 տ պ.վ.):

Վերջին 5 փարիների ընթացքում Հայաստանում վերջնական սպառման միջին փարեկան աճը կազմում է՝

ա) ՎԷՊ-ի մասով՝	3,12%,
բ) էլեկտրաէներգիայի մասով՝	5,32%,
գ) բնական գազի մասով՝	1,4%,
դ) նավթամթերքների մասով՝	0,84%:

Հաշվի առնելով սեփական հանածո ածխաջրածնային պաշարների բացակայությունը երկրում (կամ դրանց չբացահայտված լինելու իրողությունը)՝ պետք է փաստել, *որ փնտեսության էներգամատակարարության բարձրացման – վերականգնվող էներգերիկայի զարգացման հրամայականը՝ որպես երկրի սեփական՝ ազգային փնտակի էներգիայի աղբյուր, Հայաստանում այրնպրանք չունի:*

V. ՀՀ ԷՆԵՐԳԱԽՆԱՅՈՂՈՒԹՅԱՆ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ ԵՎ ՆԵՐՈՒԺ

1. ԷՆԵՐԳԱԽՆԱՅՈՂՈՒԹՅԱՆ ԳԵՐԱԿԱՅՈՒԹՅՈՒՆ

1) Հայաստանի վառելիքաէներգետիկ պաշարների ծախսի կառուցվածքի 2005 թ. փվյալներով, որի համար հիմք են ծառայել սույն Ծրագրի շրջանակներում ՀՀ-ի 62 խոշորագույն էներգասպառողների մոտ կատարած էներգետիկական անձնագրային ցուցանիշների հավաքը – վերլուծությունը, «Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» ՓԲԸ-ի, «ՀայՌուսգազարդ» ՓԲԸ-ի – ազգային վիճակագրության փվյալները, հանրապետության փնտեսության էներգախնայողության գերակա ուղղություններն են՝

- ա) էլեկտրաէներգիայի – ջերմային էներգիայի արտադրությունը, բաշխումը – սպառումը,
- բ) խմելու – ոռոգման ջրի մատակարարումը,

- զ) էլեկտրական լուսավորումը,
- դ) հանքարդյունաբերությունը,
- ե) ոչ մեքանիկական հանքարդյունաբերությունը,
- զ) քիմիական արտադրությունը,
- է) կապը,
- ը) սննդի արտադրությունը:

2) Ըստ տնտեսության գործունեության ոլորտների՝ խոշորագույն սպառողների Էներգամասիսը տարեկան կիրվածքով

h/h	Անվանում	Էլեկտրաէներգիա, մլն. կՎտ·ժ	Բնական գազ, մլն. մ ³
1	Բնակչություն (կենցաղային սպառում)	1440	310
2	Մշակող արդյունաբերություն, այդ թվում՝ - քիմիական արդյունաբերություն, - սննդի արդյունաբերություն - այլ	659,1 227 236 183,7	324,6 73,4 39,4 211,8
3	Էլեկտրաէներգիայի, բնական գազի, ջրի արդյունահանում – բաշխում	428,6	620,1
4	Հանքագործական արդյունաբերություն	371	26,7
5	Տրանսպորտ – կապ (առանց ավտոմոբիլային տրանսպորտի)	181,8	2,8
6	Ավտոմոբիլային տրանսպորտ	-	93,7 (հեղուկ գազ- 2,05 հազ.տ, դիզ. վառելիք՝-60,7 հազ.տ բենզին – 187,7 հազ.տ)
7	Պետական կառավարում	168	6,3

3) Ամենաբարձր Էներգատարություն ունեցող ընկերությունները

h/h	Անվանումը
1	Զանգեզուրի պղնձամոլիբդենային կոմբինատ
2	Կապանի պղնձամոլիբդենային կոմբինատ
3	Ազարակի պղնձամոլիբդենային կոմբինատ
4	Արարատի ոսկու արդյունահանման ընկերություն
5	«Մասիս տոբակո»
6	Նաիրիս գործարան
7	«Միկա ցեմենտ»
8	«Մաքուր երկաթ»
9	Հայկական երկաթուղի
10	«Արմենթեյ»
11	«Հայջրմուղկոյուղի»
12	«Գրանտ տոբակո»
13	«Արարատ ցեմենտ»

4) Էներգատար տեխնոլոգիաները

h/h	Անվանումը
1	Հանքաքարի ջարդում, մանրացում, ֆլուրացիա
2	Մեքանիկ հալում
3	Կլինկերի սրացում
4	Էլեկտրատրանսպորտ

5) Զանգվածային կիրառման Էներգատեղակայանները – տեխնոլոգիաները

h/h	Անվանումը

1	Փոփոխական բեռնվածքով էլեկտրական շարժաբերով տեխնոլոգիական ագրեգատներ
2	Ջերմամաքակարարման համակարգեր
3	Էլեկտրական լուսավորման տեղակայանքներ
4	Շենքերի ջերմամեկուսացում
5	Տրանսպորտային միջոցներ

2. ԷՆԵՐԳԱԽՆԱՅՈՂՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐՈՒԺԸ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ ՈԼՈՐՏՆԵՐՈՒՄ

Քաղաքակրթության, գիտության – տեխնիկայի բնականոն զարգացումը պայմանավորում է տեխնոլոգիաների ու նյութերի շարունակական կատարելագործում – նոր, առաջավոր տեխնոլոգիաների ու նյութերի ստեղծում, այդ թվում նա– վառելիքաէներգետիկ համալիրներում: Այսպիսով, ժամանակի ընթացքում ցանկացած էներգասպառող տեղակայանքի (համակարգի) համար ձ–ավորվում են նոր պայմաններ դրա էներգետիկ արդյունավետությունը բարձրացնելու ուղղությամբ: Այն կարող է արտահայտվել, օրինակ, նոր, բարձր հատկություններով մեկուսիչ նյութերի, էներգաարդյունավետ էներգաձ–ափոխիչների, կառավարման ճկուն էներգաարդյունավետ համակարգերի, բարձր ճշգրտության չափիչ-ստուգիչ համալիրների – այլնի ստեղծման – կիրառման միջոցով:

Հավելվածներ 1 – 2-ում արված են Հայաստանի վառելիքաէներգետիկ պաշարների ծախսի կառուցվածքը – դրանց տեսակարար ծախսերն ըստ տնտեսության ոլորտների:

Դրանց հիման վրա կարարվել է Հայաստանի տնտեսության էներգախնայողության տեխնիկապես մարչելի ներուժի հաշվարկ (հավելված 3):

Հանրապետության ավտոտրանսպորտում շարժիչային վառելիքի խնայողության ներուժը գնահատվում է 2010 թ. համար 293,4-ից մինչ– 307,6 ՏՋ չափով համապատասխանաբար տրանսպորտային միջոցների քանակի 20% – 30% աճերի դեպքում: Այս շրջանում էներգախնայողության միջոցառումներն են՝ հասարակական տրանսպորտի երթուղիների – կանգառների օպտիմալացում, լուսացույցների աշխարանքի – քանակի օպտիմալացում, հասարակական տրանսպորտի էներգաարդյունավետ տեսակների ներդրում, հին տրանսպորտային միջոցների փոխարինումը նոր՝ էներգաարդյունավետ միջոցներով, հեղուկ – սեղմած գազի օգտագործումը դիզելային վառելիքի – բենզինի փոխարեն, ավտոճանապարհների բարելավում, նոր ճանապարհային կցուղիների կառուցում, վարորդների արհեստավարժության բարձրացում – վերապատրաստում:

Հայաստանի բնակելի սեկտորի ջեռուցման համար ջերմային էներգիայի տարեկան պահանջարկը կազմում է 11,15 մլն. Գկալ: Շենքերի ջերմամեկուսացման բարեփոխմանը ջերմային էներգիայի ծախսը տնտեսապես ձեռնարկ է նվազեցնել առնվազն 30%-ով: Այս դեպքում բնակելի սեկտորի ջեռուցման էներգախնայողության ներուժը տարեկան կկազմի 3,35 մլն. Գկալ:

Քաղաքացիական նշանակության շենքերի ջեռուցման էներգախնայողության ներուժը ջերմամեկուսացման բարեփոխումից տարեկան գնահատվում է 0,67 մլն. Գկալ մեծությամբ:

Հայաստանի տնտեսության վառելիքաէներգետիկ պաշարների խնայողության ներուժը կազմել է 1008 հազար տ. ն. հ. (աղ. 12):

Էներգախնայողության արդյունքում մթնոլորտային արտանետումների ծավալը կկրճատվի շուրջ 1279 հազար տոննա ածխաթթու գազ չափով:

ՀՀ-ում էներգախնայողության տարեկան 1008 հազ. տ ն.հ. ներուժի բաղադրիչները

h/h	Էներգախնայողության օբյեկտներ	Էներգախնայողության ներուժ	Էներգախնայողության ներուժը հազ. տ ն.հ.	CO2 արտանետումների նվազեցում, հազ.տ
1	Էն առանց ավտոտրանսպորտի – շենքերի ջեռուցման համակարգի	1 035 658 ՄՎտ·ժ	89,05	164,8
		84 734 հազ. մ ³ (բն.գազ)	75,40	161,6
2	Էն ավտոտրանսպորտում	293,4 ՏՁ	7,01	3,9
3	Էն շենքերում	4,02 մլն. Գկալ	402,00	2,3
4	Էն Եր–անի ՋԷԿ-ում (նոր տեխն.)	265 000 հազ. մ ³ (բն.գազ)	235,82	505,2
5	Էն Հրազդանի ՋԷԿ-ում (նոր տեխն.)	223 000 հազ. մ ³ (բն.գազ)	198,45	425,2
Ընդամենը			1007,73	1278,5

VI. ԷՆԵՐԳԱԽՆԱՅՈՂՈՒԹՅԱՆ ԾՐԱԳՐԱՅԻՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ

1. ԷՆԵՐԳԱԽՆԱՅՈՂՈՒԹՅԱՆ ՈՒՂՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

1) Էներգախնայողության գերակա փնտեսական գործունեության ոլորտներ

h/h	Էներգախնայողության նպատակներ	Էներգախնայողության ներուժ
1	Ջրամատակարարման և ոռոգման համակարգերում ինքնահոսի, ինչպես նաև գործող պոմպային ագրեգատների հզորությունների օպտիմալացում – նոր փեխնոլոգիաների ներդրմամբ էներգաձախսի նվազեցում	15%
2	Էլեկտրական լուսավորման համակարգերում ներդնելով էներգաարդյունավետ լամպեր՝ էլեկտրաէներգիայի փարեկան ծախսի նվազեցում 10 փարվա ընթացքում	475 մլն. կՎտ.ժ
3	Հանքարդյունաբերության մեջ կիրառելով նոր՝ էներգաարդյունավետ մեքենասարքավորումներ (մեծածավալ ֆլուրացիոն մեքենաներ – քարաղացներ) էներգիայի փեսակարար ծախսի նվազեցում	5%
4	Քիմիական արդյունաբերության մեջ փեխնոլոգիական սարքավորումների կատարելագործման – ռեժիմների կարգավորմամբ էներգաարդյունավետության բարձրացում	23%
5	Մննդի արդյունաբերության մեջ նորագույն սարքավորումների – փեխնոլոգիաների ներդնում	35 - 40 %

2) Էլեկտրաէներգիայի արտադրություն

h/h	Էներգախնայողության նպատակներ	Էներգախնայողության ներուժ
1	Եր–անի ՋԷԿ-ում 210 ՄՎտ հզորության նոր շոգեգազատուրբինային փեղակայանքի փեղակայում – շահագործում փարեկան վառելիքի (բնական գազի) փնտեսմամբ	շուրջ 184-ից մինչ– 265 մլն. մ ³ բնական գազ
2	Հրագղանի 5-րդ էներգաբլոկի վերակառուցում փարեկան վառելիքի (բնական գազի) փնտեսմամբ	223 մլն. մ ³ բնական գազ
3	Փոքր հզորության (մինչ– 50 ՄՎտ) կոգեներացիոն բարձր էներգաարդյունավետության էներգափեղակայանքների ներդրման միջոցով բարձր էներգաարդյունավետությամբ էլեկտրաէներգիայի – ջերմային էներգիայի արտադրության ապահովում – ցանցերում էներգիայի կորուստների ցածր մակարդակի ապահովում՝ էներգիայի աղբյուրների խորը ներթափանցման շնորհիվ	56 հազ.տ պ.վ.
4	Վերականգնվող էներգետիկ աղբյուրների կիրառություն, որի շնորհիվ օգտագործելով փեղական էներգապաշարները՝ ապահովվում է երկրի էներգետիկ անկախության մակարդակի բարձրացումը	-
5	Էլեկտրական կայաններում կառավարման ավտոմատ համակարգերի ներդնում, կատարելագործում	մինչ– 7%
6	Էներգահամակարգի արդյունավետ ռեժիմների վարման միջոցով փարեկան էլեկտրաէներգիայի – բնական գազի խնայողության ապահովում	մինչ– 120 մլն. կՎտ.ժ կամ մինչ– 24 մլն. մ ³ բնական գազ

3) Հայաստանի պղնձի, հանրաքարի, սննդի պահածոյացման, կաուչուկի, ռեպինի, մեդադի արտադրություններ

h/h	Էներգախնայողության նպատակներ	Էներգախնայողության ներուժ
1	Կազմակերպչական-փեխնիկական – ցածր ծախսատարության միջոցառումներ	մինչ– 18%

h/h	Էներգախնայողության նպատակներ	Էներգախնայողության ներուժ
6	Ճկուն բազմաշերտ սակագնային համակարգի կիրառմամբ ցանցերի բեռնվածքի օրական գրաֆիկների հարթեցման միջոցով ապահովել միջին բեռնվածքի մեծացման – կորուստների նվազեցման ապահովում	3 մլն. կՎտ·ժ
7	Էլեկտրաէներգիայի առ–տրային հաշվառման ամբողջական ավտոմատացման միջոցով առ–տրային կորուստների նվազեցում	մինչ– 1-2%-ի մակարդակը («խնայված» էլեկտրաէներգիան գնահատվում է շուրջ 60 մլն. կՎտ·ժ)
8	Էլեկտրական ցանցերում ռելեական պաշտպանության – ավտոմատիկայի կարարելագործման միջոցով ապահովել էներգասպառող տեղակայանքների գործարկման թվաքանակի կրճատում – ծախսվող էլեկտրաէներգիայի խնայողություն	12 մլն. կՎտ·ժ

6) գազամատակարարման համակարգ

h/h	Էներգախնայողության նպատակներ	Էներգախնայողության ներուժ
1	Գազային ցանցերում կորուստների նվազեցում, բնական գազի խնայողություն	51 հազ. տ. պ.վ.
2	Ստորգետնյա գազապահեստարանի արդիականացում	20 հազ. տ. պ.վ.

7) շենքերի ջերմամեկուսացում

h/h	Էներգախնայողության նպատակներ	Էներգախնայողության ներուժ
1	Բնակելի շենքերի ջերմամեկուսացում	3,35 մլն. Գկալ
2	Քաղաքացիական նշանակության շենքերի ջերմամեկուսացում	0,67 մլն. Գկալ

8) տրանսպորտային միջոցներ

h/h	Էներգախնայողության նպատակներ	Էներգախնայողության ներուժ վառելիքի տնտեսում
1	Տրանսպորտային միջոցների քանակի աճ 20 %	293,4 ՏՋ
2	Տրանսպորտային միջոցների քանակի աճ 30 %	307,6 ՏՋ

2. ԷՆԵՐԳԱԽՆԱՅՈՂՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՄԻՋՈՑԱՌՈՒՄՆԵՐ

Էներգախնայողության նպատակային խնդիրների լուծման ընթացքում ղեկավարվել դասակարգման հետ–յալ պահանջներով.

1) կազմակերպչական - տեխնիկական միջոցառումներ

1	Էներգախնայողության ասպարեզի իրավական դաշտի զարգացում. նորմատիվ տեխնիկական փաստաթղթերի մշակում, էներգետիկ փորձաքննության անցկացման իրավական ակտերի մշակում – այլն
2	Էներգախնայողության հիմնադրամների ծավալում արտասահմանյան – ազգային ֆինանսավորման աղբյուրների ներգրավմամբ
3	Էներգախնայողության ֆինանսատնտեսական ապահովվածության խրախուսում պետական – կառավարական մարմինների կողմից
4	Էներգախնայողության իրականացումը խրախուսող նպատակային ֆինանսավարկային – հարկային բարենպաստ միջավայրի ստեղծում
5	Էներգախնայողության – վերականգնվող էներգետիկայի ոլորտում հավաքարմագրված փորձարկման լաբորատորիաների կազմավորում

6	Էներգախնայողության – վերականգնվող էներգետիկայի ասպարեզում վերականգնվող վարկերի համակարգի ստեղծում, զարգացում
7	Կազմակերպությունների էներգափոխակերպությունների էներգետիկական փորձաքննության պրակտիկ իրականացում – տարածում (ներդնում)
8	ՎԷՊ-ի տեսակարար ծախսի կրճատում կազմակերպչական-տեխնիկական միջոցառումների ներդրմամբ
9	Շենք-շինությունների ջերմամեկուսացման գործընթացի կազմակերպում՝ ֆոնդերի, փափուկ վարկերի – այլնի միջոցով
10	Էներգախնայողական արտադրատեսակների պարտադիր – կամավոր համապատասխանության հավաստագրման գործընթացի կազմակերպում
11	Ուսուցման, գովազդի, առաջային նախագծերի, միջազգային համագործակցության իրականացում
12	ՎԷՊ-ի սակագնային համակարգի բարեփոխում, ռեակտիվ հզորության վճարային համակարգի ներդնում
13	Տեղական բարձր հարկանիշներով ջերմամեկուսիչ նյութերի արտադրության խթանում
14	Երկրի ՎԷՊ-ի հաշվեկշռի պեղական վիճակագրության իրականացում
15	Կազմակերպչական – ուսուցողական միջոցառումների ներդնում
16	Էներգախնայողության խրախուսման փնտրանքային – բարոյական (պարվոզներ, շքանշաններ – այլն) միջոցառումների ներդնում
17	Էներգետիկական փորձաքննության կազմակերպում – ծավալում նախագծման – պլանավորման ընթացքում
18	Էներգախնայողության – վերականգնվող էներգետիկայի պիլոտային ծրագրերի, պոլի-գոնների – ցուցահանդեսների կազմակերպում – գովազդում
19	ԷԽ – ՎԷ նորագույն նվաճումների – ուղղությունների խրախուսում (ջերմային պոմպ, արեգակնային ֆոտոարբեր, ջրածնային փարրեր – այլն)

2) գործող տեխնոլոգիաների կանոնակարգման – կատարելագործման միջոցառումներ

1	ՀՀ բնակավայրերի ջերմամատակարարման համակարգերի կատարելագործում
2	ՀՀ բնակավայրերի փողոցային լուսավորման բարեփոխում
3	Էներգահամակարգի օպտիմալ կարգավորման ցուցանիշների մշակում, սահմանում – կատարում
4	Տեխնիկական միջոցների կիրառմամբ ՎԷՊ-ի կորուստների նվազեցում՝ արտադրման, հաղորդման, բաշխման ընթացքում
5	Ջրամատակարարման – ոռոգման համակարգերում ջրի ֆիզիկական կորստի կրճատում. ջրափոխակերպչական կառուցվածքների (ջրագծերի, ջրանցքների, ջրամբարների – այլն) արդիականացման միջոցով
6	Բնակարանների ջերմամեկուսացման գործընթացի իրականացում
7	Բնակելի շենքերի սանդղավանդակների դռների, լուսամուտների ապակեպատում, կիպացում
8	Սանդղավանդակների էլեկտրական լուսավորման էներգախնայողական համակարգերի ներդնում (ամսական 50 դրամ/ բնակարան վարձով)
9	ՎԷՊ-երի չափման համակարգերում բարձր ճշգրտության (0.1-0.25 դաս) չափիչ սարքերի օգտագործում
10	ՎԷՊ-ի – ջրի ծախսի հաշվառման համակարգերի որակի բարձրացում – ավտոմատացում
11	Ռեակտիվ հզորության կոմպենսացիա էլեկտրական ցանցերում
12	Երկրորդային ՎԷՊ-ի օգտագործում
13	Բնական գազի ցանցերում կորուստների նվազեցում
14	Գազի համակարգում առ–տրային հաշիվների արդիականացում
15	Էլեկտրաէներգիայի որակի ցուցանիշների վերահսկում – դրանց նորմերի ապահովում
16	ՎԷՊ-ի տեսակարար ծախսի կրճատում էլեկտրաէներգիայի արտադրության մեջ
17	Ջերմամատակարարման, տաք ջրամատակարարման – հովացման համակարգերում ավտոմատացված կառավարման համալիրների կիրառում

3) նոր Լներգասարդյունավեր փեխնոլոգիաների – Լներգարնդունիչների սրեկոծում – կիրառում

1	ՀՀ բնակավայրերի արդյունավեր ջերմամարակարարման սխեմաների մշակում – ներդում
2	Խմելու – ոռոգման ջրի համակարգերում էլեկտրաէներգիայի փեսակարար ծախսի կրճատում նորագույն պոմպային համակարգի – ավտոմարացված էլեկտրաբանեցման ներդրում
3	Ոռոգման ջրի ինքնահոսի ներդրումը էլեկտրաէներգիայի խնայողություն
4	Ժամանակակից այրիչների կիրառում
5	Եր–անի ջերմային էլեկտրակայանում նոր Լներգասարդյունավեր արտադրող փեղակայանքների ներդրում
6	Հրագղանի ջերմային էլեկտրակայանի 5-րդ բլոկի արդիականացում
7	Բարձր ֆիզիկափեխնոլոգիական ցուցանիշներով մեկուսիչ նյութերի արտադրություն – կիրառում
8	Դիզելային շարժիչներով – փոքրալիտրաժ ավտոմեքենաների փարածում, կարբյուրատորային շարժիչներով ավտոմեքենաների կրճատում
9	Ջերմացրամարակարարման համակարգերում ջերմային պոմպերի կիրառում
10	Արեզակնային էներգիայի օգտագործում փեխնոլոգիաներում – ջերմային պրոցեսներում
11	Կոգնեներացիոն փոքր հզորության էներգափեղակայանքների ներդրում
12	Վերականգնվող էներգեփիկայի զարգացում (արեզակնային ջրափաքացուցիչ փեղակայանքներ, կենսազագային փեղակայանքներ, վառելիքային փարբեր, երկրաջերմային փեղակայանքներ)

4) Լներգախնայողության միջոցառումները, դասակարգումը՝ ըստ փեխնոլոգիական Լներգեփիկ համակարգերի փարբերի

1	Էլեկտրական պրոցեսներ
	Էլեկտրաուժային (շարժիչ) (էլեկտրաէներգիայի կերպափոխումը մեխանիկական էներգիայի)
	Էլեկտրաջերմային (էլեկտրաէներգիայի կերպափոխումը ջերմային էներգիայի)
	Էլեկտրափեխնոլոգիական (էլեկտրաէներգիայի կերպափոխումը լույսի, էլեկտրական աղեղի, ֆիլտր, լազեր, էլեկտրոլիզ – այլն)
	Էլեկտրաէներգիայի կերպափոխում (լարման կարգավորում փոփոխականից հաստատուն փեսակի – հակառակը, այլ)
	Էլեկտրաէներգիայի արտադրություն, հաղորդում, բաշխում
	Էլեկտրաէներգիայի սպառման կարգավորում, կառավարում, հաշվառում
	Էլեկտրաէներգիայի արտադրության – բաշխման համար նոր փեխնոլոգիաների ներդրում
2	Ջերմային պրոցեսներ
	Ջերմաէներգիայի (ցրտի) արտադրություն
	Ջերմաէներգիայի հաղորդում, բաշխում, կերպափոխում
	Ջերմաէներգիայի սպառում ջեռուցման – փաք ջրամարակարարման համակարգերում
	Շենքերի – ճարտարագիտական կառույցների ջերմամեկուսացում
	Ջերմաէներգիայի օգտագործում փեխնոլոգիական պրոցեսում (հալում, փաքացում, թրծում)
	Ցածր պոտենցիալային ջերմության օգտահանում (երկրորդային ՎԷՊ)
	Այրման պրոցեսի կառավարում
	Ջերմաէներգիայի սպառման կարգավորում, կառավարում, հաշվառում
	Ջերմային նորագույն փեխնոլոգիաների ներդրում, այդ թվում նա– ջերմային պոմպերի
3	Ջուր փեխնոլոգիական պրոցեսներ
	Տեխնոլոգիական պրոցեսի օպտիմալ կառավարում
	Տեխնոլոգիական պրոցեսի վարում՝ ըստ նախագծի պահանջների
	Պարապ ընթացքի կրճատում
	Նոր էներգասարդյունավեր փեխնոլոգիաների ներդրում
	Ավտոմարացված կառավարման համակարգերի ներդրում
	Ավտոմարացված չափման համակարգերի ներդրում
	Վերականգնվող էներգեփիկ աղբյուրների կիրառում

**3. ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ
ԷՆԵՐԳԱԽՆԱՅՈՂՈՒԹՅԱՆ ԾՐԱԳԻՐ**

Համաձայն վերը քրված դրույթների – փվյալների՝ 13-րդ աղյուսակում փրվում է Հայաստանի փնրետության Էներգախնայողության միջոցառումների ծրագիրն ըստ գործունեության ոլորտների: Աղյուսակում բերված «հագ. մ³» միավորը վերաբերվում է բնական գազին, իսկ «ՄՎ.տ.ժ»-ը՝ էլեկտրաէներգիային:

Աղյուսակ 13

ՀՀ փնրետության Էներգախնայողության ծրագիր

h/h	Էներգախնայողության միջոցառումներ՝ ըստ գործունեության ոլորտի	Ընդամենը Էներգախնայողության ներուժ			
		Բներդն մեծությամբ		փ ն. հ.	%
		Չափման միավոր	Արժեքը		
1	Գյուղատնտեսություն – ծառայությունների մատուցում (ռոտզում)				
	Տեխնոլոգիական պրոցեսի կանոնակարգերի խախտումների վերացում – բարեփոխում, կազմակերպչական միջոցառումներ, պարապ ընթացքի կրճատում	ՄՎ.տ.ժ	5078	436,7	5,5
	Նոր էներգաարդյունավետ փնրետոլոգիական ագրեգատների ներդնում, էլեկտրաբանեցման ավտոմատացում	ՄՎ.տ.ժ	12506	1075,3	13,6
	Ոռոգման համակարգում ինքնահոսի անցման միջոցառում	ՄՎ.տ.ժ	40360	3470,3	44,0
	ընդամենը			4982,3	58,9
2	Մեղրադե հանքարարների արդյունահանում				
	Տեխնոլոգիական պրոցեսի կանոնակարգերի խախտումների վերացում – բարեփոխում, կազմակերպչական միջոցառումներ, պարապ ընթացքի կրճատում	ՄՎ.տ.ժ	12986	1116,6	3,5
	Նոր էներգաարդյունավետ փնրետոլոգիական ագրեգատների ներդնում, էլեկտրաբանեցման ավտոմատացում	ՄՎ.տ.ժ	53875	4632,4	14,6
	Երկրորդային էներգապաշարների օգտագործում	ՄՎ.տ.ժ	7721	663,9	2,1
	Վառարանների – ջերմուղիների ջերմամեկուսացման բարեփոխում	հագ. մ ³	2843	2529,6	11,5
	Էներգաարդյունավետ էլեկտրական լամպերի կիրառում	ՄՎ.տ.ժ	381	32,7	0,1
	ընդամենը			8975,2	16,7
3	Հանքագործական արդյունարևրության այլ ճյուղեր				
	Վառարանների – ջերմուղիների ջերմամեկուսացման բարեփոխում	հագ. մ ³	18	16,1	1,0
	ընդամենը			16,1	0,9
4	Մանդաթերի (ներառյալ խմիչքները) արտադրություն				
	Նոր էներգաարդյունավետ փնրետոլոգիական ագրեգատների ներդնում, էլեկտրաբանեցման ավտոմատացում	ՄՎ.տ.ժ	25400	2184,0	23,3
	Վառարանների – ջերմուղիների ջերմամեկուսացման բարեփոխում	հագ. մ ³	7484	6659,9	22,0
	Էներգաարդյունավետ էլեկտրական լամպերի կիրառում	ՄՎ.տ.ժ	11058	950,8	10,1
	ընդամենը			9794,7	24,7
5	Ծխախոտային արտադրատեսակների արտադրություն				
	Կազմակերպչական միջոցառումներ	ՄՎ.տ.ժ	1307	112,4	1,0
	Նոր էներգաարդյունավետ փնրետոլոգիական ագրեգատների ներդնում, էլեկտրաբանեցման ավտոմատացում	ՄՎ.տ.ժ	10923	939,2	8,6
	Վառարանների – ջերմուղիների ջերմամեկուսացման բարեփոխում	հագ. մ ³	37	32,8	4,2
	ՎԷՊ-ի արդյունավետ փնրետակի օգտագործում	ՄՎ.տ.ժ	3725	320,3	2,9
	ընդամենը			1404,7	12,0
6	Մանածագործական արտադրություն				
	Էներգաարդյունավետ շարժիչների ներդնում, նորագույն կառավարման համալիրների – եղանակների ներդնում	ՄՎ.տ.ժ	109	9,4	4,4
	Էներգաարդյունավետ էլեկտրական լամպերի կիրառում	ՄՎ.տ.ժ	457	39,3	18,5
	ընդամենը			48,7	10,8

h/h	Էներգախնայողության միջոցառումներ՝ ըստ գործունեության ոլորտի	Ընդամենը Էներգախնայողության ներուժ			
		Բներդն մեծությամբ		պ ն. հ.	%
		Չափման միավոր	Արժեքը		
7	Հրատարակչական գործ, տպագրական գործ				
	Էներգաարդյունավետ էլեկտրական լամպերի կիրառում	ՄՎար .ժ	66	5,6	4,1
	ընդամենը			5,6	4,1
8	Քիմիական արդյունաբերություն				
	Տեխնոլոգիական պրոցեսի կանոնակարգերի խախտումների վերացում – բարեփոխում, կազմակերպչական միջոցառումներ, պարապ ընթացքի կրճատում	ՄՎար .ժ	11688	1005,0	5,1
	Նոր էներգաարդյունավետ տեխնոլոգիական ագրեգատների ներդրում, էլեկտրաբանեցման ավտոմատացում	ՄՎար .ժ	29800	2562,3	13,1
	Էներգատեղակայանքների ջերմամեկուսացման բարեփոխում	հազ. մ ³	3203	2850,3	4,4
	Երկրորդային էներգապաշարների օգտագործում	ՄՎար .ժ	6882	591,8	3,0
	ՎԷՊ-ի արդյունավետ տեսակի օգտագործում	ՄՎար .ժ	4150	356,8	1,8
	Էներգաարդյունավետ էլեկտրական լամպերի կիրառում	ՄՎար .ժ	213	18,3	0,1
	ընդամենը			7384,5	8,7
9	Ռեպրին - սլաստամասն արտադրատեսակների արտադրություն				
	Կազմակերպչական միջոցառումներ	ՄՎար .ժ	60	5,2	0,8
	Նոր էներգաարդյունավետ տեխնոլոգիական ագրեգատների – շարժիչների ներդրում	ՄՎար .ժ	379	32,6	5,1
	Երկրորդային էներգապաշարների օգտագործում	ՄՎար .ժ	78	6,7	1,0
	Էներգատեղակայանքների ջերմամեկուսացման բարեփոխում	հազ. մ ³	1,2	1,1	1,5
	ընդամենը			45,5	6,4
10	Այլ, ոչ մեքանիկական հանրային արտադրատեսակների արտադրություն				
	Պարապ ընթացքի կրճատում, կազմակերպչական միջոցառումներ	ՄՎար .ժ	6067	521,7	5,9
	Նոր էներգաարդյունավետ տեխնոլոգիական ագրեգատների ներդրում, էլեկտրաբանեցման ավտոմատացում	ՄՎար .ժ	22003	1891,9	21,5
	Վառարանների – ջերմուղիների ջերմամեկուսացման բարեփոխում	հազ. մ ³	5952	5296,6	3,5
	Ռեակտիվ հզորության կոմպենսացիա	ՄՎար .ժ	1051	90,4	1,0
	Նորագույն կառավարման համալիրների – եղանակների ներդրում	ՄՎար .ժ	3314	285,0	3,2
	Էներգաարդյունավետ էլեկտրական լամպերի կիրառում	ՄՎար .ժ	340	29,2	0,3
	ընդամենը			8114,8	5,1
11	Մեքանիկական արդյունաբերություն				
	Պարապ ընթացքի կրճատում, կազմակերպչական միջոցառումներ	ՄՎար .ժ	1601	137,7	5,8
	Նոր էներգաարդյունավետ տեխնոլոգիական ագրեգատների ներդրում, էլեկտրաբանեցման ավտոմատացում	ՄՎար .ժ	2677	230,2	9,7
	Վառարանների – ջերմուղիների ջերմամեկուսացման բարեփոխում	հազ. մ ³	4047,0	3601,4	11,2
	Այնպիսի մշակող գործիքների կիրառում	ՄՎար .ժ	2678	230,3	9,7
	ՎԷՊ-ի արդյունավետ տեսակի օգտագործում	ՄՎար .ժ	253	21,8	0,9
	Էներգաարդյունավետ էլեկտրական լամպերի կիրառում	ՄՎար .ժ	1858	159,8	6,7
	ընդամենը			4381,1	12,7
12	Պատրաստի մեքանիկ արտադրատեսակների արտադրություն				
	Նոր էներգաարդյունավետ տեխնոլոգիական ագրեգատների ներդրում	ՄՎար .ժ	42	3,6	1,5
	Վառարանների – ջերմուղիների ջերմամեկուսացման բարեփոխում	հազ. մ ³	25	21,8	2,0
	ընդամենը			25,4	1,9
13	Մեքանիկական – սարքավորանքի արտադրություն				
	Պարապ ընթացքի կրճատում, կազմակերպչական միջոցառումներ	ՄՎար .ժ	317	27,2	2,5
	Նոր էներգաարդյունավետ տեխնոլոգիական ագրեգատների ներդրում, էլեկտրաբանեցման ավտոմատացում	ՄՎար .ժ	840	72,2	6,6
	Այնպիսի մշակող գործիքների կիրառում	ՄՎար .ժ	1128	97,0	8,8
	ընդամենը			196,4	9,8
14	Էլեկտրական մեքանիկական – էլեկտրասարքավորանքի արտադրություն				
	Պարապ ընթացքի կրճատում, կազմակերպչական միջոցառումներ	ՄՎար .ժ	101	8,7	0,5

h/h	Էներգախնայողության միջոցառումներ՝ ըստ գործունեության ոլորտի	Ընդամենը Էներգախնայողության ներուժ			
		Բներդն մեծությամբ		պ ն. հ.	%
		Չափման միավոր	Արժեքը		
	Նոր էներգաարդյունավետ տեխնոլոգիական ագրեգատների ներդրում, էլեկտրաբանեցման ավտոմատացում	ՄՎար .ժ	1556	133,8	8,0
	Վառարանների – ջերմուղիների ջերմամեկուսացման բարեփոխում	հազ. մ ³	291	259,0	10,4
	ՎԷՊ-ի արդյունավետ տեսակի օգտագործում	ՄՎար .ժ	365	31,4	1,9
	Այնպիսի մշակող գործիքների կիրառում	ՄՎար .ժ	471	40,5	2,4
	Էներգաարդյունավետ էլեկտրական լամպերի կիրառում	ՄՎար .ժ	2283	196,3	11,7
ընդամենը				669,6	16,0
15	Ռ-ադիոյի, հեռուստատեսության – կապի համար սարքավորանքի արտադրություն				
	Պարապ ընթացքի կրճատում, կազմակերպչական միջոցառումներ	ՄՎար .ժ	58	5,0	2,3
	Էլեկտրաէներգիայի ավտոմատացված հաշվառման ներդրում	ՄՎար .ժ	27	2,3	1,1
ընդամենը				7,4	3,3
16	Արդյունաբերության այլ ճյուղեր				
	Նորագույն կառավարման համալիրների – եղանակների ներդրում	ՄՎար .ժ	181	15,5	3,2
	Վառարանների – ջերմուղիների ջերմամեկուսացման բարեփոխում	հազ. մ ³	5	4,2	3,0
ընդամենը				19,8	3,1
17	Էլեկտրաէներգիայի, գազի, տաք ջրի – գոյորշու արտադրություն – բաշխում				
	Տեխնոլոգիական պրոցեսի կանոնակարգերի խախտումների վերացում – բարեփոխում, կազմակերպչական միջոցառումներ, պարապ ընթացքի կրճատում	ՄՎար .ժ	24972	2147,2	9,1
	Նոր էներգաարդյունավետ տեխնոլոգիական ագրեգատների ներդրում, էլեկտրաբանեցման ավտոմատացում	ՄՎար .ժ	42495	3653,9	15,5
	Ջերմակայաններում գազատուրբինային ագրեգատների տեղակայում	հազ. մ ³	488000	434274,1	78,7
	Վառարանների – ջերմուղիների ջերմամեկուսացման բարեփոխում, գազաբաշխման համակարգում կորուստների նվազեցում	հազ. մ ³	57936	51557,4	9,3
	Ռեակտիվ հզորության կոմպենսացիա	ՄՎար .ժ	15088	1297,3	5,5
	Էլեկտրաէներգիայի ավտոմատացված հաշվառման ներդրում	ՄՎար .ժ	5898	507,1	2,2
	Երկրորդային էներգապաշարների – ՎԷՊ-ի արդյունավետ տեսակի օգտագործում	ՄՎար .ժ	5935	510,3	2,2
	Փականային տնտեսության բարեփոխում	ՄՎար .ժ	2850	245,1	1,0
ընդամենը				494192,5	85,9
18	Ջրի հավաքում, մաքրում և բաշխում				
	Տեխնոլոգիական պրոցեսի կանոնակարգերի խախտումների վերացում – բարեփոխում, կազմակերպչական միջոցառումներ, պարապ ընթացքի կրճատում	ՄՎար .ժ	4683	402,7	3,0
	Նոր էներգաարդյունավետ տեխնոլոգիական ագրեգատների ներդրում, էլեկտրաբանեցման ավտոմատացում	ՄՎար .ժ	68087	5854,5	43,9
	Էներգաարդյունավետ շարժիչների ներդրում	ՄՎար .ժ	4849	417,0	3,1
	Ռեակտիվ հզորության կոմպենսացիա	ՄՎար .ժ	2865	246,3	1,8
	Էլեկտրաէներգիայի ավտոմատացված հաշվառման ներդրում	ՄՎար .ժ	4714	405,4	3,0
	Խմելու ջրի համակարգում ինքնահոսի անցման միջոցառում	ՄՎար .ժ	13098	1126,2	8,4
	Փականային տնտեսության բարեփոխում	ՄՎար .ժ	4863	418,2	3,1
ընդամենը				8870,3	66,5
19	Շինարարություն				
	Էներգաարդյունավետ շարժիչների ներդրում	ՄՎար .ժ	45	3,9	1,8
	Կազմակերպչական միջոցառումներ	ՄՎար .ժ	49	4,2	2,0
ընդամենը				8,1	0,2
20	Ավտոմեքենաների առ-տուր, տեխ. սպասարկում – նորոգում				
	Նոր էներգաարդյունավետ տեխնոլոգիական ագրեգատների ներդրում	ՄՎար .ժ	2217	190,6	4,6
	Կազմակերպչական միջոցառումներ, պարապ ընթացքի կրճատում	ՄՎար .ժ	4532	389,7	9,4
ընդամենը				580,3	0,7

h/h	Էներգախնայողության միջոցառումներ՝ ըստ գործունեության ոլորտի	Ընդամենը Էներգախնայողության ներուժ			
		Բնեղեն մեծությամբ		պ ն. հ.	%
		Չափման միավոր	Արժեքը		
21	Մանրածախ առ-պուր				
	Էներգաարդյունավետ էլեկտրական լամպերի կիրառում	ՄՎպ .ժ	559	48,0	11,4
	ընդամենը			48,0	4,2
22	Հյուրանոցներ – ռեստորաններ				
	Փականային փոխառության բարեփոխում	ՄՎպ .ժ	256	22,0	2,0
	Ջերմամեկուսացման բարեփոխում	հազ. մ ³	141	125,2	4,9
	Էներգաարդյունավետ էլեկտրական լամպերի կիրառում	ՄՎպ .ժ	1049	90,2	8,2
	ընդամենը			237,5	6,5
23	Ցամաքային տրանսպորտի գործունեություն				
	Պարապ ընթացքի կրճատում	ՄՎպ .ժ	1658	142,6	1,7
	Նոր էներգաարդյունավետ փոխադրված ագրեգատների ներդրում	ՄՎպ .ժ	4067	349,7	4,2
	ընդամենը			492,3	5,8
24	Օդային տրանսպորտի գործունեություն				
25	Կապ				
	Կազմակերպչական միջոցառումներ	ՄՎպ .ժ	1393	119,8	2,0
	Նոր էներգաարդյունավետ փոխադրված ագրեգատների ներդրում	ՄՎպ .ժ	15200	1307,0	22,1
	Էներգաարդյունավետ էլեկտրական լամպերի կիրառում	ՄՎպ .ժ	7276	625,6	10,6
	ընդամենը			2052,4	32,7
26	Ֆինանսական միջնորդություն				
27	Անշարժ գույքի հետ կապված գործառնություններ				
28	Հեղափոխություններ – մշակումներ				
29	Պեղական կառավարում				
	Պարապ ընթացքի կրճատում	ՄՎպ .ժ	1685	144,9	1,0
	Նոր էներգաարդյունավետ փոխադրված ագրեգատների ներդրում	ՄՎպ .ժ	8801	756,8	5,2
	Էներգաարդյունավետ էլեկտրական լամպերի կիրառում	ՄՎպ .ժ	8778	754,7	5,2
	ընդամենը			1656,4	8,2
30	Կրթություն				
	Ջերմամեկուսացման բարեփոխում	հազ. մ ³	373	331,6	6,1
	Փականային փոխառության բարեփոխում	ՄՎպ .ժ	171	14,7	2,9
	ընդամենը			346,3	5,8
31	Առողջապահություն – սոցիալական ծառայությունների մատուցում				
	Պարապ ընթացքի կրճատում	ՄՎպ .ժ	2701	232,3	4,6
	Էլեկտրաբանեցման ավտոմատացում, փականային փոխառության բարեփոխում	ՄՎպ .ժ	3174	272,9	5,4
	Ջերմամեկուսացման բարեփոխում	հազ. մ ³	2380	2118,2	28,0
	Էներգաարդյունավետ էլեկտրական լամպերի կիրառում	ՄՎպ .ժ	2819	242,4	4,8
	Փականային փոխառության բարեփոխում	ՄՎպ .ժ	1101	94,6	1,9
	ՎԷՊ-ի արդյունավետ փեսակի օգտագործում	ՄՎպ .ժ	2349	202,0	4,0
	ընդամենը			3162,4	25,1
32	Հասարակական միավորումների գործունեություն				
	Պարապ ընթացքի կրճատում	ՄՎպ .ժ	13721	1179,8	2,0
	Էլեկտրաբանեցման ավտոմատացում	ՄՎպ .ժ	24269	2086,7	3,5
	Էներգաարդյունավետ էլեկտրական լամպերի կիրառում	ՄՎպ .ժ	135524	11653,0	19,6
	ընդամենը			14919,5	15,9
33	Բնակչություն				
	Էներգաարդյունավետ էլեկտրական լամպերի կիրառում	ՄՎպ .ժ	302946	26048,6	21,0

h/h	Էներգախնայողության միջոցառումներ՝ ըստ գործունեության ոլորտի	Ընդամենը Էներգախնայողության ներուժ			
		Բներդն մեծությամբ		պ ն. հ.	%
		Չափման միավոր	Արժեքը		
ընդամենը				26048,6	6,5
34	Հանգստի – զվարճությունների կազմակերպման, մշակութային գործունեություն				
	Փականային փոխառության բարեփոխում	ՄՎտ .ժ	128	11,0	1,0
	ՎԷՊ-ի արդյունավետ փեսակի օգտագործում	ՄՎտ .ժ	378	32,5	3,1
ընդամենը				43,5	2,7
35	Օդարերկրյա կազմակերպությունների գործունեություն				
	Ընդամենը՝ Լյեկորակներգիս	ՄՎտ .ժ	1035658	89051	5,41684
	Ընդամենը՝ բնական գազ	հազ.մ ³	572734	509679	31,0032
36	Ընդամենը՝ գործունեության բոլոր ոլորտներ			598730	36,4

VII. ԷՆԵՐԳԱԽՆԱՅՈՂՈՒԹՅԱՆ ԻՐԱՅՄԱՆ ԿԱՆԽԱՏԵՍՈՒՄ

Հայաստանի փոփոխության Էներգախնայողության ներուժը փարեկան կարվածքով գնահատվում է 1 մլն. պ ն.հ. չափով, որից շուրջ 16,5%-ը փոփոխության հիմնական ոլորտների մասն է (բացի ջերմային էլեկտրակայաններում սպասվող նորագույն փոխնորոգիական սարքավորումների փեղադրումը, շենքերի ջերմամեկուսացումը – ավտոփրանսպորտային շարքակազմի նորացման միջոցառումները): Շենքերի ջերմամեկուսացմամբ հնարավոր կլինի իրացնել Էներգախնայողության ներուժի 40%-ը, իսկ ջերմային կայաններում նորագույն փոխնորոգիականների կիրառումը կապանավորի ողջ ներուժի շուրջ 43,4% իրացում:

2006-2020թթ. ժամանակահատվածում Էներգախնայողության ներուժի իրացումը դիփարկելով փարեկան հավասար չափերով՝ ՄԱԵԴ (MAED) ծրագրային փաթեթի օգնությամբ կափարվել է կանխատեսումային հաշվարկ 3 սցենարների համար՝ հոռեփեսական, միջին – լավփեսական համապարասխանաբար 30%, 65% – 100% չափով ներուժի իրացման պայմանով:

ՀՆԱ-ի աճի փեմպերը փրված են մինչ– 2009թ.՝ 6,0%, 2010-ին՝ 5,5% – 2011-2020թթ.՝ 5,0%՝ համաձայն «ՀՀ փոփոխության զարգացման համափեքսփում Էներգեփիկայի փնագավառի ռազմավարությունը» փաստաթղթի (ՀՀ կառավարության 23.06.2005թ. արձանագրային որոշում):

Հաշվարկային ժամանակաշրջանում (2006-2020թթ.) ՎԷՊ-ի սպառումը, ըստ դիփարկված փարեփերակների, կկազմեն (վափից՝ լավ)՝ 48,2, 43,3 – 38,4 մլն. պ ն.հ. ծավալներ, իսկ ՀՆԱ-ի Էներգաարդյունավետությունը համապարասխանաբար կկազմի 1,042, 1,16 – 1,308 հազ. դրամ/կգ ն.հ., այսինքն՝ 2005թ. նկափմամբ կաճի համապարասխանաբար 1,09, 1,21 – 1,36 անգամ:

Կանխատեսումների արդյունքները փրված են աղ. 14-ում – նկ.11-ում:

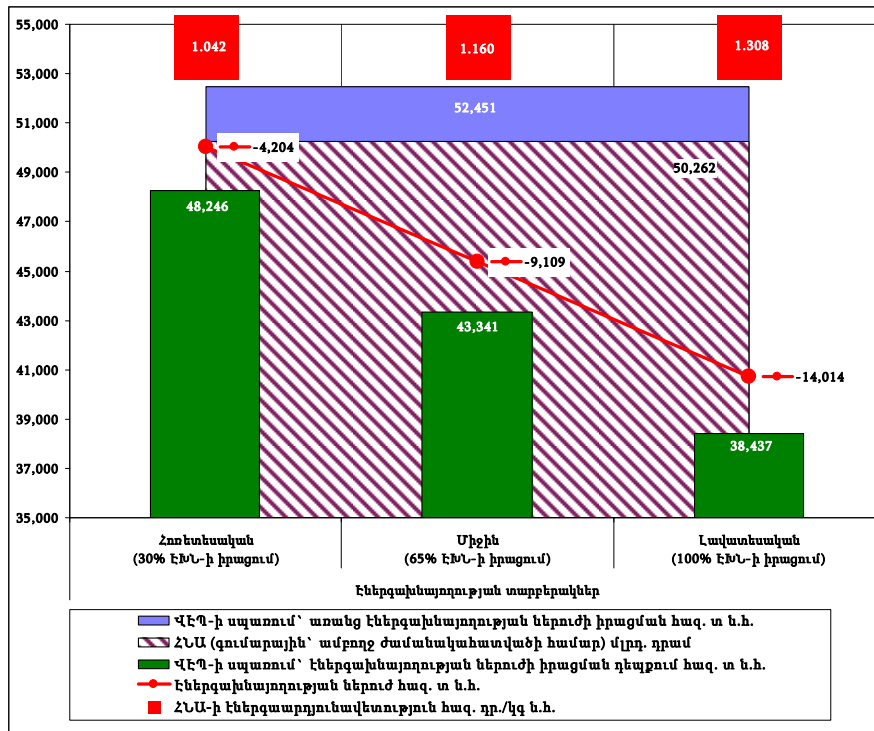
Աղյուսակ 14

Էներգախնայողության ներուժի իրացման փարեփերակների ամփոփ փվյալներ 2006-2020թթ. ժամանակահատվածի համար

ՀՆԱ-ի փարեկան աճ՝ 6% (2006-2009թթ.), 5,5% (2010թ.), 5% (2011-2020թթ.)
Էներգախնայողության առավելագույն ներուժ՝ 1008 հազ. պ ն.հ./փարի

Անվանում	Չափման	Էներգախնայողության տարեփերակներ

		<i>Հոռետեսական</i> (30% էՆՆ-ի իրացում)	<i>Միջին</i> (65% էՆՆ-ի իրացում)	<i>Լավատեսական</i> (100% էՆՆ-ի իրացում)
ՀՆԱ (գումարային՝ ամբողջ ժամանակահատվածի համար)	մլրդ. դրամ	50 262	50 262	50 262
ՎԷՊ-ի սպառում՝ առանց էՆՆ-ի ներուժի իրացման	հազ. տ ն.հ.	52 451	52 451	52 451
ՎԷՊ-ի սպառում՝ էՆՆ-ի ներուժի իրացման դեպքում	հազ. տ ն.հ.	48 217	43 278	38 339
Էներգախնայողության ներուժ	հազ. տ ն.հ.	-4 234	-9 173	-14 112
ՀՆԱ-ի Էներգաարդյունավետություն	հազ. դր. կգ ն.հ.	1,042	1,161	1,311

Նկար 11. Էներգախնայողության ներուժի իրացման ամփոփ ցուցանիշներ

VIII. ՎԵՐԱԿԱՆՔՆՎՈՂ ԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱՅԻ ՆԵՐՈՒԺԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

1. ԶՐԱԷՆԵՐԳԵՏԻԿԱԿԱՆ ՆԵՐՈՒԺ

Փորր ՀԷԿ-երի հիմնական Էներգետիկական – տեխնիկական ցուցանիշները՝ ըստ ջրավազանների (ներուժի հաշվարկ 1997թ.)

Աղյուսակ 15

h/h	Ջրավազանի անվանումը	ՀԷԿ-երի քանակը, հատ	Գումարային դրրվածք. հր-գորութ. կՎտ	Միջին տարեկան արտադրանք մլն. կՎտ-ժ	Մակարդակներ, մ		Մտարիկ ճնշում, մ	Հաշվարկ. ճախս մ ³ /վ	Գումարային ջրահոս ՀԷԿ-երով մլն. մ ³
					առավ.	նվազ.			
1	գ. Դերեղ	79	35501	123,47	2075	635	1440	0,12 - 2,8	682,09
2	գ. Աղստ-	67	58270	159,27	1725	610	1115	0,3 - 4,5	958,5
3	գ. Ախուրյան	14	24985	79,75	2500	1109	1381	0,5 - 29	653,1
4	գ. Քասախ	14	7905	19,16	2805	2055	750	0,6 - 1,8	117
5	գ. Հրազդան	13	9070	27,37	2225	1490	735	0,5 - 4,0	188,1
6	լ. Ս-ան	20	22965	66,03	2760	1960	800	0,6 - 4,0	262

h/h	Ջրավազանի անվանումը	ՀԷԿ-երի քանակը, հար	Գումարա- յին դր- վածք. հը- գորույթ. կՎր	Միջին փարեկան արտադ- րանք մլն. կՎր·ժ	Մակար- դակներ, մ		Սրբարիկ ճնշում, մ	Հաշվարկ. ծախս մ ³ /վ	Գումարա- յին ջրահոս ՀԷԿ-երով մլն. մ ³
					առավ.	նվազ.			
	(գ.Մադինա)								
7	Ազար – Վեդի գետեր	20	18215	56,15	2455	1310	1145	0,7 - 2,6	394,5
8	գ. Արփա	26	35410	88,58	2523	1165	1358	0,26 - 4,8	593,7
9	Մեղրի – Ոխչի գետեր	52	21245	72,63	2960	690	2270	0,3 - 6,0	803,5
10	գ. Որոտան	8	9800	44,97	2208	1440	768	0,5 - 11,6	263,4
11	Ընդամենը	313	243366	737,38					

Մինչ– 2020թ. նախաբեավում է կառուցել Մեղրի ՀԷԿ-ը՝ 140 ՄՎր, – Լոռիբերդ ՀԷԿ-ը՝ 60 ՄՎր հզորությամբ – գումարային 1012 մլն. կՎր·ժ/տարի արտադրությամբ:

2. ԿԵՆՍԱԳԱՋԻ ՆԵՐՈՒԺ

Հայաստանում կենսագազի ներուժի ցուցանիշները փրված են 16-րդ աղյուսակում:

Աղյուսակ 16

Կենսագազի արացումը 2006-2020թթ. ժամանակահատվածում

Կենսագազի աղբյուրը	Ներդրում- ների ծավալը, մլն. ԱՄՆ դոլար	Տարեկան կենսա- գազի ծավալ, մլն. մ ³ /տարի	Օրգանա- կան վառե- լիքի փա- րեկան քանակ, հազ. տ. պ.վ.	Երգնման ժամկետ, տարի	Ջերմոցային գազերի արտանեղ- ման նվազե- ցում, հազ տ CO ₂ / տարի	Վառելիքի փարեկան քանակ – ներդրում- ների հարա- բերությունը, հազ. տ. պ.վ./ մլն. դոլար
ԽՆԱ գոմաղբ ֆերմա- ներից	0,73	1,06	0,83	8	15,57	1,15
Խոզի գոմաղբ ֆերմա- ներից	0,21	0,3	0,24	8	4,41	1,15
Ծերտ թռչնարուծական ֆերմաներից	16,55	9,79	7,69	8	206,84	0,46
Նուբարաշենի քաղա- քային աղբանոց	6,83	9,72	7,62	8	135,0	1,12
Հայաստանի այլ քա- ղաքների աղբանոցներ	3,85	5,47	4,29	8	76,08	1,12
Կեղտաջրերի մաքրում	6,01	12	9,43	8	106,7	1,57
Ընդամենը	34,17	38,34	30,10		544,6	

3. ԱՐԵԳԱԿՆԱՅԻՆ ԷՆԵՐԳԻԱՅԻ ՆԵՐՈՒԺ

Հանրապետությունում արեգակնային ճառագայթման էներգիան փարածքի միավոր մակերեսի հաշվով փրված է 17-րդ աղյուսակում:

Աղյուսակ 17

Եղանակի իրական պայմաններում արեգակնային գումարային ճառագայթման փարեկան ցուցանիշները, կՎր·ժ/մ²

h/h	Տարածք	ճառագայթման ցուցանիշ
1	Եր–ան	1647,2
2	Կալինինո	1404
3	Գյումրի	1624
4	Ս–ան	1670
5	Մարտունի	1740
6	Ջերմուկ	1682
7	Կոչքեկ	1786,4

4. ԵՐԿՐԱՋԵՐՄԱՅԻՆ ԷՆԵՐԳԻԱՅԻ ՆԵՐՈՒԺ

Հայաստանում երկրաջերմային էներգիայի ներուժի մասին տվյալները տրվում են 18-րդ աղյուսակում:

Աղյուսակ 18

Երկրաջերմային էներգիայի ներուժը Հայաստանի տարածքում

Հ/հ	Տարածքի անվանում	Ցածրաներուժային t < 100°C	Բարձրաներուժային t > 100°C	Խորությունը, մ	Ջերմային ներուժը, 1000 Գկալ/տարի
1	Ջերմուկ	64		>300	12,7
2	Ջերմուկ	47,5			
3	Հանքավան	42		>400	20
4	Հանքավան	36			
5	Արգաքան	54	-	>800	5,5
6	Մարտունի	52	-	>800	22
7	Միսիան (հեղազուրման աշխարհաբաններն ավարտված չեն)	45		1100	101
8	Միսիան	37			
9	Ս–աբերդ	83	-	3100	25,2 (բարձր հանքայնացմամբ)
10	Ազարավան	42		2600	բարձր հանքայնացմամբ
11	Մխչյան	-	-		0,6
12	Կեչուտ	31,6			
13	Արտաշատ	41			բարձր հանքայնացմամբ
14	Պարդնի	60			
15	Մերձեր–անյան	79		2500	0,49 մլն. ԳՋ
16	Մերձեր–անյան	70		2400	
17	Մերձեր–անյան		110-125	4000	
18	Ջերմաղբյուր		115-310	1000-2500	ավելի

5. ՀՈՂՄԱՅԻՆ ԷՆԵՐԳԻԱՅԻ ՆԵՐՈՒԺ

Հայաստանում հողմային էներգիայի ներուժի մասին տվյալները տրվում են 19-րդ աղյուսակում

Աղյուսակ 19

Հողմային էներգիայի ներուժը Հայաստանի տարածքում

Հ/հ	Տարածքի անվանում	Տեսակարար հզորությունը, Վտ/մ ²	Քամու արագությունը (տրված է 50 մ բարձրության համար), մ/վ	Գոյումակերեսը (ճշգրտվում են), կմ ²	Հողմագներափորների գումարային հզորությունը, ՄՎտ
1	Քարախաչի լեռնանցք	300 – 400	6,5 – 7,0	-	
2	Պուշկինի լեռնանցք	500 – 600	7,5 – 8,0	-	2.5
3	Զաջուռի լեռնանցք	200 – 300	5,0 – 5,6	-	
4	Ս–անի ար–մրյան լեռնաշղթա	300 - 450	5,8 – 6,0	-	
5	Արագածի	400 – 450	7,0 – 7,5	-	
6	Գեղամա լեռնաշղթա	200 – 300	5,8 – 6,8	-	
7	Զոդի տարածք	500 – 600	7,5 – 8,0	-	20
8	Միսիան-Գորիս	300 – 400	6,8 – 7,0	-	
9	Միսիանի լեռնաշղթա	200 – 300	5,6 – 6,5	-	
10	Մեղրու տարածք	400 – 450	7,5 – 7,8	-	

Հողմաէներգետիկ կայանի տեղադրված հզորության արժեքը կազմում է 1000 – 1300 ԱՄՆ դոլար:

Մինչ– 2020 թ. հողմաէներգետիկ կայանների գումարային տեղադրված հզորությունը 100 ՄՎտ հասցնելու համար անհրաժեշտ է ներդնել 100 – 130 մլն. ԱՄՆ դոլար:

Հողմային էներգիայի օգտագործման աճը կապակերպի հետ–յալ կերպ՝ 2010թ.՝ 26 ՄՎտ, 2015թ.՝ 45 ՄՎտ, 2020թ.՝ 29 ՄՎտ:

IX. ԱԶԳԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԻ ԻՐԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՄԵԽԱՆԻԶՄՆԵՐԸ

Հայաստանի Հանրապետությունը, որդեգրելով Եվրահամայնքում էներգախնայողության – էներգիայի վերականգնվող աղբյուրների զարգացման քաղաքականություն, նախատեսում է այս բնագավառում առավել հաջող – լայն կիրառում ստացած փնտրասական մեխանիզմների փուլ առ փուլ ներդրում: Հիմնական ուշադրությունը սկզբնական փուլում կստանալի ներդրումների համար ֆինանսավորման աղբյուրների հայթայթմանը, ինչպես նաև – շուկայական կողմնորոշում ունեցող մեխանիզմների խթանմանը:

2007թ. ընթացքում Հանրապետության կառավարություն կներկայացվեն առաջարկություններ սպորտ– բերված փնտրասական մեխանիզմների կիրառման վերաբերյալ:

Ազգային ծրագրի իրականացման փնտրասական մեխանիզմները

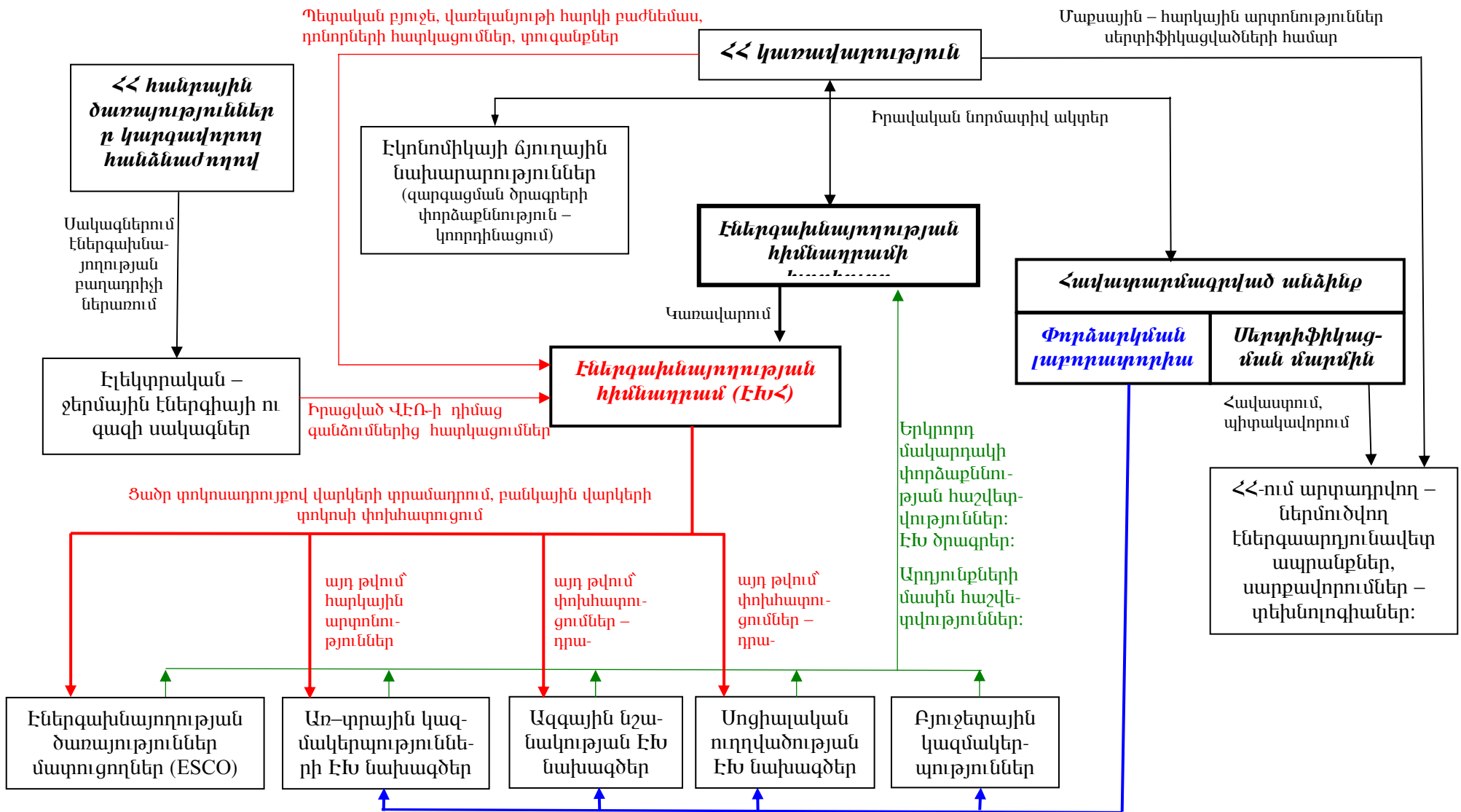
h/h	Անվանում	Ֆինանսական աղբյուրները	Ծանոթություն
1	Էներգակիրների վրա հարկերի կիրառում	Հարկեր հեղուկ էներգակիրների վրա՝ • փրանսպորտային միջոցների համար դիզելային վառելանյութ • փրանսպորտային միջոցների համար բնական – հեղուկ նավթային գազ • ջերմամաքակարաման համար բնական գազ • կաթասայական վառելանյութ – հնոցային մագուիթ • ջերմամաքակարաման համար հեղուկ նավթային գազ – կերոսին • էլեկտրաէներգիա	Էներգակիրների վրա հարկերի ցանկը ներդաշնակեցված է եվրոպական համայնքում գործող համանման հարկերի հետ: Կոդիֆարկվեն – կրնդունվեն որոշումներ այսպիսի հարկերի նվազագույն դրույքաչափերի – ներմուծման ժամկետների վերաբերյալ: Կվերլուծվեն էներգակիրների վրա հարկերից սպասվող բյուջեֆային մուտքերը: Կրկնակի հարկումը բացառելու համար էներգակիրներից հարկերի զանգվածը պետք է իրականացվի «վերջնական սպառողից» սկզբունքով:
2	ՀՀ էներգախնայողության – վերականգնվող էներգեփիկայի հիմնադրամ	• Էներգակիրների հարկեր • հարկացումներ բյուջեից • միջազգային ֆինանսական կազմակերպությունների օժանդակություն	Հիմադրամը հանդիսանում է նախագծերի ֆինանսավորման հիմնական գործիք: Հիմադրամը գործունեությունը իրականացվում է ՀՀ Կառավարության նորմափիվաիրավական ակտերի համաձայն – կառավարության ակտիվ մասնակցությամբ:
3	Ճյուղային զարգացման ծրագրերի, ազգային նշանակության – սոցիալական ուղղվածության ծրագրերի էներգեփիկական փորձաքննություն	Բյուջեից հարկացումներ	Դրամաշնորհների – նպաստների հարկացումը պետք է ունենա սահմանափակ բնույթ: Դրամաշնորհները – նպաստները պետք է կողմնորոշվեն դեպի շուկա նոր փնտրագիտների – նյութերի ներմուծմանը – շուկայական շեմի հաղթահարմանը: Այս մեխանիզմի անհիմն օգտագործումը կարող է հանգեցնել ապրանքների – ծառայությունների շուկայական արժեքի մասին պարկերացումների խաթարմանը:

h/h	Անվանում	Ֆինանսական աղբյուրները	Ծանոթություն
4	Միջազգային ֆինանսական կազմակերպությունների կողմից վարկային գծերի հասկացումն	• Վերակառուցման – զարգացման եվրոպական բանկ • Համաշխարհային բանկ • Միջազգային ֆինանսական կորպորացիա • ԿՖՎ (KfW) • Գլոբալ էկոլոգիական ֆոնդ – այլն	Նախագծերի իրականացման հաջողությունը, հասկալի սկզբնական փուլում, զգալիորեն կախված է միջազգային ֆինանսական ապրանքների կողմից դրանց սատարումից: Առավելագույնս կակտիվացվի վարկային գծերի հասկացման մասին բանակցային պրոցեսը:
5	Տեխնիկական օժանդակության ծրագրեր	Եվրամիության – ԱՄՆ միջազգային զարգացման գործակալության տեխնիկական օժանդակության ծրագրեր	Օժանդակության գերակա ուղղություններ են հանդիսանում. համազգային – սոցիալական ծրագրերի մշակումը, մարքեթինգային հերազոտությունների կազմակերպումը, մասնագետների ուսուցումը – գովազդային միջոցառումների իրականացումը:
6	«Վերականգնվող վարկերի ֆոնդի» սկզբունք	ՀՀ էներգախնայողության – վերականգնվող էներգետիկայի հիմնադրամ	Հիմնադրամը պետք է գործի ցածր փոկոսադրույքով՝ հաճախորդներ գրավելու նպատակով: Նման ֆոնդերի գործելու հիմնական սկզբունքն է. վարկերի փրամադրումը, որոնք մարվում են էներգիայի փոխանման հեր-անքով ստացվող միջոցների հաշվին: Մարման գումարները օգտագործվում են նոր նախագծողի ֆինանսավորման համար: Առ-տրային կազմակերպությունների համար պարտադիր պահանջ է հանդիսանալու նախագծի համաֆինանսավորումը:
7	Էներգետիկական փորձաքննություն	ՀՀ էներգախնայողության – վերականգնվող էներգետիկայի հիմնադրամ	Հիմք կհանդիսանա ՀՀ էներգախնայողության – վերականգնվող էներգետիկայի հիմնադրամից ֆինանսավորում ստանալու համար: Հայտարարում պետք է բավարարի ՀՀ կառավարության «Էներգետիկական փորձաքննության անցկացման կարգի մասին» որոշմամբ նախատեսված պահանջներին: Լրացուցիչ պահանջները պետք է ներառեն տեխնիկափոխանակման հիմնավորման առկայությունը՝ սպասվող արդյունքների – դրամական հոսքերի մանրամասն վերլուծությամբ:
8	Առ-տրային վարկերի փոկոսային դրույքների մասնակի դրամական նպաստների մեխանիզմ	ՀՀ էներգախնայողության – վերականգնվող էներգետիկայի հիմնադրամ	Մեխանիզմը կապահովի տեղական առ-տրային բանկերի ներգրավումը էներգախնայողության – վերականգնվող էներգետիկայի զարգացման նախագծերի ֆինանսավորման մեջ, կբարձրացնի նման նախագծերի հեղինակությունը – կընդլայնի դրանց ֆինանսավորման հնարավորությունները:
9	Էներգախնայողության ծառայություններ փրամադրող ընկերություններ («ԷՄԿՈ»)	ԷՄԿՈ-ներ – ՀՀ էներգախնայողության – վերականգնվող էներգետիկայի հիմնադրամի համաֆինանսավորում	Նման մեխանիզմի կիրառումը կրում է շուկայական բնույթ: «ԷՄԿՈ»-ները հանդիսանում են նախագծի նախաձեռնողներ, ներդրողներ – իրականացնողներ, դրանք իրենց վրա են վերցնում ներդրումային ռիսկերը: Ներդրումների վերադարձը կատարվում է էներգիայի հերագա փոխանման հաշվին: Մեխանիզմի իրականացման սկզբնական

h/h	Անվանում	Ֆինանսական աղբյուրները	Ծանոթություն
			փուլում պետք է նախատեսվի «ԷՄԿՈ»-ների նախաձեռնությունների համար ՀՀ էներգախնայողության – վերականգնվող էներգետիկայի հիմնադրամի կողմից մասնակի համաֆինանսավորում վարկերի փրամադրման միջոցով:
10	Փոքր բյուջե ունեցող նախագծեր	«ԷՄԿՈ»-ներ	Փոքր բյուջե ունեցող նախագծերը քիչ գրավչություն ունեն բանկային կառույցների համար: Նման նախագծերը պետք է իրականացվեն խոշոր փաթեթների մեջ դրանց միավորման սզբունքով: Ֆինանսավորումը կիրականացվի 9-րդ կետում բերված մեխանիզմի հիման վրա:
11	Պերական (ֆիսկալ) մեխանիզմներ, «շեղված հարկեր»	• Էներգակիրների վրա հարկեր • բնապահպանական հարկեր	Էներգախնայողության խթանման համար պետք է կիրառվեն նախորդ պլանակում բերված հարկերի հետ համապետ հարկային արտոնություններ, այսինքն «շեղված հարկերի» մեխանիզմը: Էներգակիրների վրա հարկերից սրացված բյուջեային մուտքերի մի մասը (էլեկտրաէներգիա, բնական գազ) պետք է ուղղվի ՀՀ էներգախնայողության – վերականգնվող էներգետիկայի հիմնադրամին, իսկ մյուս մասը՝ հարկային արտոնությունների փոխհատուցման համար: Առավել նպատակահարմար փարբերակ է հանդիսանում շահութահարկի արտոնությունների մեխանիզմը, էներգախնայողության միջոցառումների իրականացման արդյունքում փոխված էներգիայի արժեքի վրա գույք եկամտի հարկվող մեծության ժամանակավոր իջեցման հիմքի վրա:
12	Կամավոր համաձայնությունների մեխանիզմ	Հարկային արտոնություններ	Նման մեխանիզմի նպատակն է էներգաարդյունավետության ցուցանիշների ապահովումը, փեխնոլոգիաների զարգացումը – այլն: Իրենց աշխատանքի դիմաց ընկերությունները կարող են ստանալ ժամանակավոր հարկային արտոնություններ: Համաձայնագրերը կնքվում են կառավարության (ճյուղային նախարարությունների) – ընկերությունների միջ-: Հայտ ներկայացնողն ինքն է որոշում ներդրումների ծավալները – իր վրա է վերցնում ներդրումային ռիսկերը: Պերական սեկտորի դերն է մեղմել այդ ռիսկերը:
13	Էներգաարդյունավետ – վերականգնվող էներգետիկայի փեխնոլոգիաների, սարքավորումների – նյութերի արտադրողների – ներմուծողների խրախուսում	Հարկային արտոնություններ	Հարկային խթանումների մեխանիզմները պետք է կիրառվեն նա– էներգաարդյունավետ – վերականգնվող էներգետիկայի փեխնոլոգիաների, սարքավորումների – նյութերի արտադրողների ու ներմուծողների համար: Նման փեխնոլոգիաների, սարքավորումների – նյութերի նկատմամբ պարտադիր պահանջ է հանդիսանում դրանց հավասարաբարումը հավասարաբարված անձի կողմից՝ «Համապատասխանության գնահատման մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն:

h/h	Անվանում	Ֆինանսական աղբյուրները	Ծանոթություն
14	Պերական գնումների մեխանիզմ	Պերական բյուջե	Պերական գնումների մեխանիզմը միջոց է, որը կարող է նպաստել նոր տեխնոլոգիաների փարաձմանը շուկայում – գների իջեցմանը: Պերական գնումների նորմատիվաիրավական ակտերը պետք է համալրվեն էներգաարդյունավետության ցուցանիշների վերաբերյալ սկզբունքներով: Նման մեխանիզմի դրական հետ-անքներն են. • էներգաարդյունավետ ապրանքների գնումները կխնայեն դրամական միջոցներ, որոնք կարող են ուղղվել էներգաարդյունավետ այլ ներդրումների ֆինանսավորմանը • պերական սեկտորը հանրությանը կներկայացնի էներգաարդյունավետ միջոցառումների օգուտները • պերական գնումները կպայմանավորեն զգալի պահանջարկ – կարող են հանգեցնել նոր տեխնոլոգիաների կիրառմանը Պերական – տեղական ինքնակառավարման մարմինները պետք է մշակեն էներգաարդյունավետ տեխնոլոգիաների, սարքավորումների – նյութերի օգտագործման նախագծեր – դրանք իրականացնելու համար ձեռնարկեն միջոցառումներ՝ ներառյալ գնումների քաղաքականությունը:
15	Մասնավոր կապիտալի մասնակցության ընդլայնում մասնավորեցման եղանակով		ՀՀ կառավարությունը նպատակահարմար է գտնում միջազգային ֆինանսական ապրանքների վարկերով իրականացված նախագծերի, ներդրված տեխնոլոգիաների հետագա մասնավորեցման կամ դրանց լիզինգի (վարձակալության) փոխանցման փարքեր սխեմաների կիրառումը: Այս մեխանիզմը կընդլայնի մասնավոր կապիտալի ներգրավման հնարավորությունները, քանի որ նվազեցնում է նախագծերի իրականացման հետ կապված մի շարք ռիսկեր:
16	Համատեղ իրականացման նախագծերի խթանում		ՀՀ կառավարության կողմից միջոցներ են ձեռնարկվում առնվում համատեղ իրականացման նախագծերի խթանման համար: Նման նախագծերը զարգացած – զարգացող երկրների համագործակցության արյունավետ միջոց են հանդիսանում: Հարուկ ու շաղրության կենտրոնում է Կիոտոյի արձանագրության – մաքուր զարգացման մեխանիզմների կիրառմամբ բնապահպանական ուղղվածության նախագծերի իրականացման օժանդակությունը:

Էներգախնայողության արդյունավետ խթանման հնարավոր մեխանիզմների սխեման ներկայացված է նկ.14-ում:

Նկար 14. Էներգախնայողության իրականացման փնտրյալի մեխանիզմների սխեմա

X. ԱԶԳԱՅԻՆ ԾՐԱԳՐԻ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊԱԿԱՆ ՄԵԽԱՆԻԶՄՆԵՐ

1. ՔԱՐՈԶՉՈՒԹՅՈՒՆ

Էներգախնայողության – վերականգնվող էներգետիկայի զարգացման, արդյունավետ փոխադրման, սարքավորման – նյութերի շուկայական շեմի հաղթահարման, դրանց առաջարկի – պահանջարկի մասին սպառողների իրազեկման ապահովման հարցերում – դրական հասարակական կարծիքի ձևավորման մեջ մեծ նշանակություն ունի քարոզարշավների կազմակերպումը. զարգվածային լրատվամիջոցներում՝ ծավալելով լայն փոքրերի կազմակերպման-լուսավորական աշխատանք:

1) Տեղեկատվական-լուսավորական գործի հիմնական նպատակներն են՝

ա) պետական – տեղական ինքնակառավարման մարմինների, հասարակական – առ-տրային կազմակերպությունների անմիջական արձագանքի լուսաբանումը էներգախնայողության – վերականգնվող էներգետիկայի զարգացման հրապարակային հիմնախնդիրներին,

բ) պետական քաղաքականության ուղենիշների – դրանց իրականացման լուսաբանումը,

գ) հասարակական կարծիքի ձևավորումը կոնկրետ միջոցառումների իրականացման վերաբերյալ,

դ) լուսավորական – գովազդային գործունեություն:

2) Մույն նպատակներին հասնելու համար անհրաժեշտ է լուծել հետ-յալ հիմնական խնդիրները.

ա) հանրապետությունում հասարակական կարծիքի – սոցիալ-հոգեբանական կլիմայի շարունակական վերլուծություն,

բ) համաշխարհային հիմնախնդիրների – համաշխարհային ընկերակցության երկրներում էներգախնայողության քաղաքականության – վերականգնվող էներգիայի աղբյուրների զարգացման իրականացման փորձի, փոխադրման, սարքավորման – նյութերի զարգացման նոր միտումների շարունակական վերլուծություն,

գ) Հայաստանում էներգախնայողության քաղաքականության – էներգիայի վերականգնվող աղբյուրների զարգացման իրականացման արդյունքների վերլուծություն՝ նկատի ունենալով փոխադրման, սարքավորման – նյութերի շուկայի միտումները,

դ) էներգախնայողության – էներգիայի վերականգնվող աղբյուրների զարգացման, զնադրյալացման – նորամուծությունների հարցերում դրական հասարակական կարծիքի ձևավորում,

ե) էներգախնայողության – էներգիայի վերականգնվող աղբյուրների զարգացման միջոցառումների իրականացման իրավական հիմքերի վերաբերյալ պարզ – հանրամարտիկ փոքրերի փարածում բնակչության շրջանում, նմանապիպ միջոցառումների հնարավորությունների – դրանց իրականացման արդյունքների լուսաբանում:

Դրված խնդիրների լուծման համար անհրաժեշտ է ներգրավել զանգվածային փոքրերի զարգացման միջոցները (թերթերը, ամսագրերը, ռադիոն, հեռուստատեսությունը), ինչպես նաև – հարուկ, հասարակության լայն շերտերի համար մարտիկ բուկետների, բրոշ-

յուրների – ծանուցաթերթիկների հրատարակություն, որոնք կապահովեն դրված խնդիրների – լուծումների ժողովրդականացումը:

3) Տեղեկատվական-լուսավորական աշխատանքի ֆինանսավորման հնարավոր աղբյուրներն են՝

ա) ԱՄՆ ՄԶԳ, ՏԱՄԻՍ-ի – այլ փոխնիկական օժանդակության ծրագրերը,

բ) միջազգային ֆինանսական կազմակերպությունների վարկային գծերով նախատեսված ծախսային հատուկ հոդվածները,

գ) Հայաստանի Հանրապետության բյուջեից դրամաշնորհային ֆինանսավորումը, մարդասիրական ծրագրերը, նվիրատվությունները – այլն,

դ) հատուկ հատկացումներ ՀՀ Էներգախնայողության – վերականգնվող էներգետիկայի հիմնադրամից,

ե) այլ աղբյուրներ:

4) Տեղեկատվական-լուսավորական աշխատանքի մեթոդոլոգիական հիմքերը ներառում են.

Օպերատիվ աշխատանք.

ա) հրատարակությունների, հաղորդագրությունների, զանգվածային տեղեկատվության միջոցներում քննադատական դիտողությունների – առաջարկությունների վերլուծություն,

բ) շուկայի միտումների, պահանջարկի – առաջարկի վերլուծություն,

գ) հասարակական կարծիքի վերլուծություն,

դ) զանգվածային լրատվամիջոցներում ծրագրերի – կոնկրետ միջոցառումների իրականացման հիմնախնդիրների – նվաճումների վերաբերյալ օպերատիվ տվյալների լուսաբանում:

Լուսավորական աշխատանք.

ե) միջազգային – հանրապետական մակարդակի գիտատեխնիկական, պրակտիկ, ուսումնական սեմինարների, համաժողովների անցկացում,

զ) մասնագիտացված միջազգային ցուցահանդեսների կազմակերպում – մասնակցություն, թեմատիկ ցուցադրումների ձևավորում – անցկացում,

է) Էներգախնայողության – վերականգնվող էներգետիկայի զարգացման համաշխարհային խնդիրների լուսաբանում զանգվածային լրատվական միջոցներում,

ը) Էներգախնայողության – վերականգնվող էներգետիկայի զարգացման հարցերում Հայաստանի Հանրապետության պետական քաղաքականության հիմնական ուղղությունների, սույն «Նախագծի» նպատակների – խնդիրների, հասարակական կարծիքի ձևավորման լուսաբանում,

թ) Էներգախնայողության էկոլոգիական խնդիրների լուսաբանում,

ժ) կոնկրետ նախագծերի իրականացման մեջ ձեռք բերած նվաճումների լուսաբանում,

ժա) ներքին շուկայում մարչելի տեխնոլոգիաների, սարքավորման – նյութերի լուսաբանում,

ժբ) հասարակության լայն խավերի կողմից իրականացման համար մարչելի միջոցառումների (Էներգաարդյունավետ լամպերի – կենցաղային սարքերի կիրառում, բնակարանների ջերմամեկուսացում – այլն) արդյունավետության լուսաբանում:

ժգ) քարոզչական – գովազդային գործունեություն.

ժե) էներգախնայողության – վերականգնվող էներգետիկայի պիլոտային նախագծերի – փորձադաշտերի (պոլիգոնների) իրականացում – դրանց մասին քարոզչություն,

ժզ) էներգախնայողության – վերականգնվող էներգետիկայի վերաբերյալ առանձին նախարարությունների – գերատեսչությունների փարեկան հաշվետվությունների հրատարակում,

ժէ) ներքին շուկայում մարչելի փեխնոլոգիաների, սարքավորման – նյութերի արդյունավետությունը լուսաբանող հոլովակների թողարկում – փարածում,

ժը)ինստիտուցիային ցանցում փեղեկավարական կայքերի ընդլայնում, օգտագործողների հետ օպերատիվ փեղեկությունների խորագրի – ինտերակտիվ հաղորդակցության ստեղծում, «Երեխաներին էներգախնայողության մասին» ճանաչողական-խաղային նյութերի ստեղծում, մամուլի մոնիթորինգ – էներգաարդյունավետության հարցերով լրահավաքների փեղադրում կայքում,

ժթ) էներգախնայողության – վերականգնվող էներգետիկայի զարգացման խնդիրների – միտումների հասարակության լայն խավերի կամ շերտերի համար մարչելի լուսաբանում, էներգախնայողության կոնկրետ հանձնարարականներով բրոշյուրների, բուկլետների – ծանուցաթերթիկների, այդ թվում նա– հատուկ մանկական հրատարակությունների, թողարկում – անվճար փարածում – այլն:

2. ՈՒՍՈՒՅՈՒՄ

Էներգախնայողության բնագավառում կադրերի պատրաստման միջոցառումները ուղղված կլինեն «Էներգախնայողության – վերականգնվող էներգետիկայի մասին» Հայաստանի Հանրապետության Օրենքի 10-րդ հոդվածում փրված դրույթների կատարմանը – զարգացմանը:

Կադրերի պատրաստման գծով նախատեսվում է էներգախնայողության բնագավառում կրթության բազմամակարդակ համակարգի զարգացում՝ բաց կրթության համակարգի ստեղծմամբ:

1) Կադրային ապահովման մեխանիզմի կատարելագործում.

ա) Հայաստանի պետական ճարտարագիտական համալսարանի էներգետիկայի դեպարտամենտում «Էներգաարդյունավետ փեխնոլոգիաներ – էներգետիկական մենեջմենթ» մասնագիտության ստեղծում,

բ) էներգաարդյունավետ շենքերի – շինությունների ուսումնական ծրագրերի մշակում – կատարելագործում Եր–անի պետական ճարտարապետաշինարարական համալսարանում մասնագետների նախապատրաստման համար,

գ) վերականգնվող էներգետիկայի բնագավառում մասնագետների նախապատրաստման կրթական համակարգի զարգացում,

դ) շրջակա միջավայրի բնագավառում (էներգետիկայի համար) մասնագետների նախապատրաստման կրթական համակարգի զարգացում,

ե) ուսումնական ծրագրերի, լաբորատոր աշխատանքների, մասնագետների որակավորման նախապատրաստման – բարձրացման պլանների մշակում, զարգացում – կատարելագործում,

զ) սոցիալական միջավայրի – փնտրության փարբեր ոլորտների համար էներգախնայողության մասնագետների որակավորման բարձրացում,

է) էներգետիկական փորձարկման հավաքարմագրված լաբորատորիաների ստեղծում – արդիականացում,

ը) էներգախնայողության, վերականգնվող էներգետիկայի – բնապահպանական հարցերով համաժողովների – սեմինարների կազմակերպում – անցկացում,

թ) ազգային մասնագետների՝ արտերկրում ուսուցումը կազմակերպելու նպատակով աշխատանքների իրականացում:

3) էներգախնայողության, վերականգնվող էներգետիկայի – շրջակա միջավայրի հիմունքների ուսուցման նոր ձևերի զարգացում միջնակարգ ուսումնական հաստատություններում,

ա) էներգախնայողության, վերականգնվող էներգետիկայի – շրջակա միջավայրի հարցերով բաց դասերի անցկացում,

բ) էներգախնայողության, վերականգնվող էներգետիկայի – շրջակա միջավայրի հարցերով կամընթաց պարապմունքների ներմուծում ուսումնական ծրագրերի,

գ) շրջագայությունների կազմակերպում դեպի էներգետիկական օբյեկտներ,

դ) էներգախնայողության, վերականգնվող էներգետիկայի – շրջակա միջավայրի հարցերով մարզային – քաղաքային վիկտորինաների – մրցույթների կազմակերպում ու անցկացում – այլն:

3. ՎԻՃԱԿԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ

Վիճակագրական տեղեկությունների հաշվառման – մշակման միջոցառումներն ուղղված կլինեն «էներգախնայողության – վերականգնվող էներգետիկայի մասին» Հայաստանի Հանրապետության Օրենքի 9-րդ հոդվածում շարադրված դրույթների կատարմանը:

Արդյունահանվող, արտադրվող, ներմուծվող, վերամշակվող, փոխակերպվող, փոխադրվող, պահեստավորվող – օգտագործվող էներգակիրների հաշվառումը – էներգետիկ հաշվեկշիռների կազմումն իրականացնելու է Վիճակագրության ազգային մարմինը:

Միջազգային էներգետիկ գործակալության պահանջներին համապատասխան՝ էներգետիկ հաշվառումը պետք է ապահովի էներգետիկ հաշվեկշիռի հեղուկ կառուցվածքը:

1) վառելիքաէներգետիկ պաշարներ.

ա) բնական ջերմային պաշարներ

բ) փայտ,

գ) նավթ (ներառյալ գազային կոնդենսատը),

դ) բնական գազ (ներառյալ հարակիցը),

ե) ստորգետնյա գազաֆիկացման գազ,

զ) բնական էներգետիկ պաշարներ

է) հիդրոէներգիա,

ը) ատոմային էներգիա,

- թ) երկրաչերմային էներգիա,
- ժ) վառելիքի վերամշակման արտադրանք
- ժա) դիզելային վառելիք,
- ժբ) ավտոբենզին,
- ժգ) կերոսին (տրակտորային, ավիացիոն),
- ժդ) նավթամշակման չոր գազ,
- ժե) հեղուկ գազ,
- ժզ) կենցաղային վառարանային վառելիք,
- ժէ) վառելամագույթ,
- ժը) շարժիչի վառելիք,
- ժթ) էլեկտրաէներգիա,
- ի) սեղմված օդ,
- իա) ջերմաէներգիա (գոլորշի – սաք ջուր),
- 2) մաքակարարման ենթակառուցվածք
- ա) սեփական պաշարներ,
- բ) ներմուծում,
- գ) արտահանում,
- դ) պահեստավորում,
- 3) փոխակերպման ենթակառուցվածք
- ա) էլեկտրական էներգիա,
- բ) ջերմային էներգիա,
- 4) կորուստներ
- ա) էլեկտրական համակարգում
- բ) գազային համակարգում,
- գ) ջերմամաքակարարման համակարգում
- 5) սպառման ենթակառուցվածք
- ա) արդյունաբերություն,
- բ) ս– – պողպատաձուլման մեքալուրգիա,
- գ) քիմիական – նավթաքիմիական արդյունաբերություն,
- դ) գունավոր մեքալուրգիա,
- ե) ոչ մեքաղական հանքանյութեր (ոչ հանքաքարային հանածոներ),
- զ) տրանսպորտային սարքավորում,
- է) մեքենաշինություն,
- ը) բացահանքերի հայտնաբերում – մշակում,
- թ) սննդամթերք – ծխախոտային արտադրանք,
- ժ) թուղթ, ցելյուլոզ – փպագրություն,
- ժա) անտառանյութ – փայտյա արտադրանք,
- ժբ) շինարարություն,
- ժգ) տեքստիլ – կաշվե արտադրություն,
- ժդ) այլ արդյունաբերություն:

6) Տրանսպորտ

- ա) միջազգային քաղաքացիական ավիափոխադրումներ,
- բ) ներքին ավիափոխադրումներ,
- գ) խճուղային փոխադրումներ,
- դ) երկաթուղային տրանսպորտ,
- ե) խողովակաշարեր,
- զ) ներքին նավարկություն,
- ը) այլ տրանսպորտ:

7) Այլ սեկտորներ

- ա) գյուղատնտեսություն,
- բ) առ-տուր – հասարակական ծառայություններ
- գ) բնակարանային,
- դ) այլ:

Հավելված 1
(Հայաստանի Հանրապետության
Էներգախնայողության – վերականգնվող
Էներգետիկայի ազգային ծրագիր)

**Վառելիքաէներգետիկ պաշարների ծախսի կառուցվածք՝ ըստ խոշոր
սպառողների**

h/h	Տնտեսական գործունեության ոլորտ		2005թ ՎԷՊ-ի ծախսը		
	Ոլորտի անվանում	ոլորտի կոդ	Էլեկտրաէներգիա, հազ. կՎտ ժ.	բնական գազ, հազ. խ. մ	վառելիք, տ. պ. վ
1	ԳՅՈՒՂԱՏՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ, ՈՐՍՈՐԴՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԱՏՏԱՌԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹՅՈՒՆ	01-02	286826.8	638.4	0.0
2	ՀԱՆՔԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ	10-14	370959.8	26664.6	10682.4
3	ՄՇԱԿՈՂ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ	15-37	649128.0	320082.7	1572.8
3.1	ՍՆՆԴԱՄԹԵՐՔԻ՝ ՆԵՐԱՌՅԱԼ ԽՄԻՉՔՆԵՐԸ ԵՎ ԾԽԱՆՈՏԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ	15-16	236646.1	34928.0	656.0
3.2	ՄԱՆԱԾԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԵՎ ԿԱՐԻ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ	17-18	2472.5	265.6	0.0
3.3	ԹԴԹԻ ԵՎ ՄՏՎԱՐԱԹՂԹԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ, ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱԿԱՆ ԳՈՐԾ		1583.6	0.0	0.0
3.4	ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ	24	227585.6	73393.4	185.6
3.5	ՌԵՏԻՆԵ ԵՎ ՊԼԱՍՏՄԱՍԵ ԱՐՏԱԴՐԱՏԵՍԱԿՆԵՐԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ	25	7465.0	78.5	0.0
3.6	ԱՅԼ ՈՉ ՄԵՏԱԴԱԿԱՆ ՀԱՆՔԱՅԻՆ ԱՐՏԱԴՐԱՏԵՍԱԿՆԵՐԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ	26	102342.1	170054.8	365.8
3.7	ՄԵՏԱՂԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՊԱՏՐԱՍՏԻ ՄԵՏԱՂԵ ԱՐՏԱԴՐԱՏԵՍԱԿՆԵՐԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ	27-28	30462.1	37390.3	275.8
3.8	ՄԵՔԵՆԱՆԵՐԻ ԵՎ ՍԱՐՔԱՎՈՐԱՆՔԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ	29	12780.0	1007.9	0.0
3.9	ԷԼԵԿՏՐՈՎԱՆ ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻՆ ԵՎ ՕՊՏԻԿԱԿԱՆ ՍԱՐՔԱՎՈՐԱՆՔԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ	30-33	22079.0	2805.7	32.9
3.10	ԱՐԴՅՈՒՆԱԲԵՐՈՒԹՅԱՆ ԱՅԼ ԵՅՈՒԴԵՐ	36-37	5,711.8	158.5	56.7
4	ԷԼԵԿՏՐԱԷՆԵՐԳՈՒՅՈՒՆ, ԳԱԶԻ, ԶՐԻ ԱՐՏԱԴՐՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ԲԱՇԽՈՒՄ	40-41	428623.6	620115.1	28.3
5	ՇԻՆԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ	45	2455.7	3449.1	0.0
6	ԱՌԵՎՏՈՒՐ, ԱՎՏՈՄԵՔԵՆԱՆԵՐԻ, ԿԵՆՑԱԴԱՅԻՆ ԱՐՏԱԴՐԱՏԵՍԱԿՆԵՐԻ ԵՎ ԱՆՉՆԱԿԱՆ ՕԳՏԱԳՈՐԾՄԱՆ ԻՐԵՐԻ ՆՈՐՈԳՈՒՄ	50-52	53130.2	94694.9	0.0
7	ՀՅՈՒՐԱՆՈՑՆԵՐ ԵՎ ՌԵՍՏՈՐԱՆՆԵՐ	55	12795.4	2861.7	0.0
8	ՏՐԱՆՄՊՈՐՏ ԵՎ ԿԱՊ	60-64	181785.0	2848.3	252.0
9	ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ	65-67	1411.9	377.0	0.0
10	ԱՆՇԱՐԺ ԳՈՒՅՔԻ ՀԵՏ ԿԱՊՎԱԾ ԳՈՐԾԱՌՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ, ԿԱՐՉԱԿԱԼՈՒՄ ԵՎ ՍՊԱՌՈՂՆԵՐԻՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՏՈՒՑՈՒՄ	70-74	7456.0	783.0	0.0
11	ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄ	75	168541.0	6305.1	0.0
12	ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ	80	5898.3	6082.6	0.0
13	ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՏՈՒՑՈՒՄ	85	58701.2	8491.6	112.6
14	ԿՈՄՈՒՆԱԼ, ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ԵՎ ԱՆՀԱՏԱԿԱՆ ԾԱՌԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՄԱՏՈՒՑՈՒՄ	90-93	2145057.0	349613.4	0.0
15	ՕՏԱՐԵՐԿՐՅԱՎ (ԷՔՏԵՐԻՏՈՐԻԱԼ) ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅՈՒՆ	99	1535.7	531.4	0.0
16	ԸՆԴԱՄԵՆԸ		4374305.6	1443538.9	12648.1

Հավելված 2
(Հայաստանի Հանրապետության
Էներգախնայողության – վերականգնվող
Էներգետիկայի ազգային ծրագիր)

Վառելիքաէներգետիկ պաշարների տեսակարար ծախսերը

h/h	Տնտեսական գործունեություն, արտադրանքի տեսակը	ոլորտի կոդ	էլ. էներգիայի տեսակարար ծախսը, կՎտ/ՄՎԱԳ դրամ (1)	Միավոր արտադրանքի վրա (քննել են արտահայտությամբ) էլ. էներգիայի ծախսը			Միավոր արտադրանքի վրա էլ. էներգիայի ծախսը, կՎտ/ՄՎԱԳ լավագույն և ամենաբարձր (4)	Կարգավորման վրա (ԿԿ) տեսակարար ծախսեր		Միավոր արտադրանքի վրա (քննել են արտահայտությամբ) շարժիչային վառելիքի ծախսը 2005թ. փաստացի արդյունքներով (3)	Միավոր արտադրանքի վրա (քննել են արտահայտությամբ) 4-րդ ի տեսակարար ծախսերը, կգ. պ. վ.	
				Չափման միավոր	ըստ տեղեկագրերի (2), կՎտ.ժ	2005թ. փաստացի արդյունքներով (3), կՎտ. ժ		ըստ տեղեկագրերի (2), կգ. պ. վ.	2005թ. փաստացի արդյունքներով (3), կգ. պ. վ.		2005թ. փաստացի արդյունքներով (3)	լավագույն և ամենաբարձր (4)
1	ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՆՈՒԹՅՈՒՆ, ՈՐՈՍՈՒՊՈՒԹՅՈՒՆ ԵՎ ՇԱՂԱՅՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԱՏՏՅՈՒՄ ԱՅՊ ԲԱԿԱՎԱՐՆԵՐՈՒՄ	01	8,12									
4	ՄԵՏԱՆԵ ԳԱՅԱՍՄԵՐԻ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔՆԵՐ	13	3,38								299,7	
4,2	Պղնձե հանքաքարի արդյունահանում և հարստացում (կրճեղտորեն)2	13.20.2	2,44	տ	1700-2251	2580-12820	250-280 340-381	50.5-53.8	513,57	94	2088,59	411-2161
6	ՄԱՆՈՒՍԹԵՐԻ ԼԵՐԱՅԱԼ ԽՄԻՉՔՆԵՐԸ, ԱՐՏԱԴՐԱՆՔՈՒՆ	15	0,43									
6,1	Ընտանի թռչունների, ձկնի և ճագարի մսի արտադրություն	15.12.0	0,91	հազ. հատ ձու	58	41,08		21,93	4,56		31,53	
6,2	Մսակարմունքների արտադրություն	15.85.0	3,06	տ	100	716,48	190	4,80	120,50		213,3	74
6,3	Գարնջրի արտադրություն	15.96.0	2,30	հազ.դի.լ	533-830	2300-3972	4450	1614-2301	84-643		2540-2873	546
6,4	Մրգերի և բանջարեղենի վերամշակում և պահածոյացում	15.33.9	0,67	տ	71	250,00	584	479,71	14,98		525,40	75
6,5	Հանքային ջրերի արտադրություն, ներառյալ հանքային ջրերի շշագում	15.98.2	2,83	100 լիտր	4,47	27,54		6,09	0,23		9,70	3,93
8	ՄԱՆՍԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔՈՒՆ	17	0,50									
8,1	Տրիկոտաճե գուլպաների արտադրություն	17.71.0	5,40	հազ. գուլպա	745	785,4					96,5	
14	ՔԻՄԻԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔՆԵՐՈՒԹՅՈՒՆ	24	24,53									
14,1	Սինթետիկ կաուչուկի արտադրություն	24.17.0	20,94	տ	15000	28321		10838,1	24,18		21060	
14,2	Այլ հիմնական անօրգանական քիմիական նյութերի արտադրություն	24.13.0	49,60	տ	2916-4147	19702		669,46			3090	503
15	ՄԵՏԱՆԵ ԵՎ ՊԼԱՏԻՆԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔՆԵՐԻ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔՈՒՆ	25	0,75									
15,1	Իներիտիկ ստացված արտադրանքների	25.13.1	5,15	տ	10800	3508						
16	ՄԵՏԱՆԵ ԵՎ ՊԼԱՏԻՆԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔՆԵՐԻ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔՈՒՆ	26	6,17									
16,1	Ցեմենտի արտադրություն (զազով) բաց եղանակով (Շառսառսում)	26.51.0	7,31	տ	70-135	148	90	241,6-269	173,53	2,82	191-255	223
16,2	Ցեմենտի արտադրություն (զազով) չոր եղանակով (Արարսում)	26.51.1	14,8	տ	88,2	390	100	357,42			405	157
16,3	Գիպսի և գաջի արտադրություն	26.53.0	7,35	տ	18-80 16-20	101,68		238,68	0,33		251,50	209
17	ՄԵՏԱՆԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔՆԵՐՈՒԹՅՈՒՆ	27	0,23									
17,1	Թուջի, պողպատի և ֆեռոհամախլվածքների արտադրություն	27.10.0	46,75	տ	116-300	421		462,86	27,50		542,14	519
17,2	Ֆեռոհամախլվածքների և այլ արտադրանքի արտադրություն	27.35.0	0,13	տ	819	2710		1467,71			1800,6	519
18,1	Կոման, մամլման, դրոշմման և զրոցման միջոցով մետաղե պատրաստի արտադրանքի կամ կիսապատրաստվածքների արտադրություն	28.40.1	3,38	հազ. հատ	890	3277			218,51		621,07	379,1
19	ՄԵՔԵՆՆԵՐԻ ԵՎ ԱՄՐՔԱՎՈՐՆԱԿԻ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔՈՒՆ	29	2,81									
19,1	Մետաղների զազաբացային մշակման և արտադրանքի մետաղապատման համար սարքավորանքի արտադրություն	29.40.6	4,08	հատ	12	18,3			4,04		6,29	
26	ՈՐԻՇ ԽԱՄԱՎՈՐՈՒՄՆԵՐՈՒՄ ՉՆԵՐՈՒՎԱԾ ԱՅԼ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔՆԵՐԻ ԱՐՏԱԴՐԱՆՔՈՒՆ	36	0,08									
26,1	Սղամանդների արտադրություն	36.22.2	1,21	հատ	2,2	17,8		0,32	0,39		2,89	
26,2	Սղամանդների (թանկարժեք քարերի)արտադրություն	36.22.2	7,16	հատ	2,2	0,59			3,24		0,08	
34	ՑԱՄԱՔԱՅԻՆ ՏՐԱՆՊՈՐՏԻ ԳՈՐԾՆԵՆՈՒԹՅՈՒՆ	60	6,18									
34,1	Փոխարդումներ տրոլեյբուսներով	60.21.3	0,57	մարդ տեղափ.	0,67	28,7			0,54		4,07	0,13
34,2	Փոխարդումներ մետրոպոլիտենով	60.21.4	28,53	հազ.մարդ տեղափ.	850	1150			4,06		145,40	104,43

Հավելված 3

(Հայաստանի Հանրապետության
Էներգախնայողության – վերականգնվող
Էներգետիկայի ազգային ծրագիր)

Էներգախնայողության ներուժի հաշվարկ՝ ըստ միջոցառումների (փորձագիտական)

(18-րդ փողոմ ռոտզման – խմելու ջրի համակարգում հաշվի է առնված ինքնահոսի անցման միջոցառումը, իսկ 17-րդ փողոմ հաշվի է առնված ջերմային էլեկտրակայաններում գազարտորինային տեղակայանքների ներդրման միջոցառումը)

h/h	Գործունեության տեսակի անվանում	Տեսնական գործունեության քանակը կր	Էլեկտրա-էներգիա				Էներգախնայողության միջոցառում [Fo]																
			Չունարկությունների թիվը	Էլեկտրաէներգիայի սպառում, ընդամենը, ԱՄՏ. ժ.	Չունարկությունների թիվը	Բնական գազի սպառում, ընդամենը, հազ. մ3	Տեխնոլոգիական պրոցեսի կանոնակարգերի խախտումների վերացում և բարեփոխում [F-1]					Պարապ ընթացքի կրճատում [F2]					Էլեկտրաբանեցման ավտոմատացում [F3]						
							α_1	β_1	γ_1 , մլն. դր.	π_1 , ԱՄՏ. ժ.	C_1 , մլն. դր.	α_2	β_2	γ_2 , մլն. դր.	π_2 , ԱՄՏ. ժ.	C_2 , մլն. դր.	α_3	β_3	γ_3 , մլն. դր.	π_3 , ԱՄՏ. ժ.	C_3 , մլն. դր.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22		
1	Գյուղատնտեսություն – ծառայությունների մատակարարում (ռոտզում*)	01	1	91702	2	638	0,369	0,081	32,8	2730	67,50	0,081	0,250	22,23	1853	55,59	0,330	0,132	48,0	4000	337,5		
2	Մեղրային հանքաքարների արդյունահանում	13	8	370122	4	24767	0,235	0,086	89,8	7484	460,70	0,011	0,124	6,0	496,7	13,2	0,994	0,031	137,7	11472	183,5		
3	Հանքաքարային արդյունաբերության այլ ճյուղեր	14	1	838	1	1898																	
4	Սննդամթերքի, ներառյալ խմիչքների, արտադրություն	15	29	109120	47	34049											0,858	0,058	65,2	5432,6	203,0		
5	Օժտվածքային արտադրատեսակների արտադրություն	16	2	127526	3	879																	
6	Մանածագործական արտադրություն	17	2	2473	1	266																	
7	Հրաբարակական գործ, փրկարական գործ	22	1	1584	0	0																	
8	Քիմիական արդյունաբերություն	24	4	227586	5	73393	0,448	0,045	55,3	4606	37,17	0,076	0,270	55,91	4659	139,77	0,448	0,017	20,9	1741,2	47,1		
9	Ռետին – պլաստմասե արտադրատեսակների արտադրություն	25	3	7465	1	79																	
10	Այլ, ոչ մետաղական հանքային արտադրատեսակների արտադրություն	26	9	102342	18	170055						0,185	0,258	58,6	484,8	263,8	0,356	0,451	197,2	16432	644,4		
11	Մեղրագործական արդյունաբերություն	27	7	27734	9	36134	0,868	0,025	7,2	604	30,87	0,115	0,220	8,43	702	14,33	0,211	0,280	19,7	1638,5	64,3		
12	Պարտադիր մեղրային արտադրատեսակների արտադրություն	28	2	2728	6	1257																	
13	Մեքենաների – սարքավորանքների արտադրություն	29	4	12780	2	1008						0,056	0,200	1,72	143	2,58							
14	Էլեկտրական մեքենաների – էլեկտրասարքավորանքի արտադրություն	31	5	19494	3	2806						0,102	0,051	1,2	101,4	5,5							
15	Ռադիոյի, հեռուստատեսության – կապի համար սարքավորանքի արտադրություն	32	2	2585	0	0						0,076	0,150	0,35	29	0,53							
16	Արդյունաբերության այլ ճյուղեր	36	3	5712	3	159																	
17	Էլեկտրաէներգիայի, գազի, փաթ ջրի – գույրչու արտադրություն – բաշխում**	40	7	273543	11	620115	0,208	0,146	99,5	8288	3,98	0,350	0,092	105,8	8817,7	428,5	0,200	0,076	49,6	4137,0	450,0		
18	Ջրի հավաքում, մաքրում և բաշխում*	41	1	155080	0	0						0,082	0,130	19,74	1645	29,61	0,355	0,817	540,0	45000	1700		
19	Շինարարություն	45	2	2456	4	3449																	
20	Ավտոմեքենաների առ–փոր, փեն, սպասարկում – տրոգում	50	7	48209	3	93899						0,820	0,092	43,7	3640,9	8,7							
21	Մանրածախ առ–փոր	52	4	4921	6	796																	
22	Հյուրանոցներ – ռեստորաններ	55	3	12795	3	2862																	
23	Ցամաքային փրանսպորտի գործունեություն	60	4	97541	1	60						0,250	0,068	19,9	1658,2	55,7							
24	Օդային փրանսպորտի գործունեություն	62	2	15614	3	2356																	
25	Կապ	64	6	68630	5	432																	
26	Ֆինանսական միջևորդություն	65	1	1412	4	377																	
27	Անշարժ գույքի հետ կապված գործունեություններ	70	1	712	1	235																	
28	Հեղափոխություններ – մշակումներ	73	2	6744	7	548																	
29	Պետական կառավարում	75	8	168541	2	6305						0,080	0,125	20,22	1685	10,11	0,36	0,088	63,75	5312	58,01		
30	Կրթություն	80	5	5898	13	6083																	
31	Մտոջրայինություն – տղիավական ծառայությունների մատակարարում	85	23	58701	20	8492						0,086	0,310	18,7	1556,8	49,3	0,097	0,401	27,4	2282	60,8		
32	Հասարակական միավորումների գործունեություն	91	45963	692964	45971	38492						0,150	0,132	164,6	13721	32,93	0,33	0,107	291,23	24269	250,5		
33	Բնակչություն	91	848507	1439831	156668	310515																	
34	Հանգստի – զվարճությունների կազմակերպման, մշակույթի գործունեություն	92	6	12262	7	607																	
35	Օդարերկրյա կազմակերպությունների գործունեություն	99	1	1536	2	531																	
36	ԸՆԴԱՄԱՆՆԵՐ		894635	4179181	202836	1443539	0,298	0,019	284,5	23712	600,2	0,229	0,05	547,1	45595	1110,1	0,421	0,069	1460,6	121716	3999		

Հավելված 3-ի շարունակություն
 (Հայաստանի Հանրապետության
 էներգախնայողության – վերականգնվող
 էներգետիկայի ազգային ծրագիր)

Էներգախնայողության ներուժի հաշվարկ՝ ըստ միջոցառումների (փորձագիտական)

h/h		Էներգախնայողության միջոցառում [F0]																														
		Նոր էներգաարդյունավետ տեխնոլոգիական ազդեցատների ներդրում՝ հների հանունով [F4]					Նոր էներգաարդյունավետ տեխնոլոգիական ազդեցատների ներդրում՝ հների հանունով (ընթացակարգ) [F4]					Էներգաարդյունավետ շարժիչների ներդրում՝ հների հանունով [F5]					Ռեակտիվ հզորության կոմպենսացիա [F6]					Էլեկտրաէներգիայի ավտոմատացված հաշվառման ներդրում՝ հների հանունով [F7]					Կազմակերպչական միջոցառումներ [F8]					
		α_4	β_4	γ_4 մլն. դր.	π_4 ՄՎտ.ժ	C_4 մլն. դր.	α_{4q}	β_{4q}	γ_{4q} մլն. դր.	π_{4q} հազ. մՅ	C_{4q} մլն. դր.	α_5	β_5	γ_5 մլն. դր.	π_5 ՄՎտ.ժ	C_5 մլն. դր.	α_6	β_6	γ_6 մլն. դր.	π_6 ՄՎտ.ժ	C_6 մլն. դր.	α_7	β_7	γ_7 մլն. դր.	π_7 ՄՎտ.ժ	C_7 մլն. դր.	α_8	β_8	γ_8 մլն. դր.	π_8 ՄՎտ.ժ	C_8 մլն. դր.	
23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51	52	53		
1	0.23	0.09	24.0	2000.00	90.0											0.86	0.01	11.3	942	36.2	0.95	0.03	36.0	3000	45.0	0.300	0.018	5.94	495	0.59		
2	0.21	0.15	144.5	12044.1	650.4						0.36	0.05	82.9	6905	314.9	0.62	0.02	62.9	5245	176	1.00	0.01	44.4	3701	91.8	0.520	0.026	60.06	5005	4.80		
3																																
4	0.32	0.14	59.4	4952.49	181.6						0.86	0.03	32.8	2735	50.8							1.00	0.09	112	9355	14.2						
5	0.32	0.12	61.4	5115.20	251.7																	0.99	0.04	52.8	4396	95.0	0.410	0.025	15.69	1307	0.78	
6											0.78	0.04	1.0	79.2	2.7																	
7																																
8	0.42	0.12	133.3	11110.2	517.3						0.33	0.06	51.5	4290	187.9	1.00	0.00	0.5	40.9	3.1	1.00	0.03	75.4	6281	67.5	0.380	0.028	29.07	2422	0.87		
9	0.27	0.08	1.8	152.24	10.7						0.26	0.04	0.95	79.2	3.52												0.450	0.018	0.73	60	0.04	
10	0.40	0.08	37.6	3132.01	145.8						0.04	0.12	5.3	441	8.2	0.52	0.02	12.6	1051	37.7	0.93	0.02	24.0	1999	45.6	0.550	0.021	14.19	1182	0.50		
11	0.25	0.06	5.2	429.71	25.2						0.08	0.05	1.4	118	4.6	0.89	0.00	0.89	74.0	5.62	0.91	0.02	5.00	416	8.49	0.665	0.016	3.54	295	0.13		
12	0.32	0.05	0.5	41.64	2.1																											
13	0.39	0.07	3.9	325.69	18.0						0.29	0.07	3.15	263	11.03	0.69	0.01	1.39	116	4.72	0.95	0.01	1.63	136	3.10	0.715	0.019	2.08	174	0.31		
14	0.43	0.06	5.8	486.72	23.9						0.12	0.06	1.8	148	6.6	0.62	0.02	2.30	191	8.27	0.92	0.01	2.80	233	4.90							
15																						0.96	0.01	0.33	27.3	0.64	0.532	0.021	0.35	29	0.19	
16																																
17	0.50	0.24	388.3	32361.5	1216.6	0.85	0.93	17348	488000	69394						0.48	0.12	181	15088	305	0.98	0.02	70.8	5898	95.5	0.385	0.075	94.4	7867.0	4.7		
18	0.39	0.33	240.0	20000.0	5500.0						0.25	0.13	58.2	4849	227.0	0.49	0.04	34.4	2865	110	0.95	0.03	56.6	4714	76.4	0.632	0.031	36.46	3038	9.48		
19											0.18	0.10	0.54	45	2.11												0.513	0.039	0.59	49	0.13	
20	0.53	0.06	17.5	1458.76	68.3						0.13	0.12	9.10	758	28.21												0.313	0.059	10.69	891	1.18	
21																																
22																																
23	0.43	0.10	48.8	4067.35	156.2																											
24																																
25	0.35	0.63	182.4	15200.3	954.0																						0.350	0.058	16.72	1393	3.18	
26																																
27																																
28																																
29																																
30																																
31																												0.250	0.078	13.74	1145	1.79
32																																
33																																
34																																
35																																
36	0.39	0.07	1355	112878	9811.7	0.85	0.93	17348	488000	69394	0.37	0.01	249	20711	847.5	0.52	0.01	307	25613	687	0.98	0.01	482	40157	548	0.444	0.014	304.2	25353	28.7		

Հավելված 3-ի շարունակություն
 (Հայաստանի Հանրապետության
 էներգախնայողության – վերականգնվող
 էներգետիկայի ազգային ծրագիր)

Էներգախնայողության ներուժի հաշվարկ՝ ըստ միջոցառումների (փորձագիտական)

h/h	Էներգախնայողության միջոցառում [Fo]																								
	Վառարանների և ջերմուղիների ջերմամեկուսացման բարեփոխում, գազաբաշխման համակարգում կորուստների նվազեցում [F9]					Երկրորդային էներգապաշարների օգտագործում [F10]**					ՎեՊ-ի արդյունավետ տեսակի օգտագործում [F11]					Ալմաստի մշակող գործիքների կիրառում [F12]					Փականային տնտեսության բարեփոխում [F13]				
	α_9	β_9	γ_9 , ան. դր.	π_9 , հազ. մ3	C_9 , ան. դր.	α_{10}	β_{10}	γ_{10} , ան. դր.	π_{10} , ՄՎադ. ժ.	C_{10} , ան. դր.	α_{11}	β_{11}	γ_{11} , ան. դր.	π_{11} , ՄՎադ. ժ.	C_{11} , ան. դր.	α_{12}	β_{12}	γ_{12} , ան. դր.	π_{12} , ՄՎադ. ժ.	C_{12} , ան. դր.	α_{13}	β_{13}	γ_{13} , ան. դր.	π_{13} , ՄՎադ. ժ.	C_{13} , ան. դր.
54	55	56	57	58	59	60	61	62	63	64	65	66	67	68	69	70	71	72	73	74	75	76	77	78	79
1						0,790	0,557	484,3	40360	9553,5											0,250	0,042	11,438	953,2	36,7
2	0,95	0,083	69,50	1955	206,41	0,212	0,098	92,65	7721	222,4											0,150	0,032	21,0	1753,1	50,5
3																									
4	0,68	0,168	138,53	3897	290,91																0,250	0,086	28,0	2334,5	78,4
5	0,61	0,053	1,01	28,4	3,00						0,091	0,321	44,70	3725,2	122,5										
6																									
7																									
8	0,51	0,043	57,22	1609,5	169,94	0,180	0,168	82,59	6882	198,2	0,035	0,521	49,80	4150,0	104,6						0,280	0,098	74,6	6217,9	208,9
9						0,080	0,130	0,93	78	2,0															
10	0,86	0,041	211,59	5952	488,77																				
11	0,73	0,153	143,87	4047	592,75						0,021	0,435	3,04	253,3	8,5	0,785	0,123	32,1	2677,8	9,6					
12	0,31	0,063	0,87	24,5	2,64											0,000	0,000	0,0	0,0	0,0					
13																0,857	0,103	13,5	1127,8	4,1					
14	0,88	0,112	9,88	278	68,04						0,056	0,334	4,38	365,0	10,9	0,661	0,037	5,6	470,7	2,8	0,110	0,092	2,4	198,3	6,9
15																									
16	0,42	0,071	0,17	4,7	0,56											0,225	0,093	1,43	119,4	0,29					
17	0,98	0,095	2052,7	57742	1884	0,105	0,201	69,28	5773	145,5	0,056	0,334	1,94	161,4	8,0						0,110	0,095	34,2	2850,0	88,9
18						0,212	0,398	157,18	13098	1949,0											0,320	0,098	58,4	4863,3	169,2
19																									
20																									
21																									
22	0,38	0,078	3,03	85,3	10,55																0,220	0,091	3,1	256,2	8,9
23																									
24																									
25																									
26																									
27																									
28																									
29																					0,180	0,115	41,9	3488,8	33,5
30	0,41	0,098	8,69	244,4	30,24											0,220	0,132	2,1	171,3	3,7					
31	0,78	0,052	12,17	342	141,12						0,095	0,421	28,2	2349,2	222,4						0,150	0,125	13,2	1100,6	14,5
32																									
33																									
34											0,080	0,385	4,53	377,7	11,3						0,110	0,095	1,5	128,1	1,8
35																									
36	0,927	0,057	2709,2	76209	3889,3	0,516	0,034	886,9	73912	12071	0,068	0,040	136,6	11382	488,3	0,775	0,001	52,7	4396	16,8	0,231	0,025	291,8	24315	702,1

Հավելված 3-ի շարունակություն
 (Հայաստանի Հանրապետության
 Էներգախնայողության – վերականգնվող
 Էներգետիկայի ազգային ծրագիր)

Էներգախնայողության ներուժի հաշվարկ՝ ըստ միջոցառումների (փորձագիտական)

h/h	Էներգախնայողության միջոցառում [Fo]																								
	Նորագույն կառավարման համալիրների և եղանակների ներդրում [F14]					Էներգատեղակայանքների ջերմամեկուսացման բարեփոխում [F15]					Էներգաարդյունավետ էլեկտրական լամպերի կիրառում [F16]					Ընդամենը Էներգախնայողության միջոցառում [Fo]									
																Էլեկտրաէներգիա					Բնական գազ				
	α_{14}	β_{14}	γ_{14} մլն. դր.	π_{14} ՄՎար.ժ	C_{14} մլն. դր.	α_{15}	β_{15}	γ_{15} մլն. դր.	π_{15} հազ. մ3	C_{15} մլն. դր.	α_{16}	β_{16}	γ_{16} մլն. դր.	π_{16} ՄՎար.ժ	C_{16} մլն. դր.	α_0	β_0	γ_0 մլն. դր.	π_0 ՄՎար.ժ	C_0 մլն. դր.	α_0	β_0	γ_0 մլն. դր.	π_0 հազ. մ3	C_0 մլն. դր.
80	80	81	82	83	84	85	86	87	88	89	90	91	92	93	94	95	96	97	98	99	100	101	102	103	104
1	0.342	0.051	19,32	1610,3	59,90											0,680	0,929	695	57944	10282	0,000	0,000	0	0	0
2	0.483	0.071	153,05	12754,5	535,7	0,64	0,056	31,6	887,6	97,8	0,001	0,714	4,6	380,5	4,3	0,477	0,424	900	74962	2708	0,854	0,134	101	2843	304
3						0,34	0,028	0,6	18,1	2,0						0,000	0,000	0	0	0	0,340	0,028	0,6	18,1	2,0
4	0.142	0.038	7,1	590,6	5,6	0,74	0,1424	127,5	3587	522,8	0,142	0,714	132,7	11058,3	28,7	0,554	0,603	437	36458	562	0,709	0,310	266	7484	814
5	0.353	0.031	16,94	1411,3	60,8	0,53	0,018	0,3	8,4	1,1						0,460	0,272	191	15956	531	0,593	0,071	1,3	36,9	4,1
6	0.423	0.028	0,36	29,7	2,0						0,217	0,852	5,5	457,3	3,3	0,307	0,746	6,8	566,1	8,0	0,000	0,000	0,0	0,0	0,0
7											0,100	0,41	0,79	65,565	0,94	0,100	0,414	1	66	1	0,000	0,000	0,0	0,0	0,0
8	0.003	0.206	1,4	118,5	2,7	0,33	0,065	56,6	1593,4	147,3	0,003	0,372	2,6	213,2	2,7	0,372	0,622	633	52733	1518	0,422	0,103	114	3203	317
9	0.385	0.051	1,77	147,6	8,6	0,252	0,061	0,04	1,21	0,2						0,292	0,237	6	517	25	0,252	0,061	0	1	0
10	0.555	0.058	39,77	3314,2	152,7						0,004	0,872	4,1	339,6	3,7	0,394	0,813	393	32775	1302	0,856	0,041	212	5952	489
11											0,119	0,563	22,3	1858,1	26,8	0,445	0,734	109	9067	198	0,731	0,153	144	4047	593
12																0,324	0,047	0	42	2	0,310	0,063	1	25	3
13																0,661	0,271	27,4	2284,6	43,8	0,000	0,000	0	0	0
14	0.318	0.048	3,57	297,6	11,1	0,152	0,031	0,47	13,22	1,5	0,196	0,598	27,4	2282,6	28,5	0,307	0,798	57,3	4775,3	109,4	0,848	0,122	10	291	70
15																0,512	0,065	1,0	85,6	1,4	0,000	0,000	0	0	0
16	0.185	0.058	0,74	61,3	2,7											0,211	0,150	2,2	180,8	2,9	0,420	0,071	0	5	1
17	0.259	0.085	71,96	5996,7	237,5	0,022	0,014	6,9	194,25	0,8						4,678	0,076	1166,9	97238	2984,0	0,863	1,020	19408	545936	71279
18	0.210	0.095	37,05	3087,3	77,8											0,367	1,811	1237,9	103161	9848,5	0,000	0,000	0	0	0
19																0,354	0,108	1	94	2	0,000	0,000	0	0	0
20																0,613	0,228	81	6749	106	0,000	0,000	0	0	0
21											0,250	0,45	6,70	558,546	8,71	0,250	0,454	7	559	9	0,000	0,000	0	0	0
22						0,230	0,084	2,0	55,45	0,8	0,200	0,41	12,59	1049,2	18,89	0,204	0,500	16	1305	28	0,322	0,153	5	141	11
23																0,377	0,156	69	5726	212	0,000	0,000	0	0	0
24																0,000	0,000	0	0	0	0,000	0,000	0	0	0
25											0,180	0,589	87,3	7276,2	54,1	0,299	1,164	286	23870	1011	0,000	0,000	0	0	0
26																0,000	0,000	0	0	0	0,000	0,000	0	0	0
27																0,000	0,000	0	0	0	0,000	0,000	0	0	0
28																0,000	0,000	0	0	0	0,000	0,000	0	0	0
29											0,120	0,434	105,3	8777,6	45,3	0,193	0,592	231	19264	147	0,000	0,000	0	0	0
30						0,241	0,087	4,6	128,21	17,8						0,220	0,132	2	171	4	0,352	0,174	13	373	48
31	0.258	0.059	10,70	892,0	22,5	0,86	0,2791	72,5	2038	1391,1	0,114	0,421	33,8	2819,0	5,1	0,130	1,589	146	12145	376	0,849	0,330	85	2380	1532
32											0,558	0,350	1626,3	135524,5	2925,3	0,494	0,507	2082	173514	3209	0,000	0,000	0	0	0
33											0,496	0,424	3635,3	302945,6	6788,1	0,496	0,424	3635	302946	6788	0,000	0,000	0	0	0
34																0,088	0,471	6	506	13	0,000	0,000	0	0	0
35																0,000	0,000	0	0	0	0,000	0,000	0	0	0
36	0.387	0.019	363,7	30312	1179,5	0.653	0.009	303,1	8525	2183,1	0.486	0.234	5707,3	475606	9944,4	0.860	0.288	12428	1035658	42034	0.857	0.463	20361	572734	75466

Հավելված 3-ում ընդունված են հետ-յալ նշանակումները՝

- α_i - i -րդ միջոցառման (F_i) մեջ մասնակցություն (չափ), հ.մ., փորձագիտական – հեղափոխական գնահատմամբ:
- β_i - i -րդ էներգախնայողության հարաբերական ներուժ (մեծություն), հ.մ., որոշվել է հավելված «Բ»-ի տվյալներով – փորձագիտական գնահատմամբ:
- γ_i - i -րդ էներգախնայողության միջոցառման արդյունքում սրացված խնայված էլեկտրաէներգիայի (բնական գազի) գին, մլն. դր., $\gamma_i = A \cdot \alpha \cdot \beta \cdot 12$, (1կՎտժ = 12դրամ), կամ $\gamma_i = A \cdot \alpha \cdot \beta \cdot 39105$ (հազ մ³ գազը = 39105 դրամ):
- π_i - i -րդ միջոցառումների ներուժի մեծությունը բնեղեն արտահայտությամբ, ՄՎտժ կամ հազ. մ³, $\pi_i = A \cdot \alpha \cdot \beta$:
- C_i - i -րդ արդյունաբերական ընկերությունում էներգախնայողության միջոցառումների արժեքը, մլն. դր., $C_i = \gamma_i \cdot T$, որտեղ T - երգնման ժամկետ:
- A - էլեկտրաէներգիայի կամ գազի ընդհանուր սպառումն է:

Հավելված 4
(Հայաստանի Հանրապետության
Էներգախնայողության – վերականգնվող
Էներգետիկայի ազգային ծրագիր)

**Էլեկտրաէներգիայի խոշոր սպառողների համար գնահատված Էներգախնայողության
նկրուժի ցուցանիշներ փոփոխական բեռնվածք ունեցող Էլեկտրաշարժարկներում նոր
տեխնոլոգիաներ կիրառելու դեպքում**

Հ/հ	Ոլորտ		Չեռնարկության անվանում	Սպառողների տեղակայված գումարային էլեկտրական հզորություն, կՎտ	Փոփոխական բեռնվածք ունեցող էլեկտրաշար ժաբերների էլեկտրական հզորություն, կՎտ	Էլեկտրատեղ գիայի տարեկան սպառումը, ՄՎտ.ժ	Էներգախնայողության նկրուժ փոփոխական բեռնվածք ունեցող էլեկտրաշարժարկներ ում նոր տեխնոլոգիաներ կիրառելու դեպքում, *			
	Անվանում	կող					ՄՎտ.ժ	%		
1	Արդյունաբերություն	Արդյունաբերության այլ ճյուղեր	15.33.9	«Արտաշատի պահածոների գործարան» ԲԲԸ	3393.8	324	1000	93.2	9.32	
2			15.98.2	«Բջնի» հանքային ջրերի գործարան ՓԲԸ	990.0	52	1983	34.7	1.75	
3			15.85.0	ԷՅ ԷՅ ԷՖ ՓԻ ՍԻ Յ/Ձ ՍՊԸ	316.7	26	1025	58.0	5.66	
4			15.96.0	«Երևանի գարեջուր» ՓԲԸ	2968.2	156	4010	121.2	3.02	
5			15.96.0	«Կոտայք»գարեջրի գործարան ՍՊԸ	735	28	1156	24.5	2.12	
6			24.17.0	«Նաիրիտ Գործարան» ՓԲԸ	130121	11668	217391	665.3	0.31	
7			24.13.0	«Պրոմեթեյ-Խիմարոն»ՓԲԸ քիմիական գործարան	117004	1181	7185	615.6	8.57	
8			13.20.9	«Արարատի ոսկու արդյունահանման ձեռնարկություն» ՓԲԸ	22167.64	1262	46506.6	1047.4	2.25	
9			13.20.2	«Ախթալայի ԼՅԿ» ՓԲԸ	4093	409.86	4938.0	449.7	9.11	
10			13.20.2	Ալավերդու լեռնամետալուրգիական կոմբինատ	11534	448.6	11150.1	1154.7	10.36	
11			13.20.2	«Կապանի ԼՅԿ» ՓԲԸ	24246	927.3	27971	1836.1	6.56	
12			27.42.0	«ՈՌԻՍԱԼ ԱՐՄԵՆԱԼ» ՓԲԸ	51143	742.4	8611.11	317.1	3.68	
13			15.12.0	«Լուսակերտի Տոհմային թռչնաբուժական ֆաբրիկա» ՍՊԸ	2374	95	4178.9	208.1	4.98	
14			Ընդամենը			371086	17319	337106	6626	1.97
15	Բնակավայրեր	Բնակավայրեր	26.53.0	«Գաջեգործ» ՓԲԸ	1285	180	1720	72.3	4.20	
16			Ընդամենը			1285	180	1720	72	4.20
17	Արդյապատ և ցուցաբերում	Արդյապատ և ցուցաբերում	27.10.0	«Ձուլակենտրոն» ԲԲԸ	8880.0	270	1686	174.54	10.35	
18			27.10.0	« ԱԿՏՈԼԻՏ » գործարան	22170.0	320	7353	42.24	0.57	
19			27.35.0	«Մաքուր երկաթի գ.-ն» ԲԲԸ	1350	80	8684	122.3	1.41	
20			Ընդամենը			32400	670	17723	339	1.91
21	Ընդամենը			404771	18169	356549	7037	1.97		
22	Այլ տեսակներ	Այլ տեսակներ	85.11.1	«Երեբունի բժշկական կենտրոն» ՓԲԸ	526.8	51	3298	66.1	2.00	
23			85.11.1	«Միքայելյան վիրաբուժության հիմնադրամ» ՓԲԸ	283	30	1399	62.2	4.45	
24			85.11.1	«Սուրբ Գրիգոր Լուսավորիչ բժշկական կենտրոն»	9900	44	1798	38.5	2.14	
25			41.00.0	«Ջրմուղ-Կոյուղի» ՊՓԲԸ	28139.2	8942.2	155080	45000	29.02	
26			Ընդամենը			38849	9067	161575	45167	27.95
27	Այլ տեսակներ	Այլ տեսակներ	01.41.0	«Ոռոգում-Ջրառ» ՓԲԸ	165657	16566	109967.4	4000	3.64	
28			Ընդամենը			165657	16566	109967	4000	3.64
29			Ընդամենը			204506	25633	271543	49167	18.11
30	Ընդամենը			609277	43802	628092	56204	20		

Հավելված 5
(Հայաստանի Հանրապետության
Էներգախնայողության – վերականգնվող
Էներգետիկայի ազգային ծրագիր)

**«Հ համայնքների փողոցային լուսավորության ցանցերում առաջարկվող նապրիական
լամպեր օգտագործելու դեպքում Էներգախնայողության ցուցանիշներ»**

ՄՎԿԺ

h/h	Բնակավայրի անվանումը	Տարեկան էլեկտրաէներգիայի ծախսը			Տարեկան Էներգախնայողություն
		Նախագծով	Առկա, գործող տարբերակ	Առաջարկվող տարբերակ	
1	ք.Եր–ան	13528	13040	11260	2268
2	Արագածոտնի մարզ	888,5	235,1	505,6	382,8
	ք.Աշտարակ	168,8	168,8	42,0	126,8
	ք.Թալին	490,56	63,51	318,86	171,70
	ք.Այաբան	191,63	2,74	107,31	84,32
	գ.Ծաղկահովիտ	37,50	0,00	37,50	0,00
3	Լոռու մարզ	1231,4	1076,4	846,8	384,6
	ք. Ալավերդի	72,54	72,54	41,34	31,21
	ք. Սյունիքի	53,28	30,96	10,66	42,62
	ք. Սյուխակ	7,04	4,85	3,94	3,10
	ք. Տաշիր	43,53	26,55	29,57	13,96
	ք. Վանաձոր	990	935	728,75	261,25
	ք. Ախթալա	65	6,5	32,5	32,5
4	Արմավիրի մարզ	1641,5	756,9	960,1	681,4
	ք. Արմավիր	392,40	67,50	219,74	172,66
	ք. Էջմիածին	135,00	135,00	88,80	46,20
	ք. Մեծամոր	382,85	261,95	214,40	168,45
5	Սյունիքի մարզ	731,2	292,4	437,2	294,0
	ք. Կապան	253,58	184,28	83,16	170,42
	ք. Գորիս	48,31	24,34	29,47	18,84
	ք. Մեղրի	54,03	8,93	34,20	19,83
	ք.Սիսիան	182,50	11,41	128,66	53,84
	ք.Քաջարան	123,19	10,95	119,17	4,02
	ք. Ագարակ	69,64	52,54	42,53	27,11
6	Վայոց Ձորի մարզ	584,0	102,2	327,0	257,0
	ք.Վայք	175,20	10,95	98,11	77,09
	ք.Ջերմուկ	219,00	73,00	122,64	96,36
	ք. Եղեգնաձոր	189,80	18,25	106,29	83,51
7	Կոպայքի մարզ	1892,9	654,3	1063,1	829,8
	ք. Հրազդան	245,4375	54,1875	137,445	107,9925
	ք. Ծաղկաձոր	68,99	68,99	38,63	30,35
	ք. Չարենցավան	237,46	181,58	131,53	105,92
	ք.Արովյան	147,83	147,83	66,43	81,40
	ք.Բյուրեղավան	23,10	11,00	12,94	10,16
	ք.Եղվարդ	150,00	0,00	84,00	66,00
	ք.Նոր Հաճն	88,61	24,23	51,61	37,00
	գ. Աղավնաձոր	78,84	5,84	44,15	34,69
	գ. Մեղրաձոր	119,72	10,22	67,04	52,68
	գ. Սուլակ	91,25	18,25	51,10	40,15
	գ. Քաղսի	35,04	4,38	19,62	15,42
	գ. Ալափարս	124,10	14,60	69,50	54,60
	գ. Արգել	68,14	8,21	68,14	0,00
	գ. Նոր Գեղի	174,24	15,84	87,12	87,12

Հավելված 5-ի վերջը
(Հայաստանի Հանրապետության
Էներգախնայողության – վերականգնվող
Էներգետիկայի ազգային ծրագիր)

**ՀՀ համայնքների փողոցային լուսավորության ցանցերում առաջարկվող նապրիական
լամպեր օգտագործելու դեպքում Էներգախնայողության ցուցանիշներ**

ՄՎԿԺ

h/h	Բնակավայրի անվանումը	Տարեկան էլեկտրաէներգիայի ծախսը			Տարեկան Էներգախնայո- ղություն
		Նախագծով	Առկա, գործող տարբերակ	Առաջարկվող տարբերակ	
	գ. Պռոշյան	72,00	22,50	21,00	51,00
	գ. Առինջ	40,50	37,80	22,68	17,82
	գ. Բալախովիտ	27,00	13,50	15,12	11,88
	գ. Ակունք	51,30	13,30	25,65	25,65
	գ. Քասախ	49,35	2,10	49,35	0,00
8	Գեղարքունիքի մարզ	2507,9	293,2	874,7	1633,1
	բ. Գավառ	2340,00	151,20	777,60	1562,40
	բ. Մարտունի	25,92	23,76	16,20	9,72
	բ. Ս–ան	90,09	76,44	51,87	38,22
	բ. Վարդենիս	51,84	41,76	29,03	22,81
9	Արարատի մարզ	252,76	252,76	71,14	181,62
	բ. Արարատ	21,90	21,90	4,38	17,52
	բ. Վեդի	9,13	9,13	1,83	7,30
	բ. Արփաշատ	67,53	67,53	13,51	54,02
	բ. Մասիս	62,05	62,05	12,41	49,64
	գ. Արգավանդ	0,73	0,73	0,73	0,00
	գ. Փ. Վեդի	10,22	10,22	3,29	6,94
	գ. Նոր Կյանք	11,86	11,86	3,36	8,50
	գ. Սրգավան	22,63	22,63	11,75	10,88
	գ. Միսչյան	39,42	39,42	15,51	23,91
	գ. Կանաչուտ	7,30	7,30	4,38	2,92
10	Տավուշի մարզ	628,20	413,07	473,97	154,23
11	Շիրակի մարզ	7857,36	1925,10	6145,92	1711,44
	բ. Գյումրի	7263	1739	5898	1366
	բ. Մարալիկ	270	60,3	151,2	118,8
	բ. Արթիկ	324	126	97,2	226,8
	Ընդամենը	31744,0	19041,4	22965,7	8778,4

Հավելված 5-ում ընդունված է, որ նոր լուսատուների էներգետիկ արդյունավետությունը հավասար է, $K_I = P_{հին} / P_{նոր} = 2,19$, իսկ լուսային արդյունավետությունը՝ $K_I = \Phi_{նոր} / \Phi_{հին} = 1,38$, որպեսզի $P_{հին}$, $P_{նոր}$ – հին – նոր լամպերի անվանական հզորություններ, $\Phi_{նոր}$, $\Phi_{հին}$ – նոր – հին լամպերի լուսային հոսքեր:

ՀԱՊԱՎՈՒՄՆԵՐ ԵՎ ՀԱՄԱՌՈՏԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

ԱԱԾ	ազգային անվտանգության ծառայություն
ԱԳԼՃԿ	ավրոգազայցման ճնշակային կայան
ԱՄՆ	Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներ
ԱՊՀ	Անկախ պետությունների համագործակցություն
ԲԷՑ	«Բարձրավոլտ էլեկտրազանցեր» փակ բաժնետիրական ընկերություն
ԷԽ	էներգախնայողություն
ԷՎԷ	էներգախնայողություն – վերականգնվող էներգետիկա
Խ.մ.	խորանարդ մետր
ԽԵԱ	խոշոր եղջերավոր անասուն
ԽՍՀՄ	Խորհրդային Սոցիալիստական Հանրապետությունների Միություն
ՀԱԷԿ (ԱԷԿ)	Հայկական ատոմային էլեկտրակայան
ՀԷԿ	հիդրոէլեկտրակայան
ՀԷՑ	«Հայաստանի էլեկտրական ցանցեր» փակ բաժնետիրական ընկերություն
հ.մ.	հարաբերական միավոր
ՀՆԱ	համախառն ներքին արդյունք
ՀՀ	Հայաստանի Հանրապետություն
ՀՀՈ	ՀՀ ոստիկանություն
ՊՆ	Պաշտպանության նախարարություն
ՋԷԿ	ջերմային էլեկտրակայան
ՌԴ	Ռուսաստանի Դաշնություն
ՍՊԸ	սահմանափակ պարասխանաբնույթությամբ ընկերություն
ՎԷՀ	վառելիքաէներգետիկ համալիր
ՎԷՊ	վառելիքաէներգետիկ պաշար
տ պ.վ.	տոննա պայմանական վառելիք
տ ն.վ.	տոննա նավթային համարժեք (վառելիք)
ՓԲԸ	փակ բաժնետիրական ընկերություն
ՕԳ	օդային գիծ

1 տ պ.վ. = 0,7 տ ն.հ. = 8141 կՎտ·ժ = 7 Գկալ ≈ 786,6 մ³ բնական գազ = 0,2931 ՏՋ